

Zarząd Województwa Łódzkiego

RAPORT Z WYKONANIA
PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO 2012
ZA LATA 2014-2015

Łódź, 2016 r.

Opracowano przez firmę:

ATMOTERM S.A.

45-031 Opole, ul. Łangowskiego 4

tel. +48 77 442 66 66,

fax. +48 77 442 66 95

e-mail: office@atmoterm.pl

<http://www.atmoterm.pl>

Zespół autorów:

pod kierownictwem: mgr inż. Justyny Siudak oraz mgr Katarzyny Cholewy

mgr inż. Alicja Gołębiowska

mgr inż. Aneta Polaczek

mgr Anna Wahlig

mgr inż. Ewelina Wikarek-Paluch

mgr inż. Jacek Pietrzyk

mgr inż. Joanna Leoniewska-Gogola

mgr inż. Karolina Gwizdak

mgr inż. Magdalena Pochwała

mgr Maria Młodzianowska-Synowiec

mgr Marta Jamontt-Skotis

inż. Paulina Widerska

mgr Urszula Chmura

mgr inż. Wojciech Łata

Opieka ze strony Zarządu: mgr inż. Marek Bujok

**Dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Łodzi**

WOJEWÓDZKI FUNDUSZ
OCHRONY ŚRODOWISKA
I GOSPODARKI WODNEJ
W ŁODZI

Spis treści

1. Wstęp	5
1.1. WYKAZ NAJWAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW UŻYWANYCH W OPRACOWANIU.....	5
1.2. CEL PRZYGOTOWANIA RAPORTU	6
1.3. ZAKRES OPRACOWANIA	6
1.4. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA.....	6
1.5. OKRES OBJĘTY RAPORTEM	7
1.6. METODYKA SPORZĄDZANIA RAPORTU Z REALIZACJI PROGRAMU 2012.....	7
2. Ochrona zasobów naturalnych	10
2.1. OCHRONA PRZYRODY.....	10
2.1.1. Stan środowiska	10
2.1.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	12
2.1.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	24
2.2. OCHRONA I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ LASÓW.....	24
2.2.1. Stan środowiska	24
2.2.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	26
2.2.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	29
2.3. OCHRONA WÓD.....	29
2.3.1. Stan środowiska	29
2.3.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	32
2.3.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	42
2.4. OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI.....	43
2.4.1. Stan środowiska	43
2.4.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	45
2.4.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	50
2.5. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI GEOLOGICZNYMI	51
2.5.1. Stan środowiska	51
2.5.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	53
2.5.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	56
2.6. RACJONALNE WYKORZYSTANIE ENERGII, MATERIAŁÓW I SUROWCÓW.....	56
2.6.1. Stan środowiska	56
2.6.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	57
2.6.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	57
3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego.....	58
3.1. OCHRONA POWIETRZA.....	58
3.1.1. Stan środowiska	58
3.1.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	61

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

3.1.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	69
3.2.	ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	69
3.2.1.	Stan środowiska	69
3.2.2.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	70
3.2.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	73
3.3.	RACJONALNE GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODY – OCHRONA PRZED POWODZIĄ I SUSZĄ	74
3.3.1.	Stan środowiska	74
3.3.2.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	76
3.3.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	84
3.4.	GOSPODARKA ODPADAMI.....	85
3.4.1.	Stan środowiska	85
3.4.2.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	87
3.4.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	100
3.5.	ODDZIAŁYWANIE HAŁASU	100
3.5.1.	Stan środowiska	100
3.5.2.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	104
3.5.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	108
3.6.	ODDZIAŁYWANIE PÓŁ ELEKTROMAGNETYCZNYCH	108
3.6.1.	Stan środowiska	108
3.6.2.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	109
3.6.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	112
3.7.	POWAŻNE AWARIE PRZEMYSŁOWE	112
3.7.1.	Stan środowiska	112
3.7.2.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	114
3.7.3.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	121
3.8.	EDUKACJA EKOLOGICZNA	121
3.8.1.	Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań	121
3.8.2.	Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska	132
4.	Weryfikacja monitoringu wdrażania Programu 2012	133
5.	Analiza finansowa realizacji zadań z ochrony środowiska w województwie.....	139
6.	Wnioski z realizacji Programu 2012 oraz wskazówki do Programu 2016.....	143
7.	Materiały i źródła danych	147
8.	Spis tabel.....	148

1. Wstęp

1.1. Wykaz najważniejszych skrótów używanych w opracowaniu

bd	– brak danych
GDDKiA	– Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad
GIOŚ	– Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
JCWP	– jednolita część wód powierzchniowych
JCWpd	– jednolita część wód podziemnych
KWP SP	– Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej
LP	– Lasy Państwowe
L_{DWN}	– długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wskaźnik obliczany, jako średnia ważona z poziomów hałasu dla pory dnia, wieczoru i nocy, jest fizycznie niemierzalny
L_N	– długookresowy średni poziom dźwięku A wyrażony w decybelach (dB), wskaźnik będący średnim poziomem dźwięku wyznaczonym dla pory nocy (22:00-6:00)
ŁUW	– Łódzki Urząd Wojewódzki
MBP	– instalacja do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych
NFOŚiGW	– Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PGL LP	– Państwowe Gospodarstwo Leśne – Lasy Państwowe
PGOWŁ 2012	– Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012
PGOWŁ 2016	– Plan gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem lat 2023-2028
PKWŁ	– Parki Krajobrazowe Województwa Łódzkiego
POIiŚ	– Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO RYBY	– Program Operacyjny "Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich"
Program 2012	– „Program ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012”
Program 2016	– „Program ochrony środowiska województwa łódzkiego 2016”
PROW	– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Raport	– „Raport z realizacji Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012”
RDOŚ	– Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RPO WŁ	– Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego
RZGW	– Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej
SWŁ	– Samorząd Województwa Łódzkiego
TEN-T	– Transeuropejska Sieć Transportowa

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

UMWŁ	– Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego
ustawa Poś	– Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2016 poz. 672)
WFOŚiGW	– Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	– Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi

1.2. Cel przygotowania Raportu

Głównym celem opracowania „Raportu za lata 2014-2015 z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012” (dalej Raport) jest zarówno przegląd zawartych w Programie priorytetów ekologicznych, jak również ich weryfikacja pod kątem realizacji zaproponowanych zadań. Dodatkowo sporządzenie Raportu pozwoli ocenić prowadzone działania z zakresu ochrony środowiska oraz określić ich zgodność z celami wyznaczonymi w Programie.

Raport ma także na celu ocenę sposobów i źródeł finansowania zaplanowanych w Programie przedsięwzięć oraz ocenę przyjętego systemu monitoringu środowiska. Poza wskazaniem zaplanowanych do realizacji zadań oraz sposobów i źródeł ich finansowania w opisywanym dokumencie wskazano bariery w realizacji tych działań oraz zaproponowano sposoby ich minimalizacji. W niniejszym dokumencie wskazano również optymalne metody monitorowania oraz zaproponowano sposób zdania sprawozdawczości z realizacji działań w kolejnych latach.

1.3. Zakres opracowania

Raport ma za zadanie weryfikację zawartych w Programie 2012 celów środowiskowych oraz dokonanie wstępnej oceny przypisanych im działań, zgodnych z polityką ochrony środowiska oraz innymi dokumentami strategicznymi. Dokument jest pewnego rodzaju zestawieniem informacji o wszystkich komponentach środowiska oraz działaniach podjętych na terenie województwa łódzkiego w celu ich ochrony. Zakres powyższych informacji, które zostały zawarte w Raporcie uwzględniają zmiany, które zaszły na terenie województwa łódzkiego od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku.

W początkowych rozdziałach zawarto informacje dotyczące sporządzenia Raportu. Opisano cel i zakres Raportu oraz podstawę prawną i metodykę jego sporządzenia. Dodatkowo w części tej określono czas jaki obejmuje raport. W dalszych rozdziałach zawarto informację na temat aktualnego stanu środowiska wraz z uwzględnieniem zmian zachodzących w czasie realizacji Programu. Opisano sposób weryfikacji monitoringu wdrażania Programu oraz przedstawiono metody pozyskania informacji, wraz ze wskazaniem ich źródeł. W ostatnich rozdziałach Raportu zawarto informacje na temat kosztów realizacji zadań z ochrony środowiska w województwie łódzkim oraz przedstawiono bariery realizacji działań wynikających z Programu 2012. W ostatnim rozdziale przedstawiono wnioski oraz wskazówki do opracowywanego Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2016 na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.

1.4. Podstawa prawna opracowania

Obowiązek sporządzenia Raportu wynika z zapisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2016 poz. 672, z późn. zm.). Zgodnie z art. 18 niniejszej ustawy zarząd województwa co 2 lata sporządza raporty z realizacji wojewódzkich programów ochrony środowiska, które następnie przedstawia się sejmikowi województwa. Obowiązek sporządzenia Raportu wynika również z zapisów zawartych w Programie.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

„Program Ochrony Środowiska dla Województwa Łódzkiego 2012” (dalej Program 2012) jest aktualizacją Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015 przyjętego Uchwałą nr XXIII/549/08 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 31 marca 2008 roku.

1.5. Okres objęty Raportem

Raport z Programu obejmuje okres od 1 stycznia 2014 roku do 31 grudnia 2015 roku.

1.6. Metodyka sporządzania Raportu z realizacji Programu 2012

Na samym wstępie warto zaznaczyć, że metodyka sporządzania raportu z realizacji Programu 2012 nie jest oparta na jednej uniwersalnej metodzie. W ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska, która stanowi podstawę prawną sporządzenia niniejszego Raportu, nie określono jego zawartości oraz metody opracowania. W związku z tym zastosowana przy opracowaniu niniejszego Raportu metodyka została opracowana na podstawie metodyki zaproponowanej przez jego Wykonawcę. Realizacja zaplanowanych w Programie zadań została oceniona na podstawie przeprowadzonych ankiet, przeprowadzonych zarówno przez Urząd Marszałkowski jak i Wykonawcę.

Na terenie województwa łódzkiego swoją działalność prowadzi znaczna ilość prywatnych jednostek, które w mniejszym lub większym stopniu oddziałują na środowisko naturalne. W celu zgromadzenia dokładniejszych informacji na temat wpływu poszczególnych działań na środowisko przeprowadzono ankietyzację, którą objęto zarówno indywidualnych jak i zbiorowych przedsiębiorców, inne podmioty gospodarcze działające na terenie całego województwa łódzkiego oraz instytucje naukowe znajdujące się na opisywanym obszarze. W związku z brakiem możliwości określenia rzetelności oraz prawidłowości danych zgromadzonych z ankiet wykonawca Raportu posłużył się również danymi zawartymi w rocznikach statystycznych GUS, danymi pochodzącymi z Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska. Dodatkowo przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano dane zawarte w raportach o stanie środowiska wydawanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi i rocznych sprawozdaniach z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, a także danych zawartych w bazach danych takich jak: SOZAT, WSO, etc.

Ankieta przygotowana na potrzeby zgromadzenia informacji z gmin i powiatów została zaprojektowana tak, aby uzyskać informacje na temat realizacji zadań jakie zostały przypisane w Programie 2012. Dodatkowo w ankiecie zadano pytanie na temat podejmowanych działań dodatkowych, które nie zostały umieszczone na liście zadań wynikających z Harmonogramu realizacji zadań na lata 2012-2019. Ankietyzację przeprowadzono zarówno dla jednostek samorządu terytorialnego (gmin i powiatów), jak również wśród podmiotów gospodarczych, instytucji naukowych i innych jednostek zajmujących się ochroną środowiska.

Prośbę o wypełnienie ankiety rozesłano pocztą elektroniczną do wymienionych w Programie 2012 jednostek wskazując termin odesłania wypełnionych ankiet na dzień 19 sierpnia 2016 r.

Należy podkreślić, że analizowane dane uzyskane z wypełnionych ankiet opatrzone są pewnym błędem, wynikającym przede wszystkim z braku dostępu do danych źródłowych oraz z konieczności opierania się na szacunkowej ocenie kosztów, czy też przypuszczalnych skutków środowiskowych, jakie za sobą niosły zrealizowane lub niezrealizowane działania. Wskazać należy również, że dane przesłane przez przedsiębiorców, czy inne instytucje nie pozwoliły dokonać precyzyjnej i jednoznacznej oceny stopnia realizacji określonych w Programie 2012 priorytetów.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Analiza zebranych danych pozwoliła stwierdzić, że różnią się one od siebie w zależności od tego z jakiego źródła pochodzą. Warto przy tym zaznaczyć, że aspekt finansowania poszczególnych celów i zadań należy traktować, jako szacunkowe określenie wielkości przedsięwzięcia, a nie faktyczne koszty, jakie zostały poniesione na ich realizację. Głównym źródłem faktycznie poniesionych kosztów są sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, na podstawie których opracowano część finansową realizacji poszczególnych zadań określonych w harmonogramie realizacji zadań. Problem w pozyskaniu danych zarówno od jednostek samorządu terytorialnego jak i od przedsiębiorców, podmiotów gospodarczych oraz instytucji naukowych, wynika z braku regulacji prawnych nakładających na te jednostki obowiązek przekazywania tego typu danych. Było to utrudnieniem w opracowaniu Raportu, a dobrowolność udzielania informacji prowadziła do obniżenia ich jakości.

Określone nakłady inwestycyjne na realizację poszczególnych priorytetów i przypisanych im zadań nie odzwierciedlają faktycznych kosztów, jakie zostały poniesione na ich realizację, a jedynie informują o wielkości danego przedsięwzięcia. W przypadku mierników ekologicznych, wydają się one być najlepsze do wykorzystania w ocenie stopnia realizacji celów. Mierniki ekologiczne głównie występują jako wielkości mierzone i opisujące stan środowiska.

Ocenę stopnia realizacji zadań w niniejszym Raporcie zaprezentowano w tabelach, w których zgromadzono informacje, dotyczące zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć oraz stanu ich realizacji. Dodatkowo określono jednostkę realizującą dane przedsięwzięcie oraz podano okres jego realizacji jaki został zapisany w Programie. W tabeli podano również szacunkowe koszty poniesione na realizację poszczególnych przedsięwzięć realizowanych w latach 2014-2015.

Ocenę realizacji zadań wykonano w formie tabelarycznej i opisowej.

Tabela 1. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w latach 2014-2015- metodyka¹

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. PLN]
-------	-------------------------------------	-----------------------	---------------------------------------	-----------------------	---

Ocena stopnia realizacji zadania (kolumna 1) wykonana została zgodnie z legendą:

Zadanie zrealizowane - zakończone	
Brak realizacji zadania	
Zadanie jest w trakcie realizacji	
Zadanie ciągle	
Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie	

W opisie stopnia realizacji działań przyjęto następująco:

- zadanie zrealizowane – zakończone, gdy podmiot odpowiedzialny podjął się realizacji i zakończył przedsięwzięcie,
- brak realizacji zadania – gdy podmiot nie wykonał zadania i udzielił w ankiecie takiej odpowiedzi,
- zadanie w trakcie realizacji – gdy podmiot rozpoczął działania i realizuje je nadal,
- zadanie ciągle – stale realizowane przez podmiot,
- brak informacji od podmiotu – jeżeli podmiot odpowiedzialny nie udzielił żadnej informacji na temat stopnia realizacji zadania, zostało to odnotowane w postaci braku koloru w pierwszej kolumnie tabel.

Przy analizie danych finansowych uwzględniono fakt, że zaplanowane koszty na realizację poszczególnych zadań były wartościami szacunkowymi, przyjętymi w momencie sporządzania Programu 2012, a nie zabudżetowanymi kwotami przeznaczonymi na ich wykonanie.

¹ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Ponadto, poza zaplanowanymi w Programie zadaniami, oceniono również działania dodatkowe, które przedstawiono w odrębnej tabeli, której wzór zaprezentowano poniżej.

Tabela 2. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w latach 2014-2015 - metodyka²

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]

² źródło: opracowanie własne

2. Ochrona zasobów naturalnych

2.1. Ochrona przyrody

2.1.1. Stan środowiska

Obszary prawnie chronione na terenie województwa łódzkiego zajmują łącznie powierzchnię 415 174,36 ha³, a ich udział w powierzchni województwa wynosi 22,79% (stan na 30.09.2016). Wartość ta jest niższa od średniej dla kraju, która wynosi 32,5%. Województwo pod względem zajmowanej przez obszary chronione powierzchni zajmuje przedostatnie miejsce w Polsce.

Zasoby przyrodnicze regionu są zlokalizowane przede wszystkim w dolinach Warty, Pilicy, Proсны, Grabi oraz Bzury. Ponadto istotne obszary występowania w szczególności gatunków ptaków związane są ze sztucznymi zbiornikami wodnymi - Zbiornikiem Jeziorsko (rz. Warta) oraz Zbiornikiem Sulejowskim (rz. Pilica). Obszary chronione zlokalizowane są także w największych kompleksach leśnych regionu - Puszczy Pilickiej i Bolimowskiej.

Parki Narodowe

Na terenie województwa łódzkiego znajduje się fragment Kampinoskiego Parku Narodowego, który w całości (72,40 ha) stanowi Ośrodek Hodowli Żubrów w Smardzewicach⁴.

Parki Krajobrazowe

W województwie łódzkim znajduje się 7 parków krajobrazowych. Zajmują one powierzchnię 100 140,35 ha, co stanowi 5,5% powierzchni województwa. Dla 5 z nich ustanowiono plany ochrony – Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Sulejowskiego Parku Krajobrazowego, Przedborskiego Parku Krajobrazowego oraz Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Jednak warto zaznaczyć, iż dla 2 planów skończył się okres obowiązywania.

Rezerваты przyrody

Łączna powierzchnia rezerwatów wynosi 7 418,8 ha.⁵ Rezerваты przyrody w głównej mierze obejmują ochroną walory przyrodnicze na terenach dużych kompleksów leśnych oraz w dolinach rzecznych. W województwie łódzkim powołano 87 rezerwatów przyrody. Najwięcej rezerwatów obejmuje ochroną typ leśny, następnie w kolejności są rezerваты florystyczne i torfowiskowe. Ponadto w województwie występują rezerваты krajobrazowe, faunistyczne, słonoroślowe, geologiczne.⁶

Plany ochrony ustanowione zarządzeniami Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi obowiązują dla 64 rezerwatów przyrody, natomiast dla 13 rezerwatów zostały ustanowione zadania ochronne.⁷

Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000

Na terenie województwa łódzkiego utworzono 41 obszarów Natura 2000, w tym 5 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 36 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, czyli projektowane specjalne obszary ochrony siedlisk. Powierzchnia obszarów ptasich wynosi 40 148,89 ha, natomiast siedliskowych 53 688,82 ha. Łącznie obszary Natura 2000 zajmują powierzchnię 93 837,71 ha (część obszarów ptasich i siedliskowych pokrywa się ze

³ powierzchnia nie uwzględnia obszarów Natura 2000

⁴ <http://www.kampinoski-pn.gov.pl/>

⁵ źródło: GUS, <https://bdl.stat.gov.pl/>; <http://crfop.gdos.gov.pl/>;

⁶ źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/>;

⁷ źródło: informacja RDOŚ w Łodzi z dn. 04.08.2016 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

sobą), co stanowi ok. 5,13% powierzchni województwa. Na terenie województwa łódzkiego ustanowiono plany zadań ochronnych dla 16 obszarów Natura 2000. (większość w latach 2014-2015).

Obszary Chronionego Krajobrazu

W województwie łódzkim zlokalizowanych jest 17 obszarów chronionego krajobrazu.⁸ Do obszarów chronionego krajobrazu położonych w woj. łódzkim należą: Bolimowsko – Radziejowicki z doliną Środkowej Rawki OCHK, Brąszewicki OCHK, OCHK Dolina Bzury, OCHK Dolina Prosnny, OCHK Dolina Przysowy, OCHK Górnej Rawki, OCHK Mrogi i Mrożycy, Nadwarciański OCHK, OCHK Pradoliny Warszawsko – Berlińskiej, Przedborski OCHK, Puczniewski OCHK, OCHK Środkowej Grabi, OCHK „Dolina Miazgi Pod Andrespołem”, OCHK Dolina Wolbórki, OCHK Doliny Widawki, OCHK Dolina Chojnatki, Piliczański OCHK.

Obszary chronionego krajobrazu zajmują powierzchnię 294 026,80 ha⁹, co stanowi 16,14% powierzchni województwa. Obszary chronionego krajobrazu położone są w dolinach rzek oraz w pasie Wzniesień Łódzkich.

Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

Na terenie łódzkiego zlokalizowanych jest 37 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych,¹⁰ które zajmują łącznie powierzchnię 11 827,08 ha.¹¹ Większość z nich została powołana ze względu na ochronę, m.in. dolin rzecznych, cennych fragmentów siedlisk leśnych, starodrzewi, obszarów bagiennych. Ponadto ochrona dotyczy walorów krajobrazowych tj. formy polodowcowe, formy wykształcone w dolinach rzek, a także zabytkowych parków.

Użytki ekologiczne

W województwie łódzkim utworzono 887 użytków ekologicznych,¹² o łącznej powierzchni 1 653,85 ha.¹³ W głównej mierze są to: niewielkie oczka wodne, torfowiska, bagna, tereny podmokłe i pastwiska.

Stanowiska dokumentacyjne

Na terenie województwa łódzkiego znajdują się 4 stanowiska dokumentacyjne o powierzchni 35,08 ha.¹⁴ Stanowiska dokumentacyjne stanowią odsłonięcia geologiczne oraz skarpy skalne.

Pomniki przyrody

Na terenie województwa łódzkiego utworzono 2 004 pomniki przyrody.¹⁵ Dominującymi obiektami są pojedyncze drzewa i grupy drzew.

Podsumowanie

W regionie najcenniejsze siedliska oraz gatunki związane są ekosystemami rzek Warty, Pilicy, Prosnny, Grabi, zbiorników wodnych - Jeziorsko oraz zbiornik Sulejowski, a także największymi kompleksami leśnymi - Puszczą Bolimowską oraz Lasami Spalskimi.

⁸ źródło: <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>

⁹ źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP>

¹⁰ źródło: <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>

¹¹ źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, stan na 31.12.2015 r.

¹² źródło: <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>

¹³ źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, stan na 31.12.2015 r.

¹⁴ źródło: <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>

¹⁵ źródło: <http://crfop.gdos.gov.pl>

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Najcenniejsze elementy środowiska przyrodniczego zostały objęte formami ochrony przyrody jak rezerваты przyrody, parki krajobrazowe oraz obszary Natura 2000. Dla tych form sukcesywnie są opracowywane i wdrażane plany ochrony oraz plany zadań ochronnych.

2.1.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli oceniane będą działania w zakresie priorytetu: Ochrona przyrody, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 3. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony przyrody w latach 2014-2015¹⁶

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Zachowanie różnorodności biologicznej województwa na poziomie genetycznym, gatunkowym oraz ekosystemowym w powiązaniu ze zrównoważonym rozwojem gospodarczym regionu, który współistnieje z różnorodnością biologiczną.					
	Czynna ochrona przyrody (ocena stanu zdrowotnego, pielęgnacja pomników, zabiegi ochronne, itp.)	<p>Miasta: Pabianice Gminy: Zgierz, Rusiec, Stryków, Tomaszów Mazowiecki, Wola Krzysztoporska Osoby fizyczne (zarządcy i właściciele nieruchomości) Inne podmioty i jednostki: Towarzystwo Przyrodników Ziemi Łódzkiej z siedzibą w Łodzi, parafia rzymskokatolicka p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i Trzech Króli w Dłutowie, RDOŚ w Łodzi, Nadleśnictwo Poddębice</p>	2012-2015 (2016-2019)	<p>1. Inwentaryzacje dendrologiczne oraz ocena stanu zachowania pomników przyrody: - inwentaryzacja pomników przyrody oraz ocena stanu zdrowotnego – w gminie Wola Krzysztoporska; „Aleja Dębowa” w Bratoszewicach gm. Stryków. 2. Pielęgnacja pomników przyrody: - na terenie cmentarza rzymskokatolickiego oraz wokół kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i Trzech Króli w Dłutowie, - dębu szypułkowego na terenie placu przykościelnego w Woli Wiązowej; na terenie miasta Pabianice, 1 dąb szypułkowy (osoba prywatna), na terenie gminy Zgierz. 3. Działania ochronne na terenie rezerwatów przyrody: - „Niebieskie Źródła” w Tomaszowie Mazowieckim ochronne w drzewostanie; - „Napoleonów” (czynna ochrona siedliska świetlistej dąbrowy); - „Winnica”, „Las Jabłoniowy”, „Lasek Kurowski”, „Gałków” „Ciosny”. - zwiększenie potencjalnych schronień dla nietoperzy w schronie kolejowym w Konewce. 4. Czynna ochrona gatunków i siedlisk: - czynna ochrona rybitw rzecznych na zbiorniku Jeziorsko; - zapewnienie właściwego stanu ochrony obszarów cennych przyrodniczo.</p>	1 693,07
	Rewitalizacja zabytkowych parków i zespołów pałacowo-parkowych	<p>Miasta: Łęczycza, Piotrków Trybunalski, Łowicz; Gminy: Biała Rawska, Inne jednostki i podmioty: osoby fizyczne (właściciele i zarządcy nieruchomości), Fundacja "MULTIS MULTUM" z siedzibą w Tęczynie, Muzeum Sztuki w Łodzi</p>	2012-2015 (2016-2019)	<p>W ramach zadania wykonano zabiegi pielęgnacyjne oraz rewitalizację zabytkowych parków: - w zabytkowym parku w Kielczówce; - Parku Miejskiego w Łęczycy; - parku w Białej Rawskiej; - parku im. Ks. J. Poniatowskiego w Piotrkowie Trybunalskim; - parku im. Adama Mickiewicza w Łowiczu; - parku przy zespole dworskim w Babsku, gmina Biała Rawska; - zabytkowego ogrodu na terenie rezydencji pałacu Herbsta w Łodzi (oddział Muzeum Sztuki w Łodzi); - prace konserwatorskie przy układzie wodnym w zabytkowym parku w Węgrzynowicach. Zadanie jest realizowane w sposób ciągły przez gminy, powiaty oraz zarządców i właścicieli nieruchomości.</p>	4 759

¹⁶ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Inwentaryzacja przyrodnicza	Miasto Radomsko	2013-2014	W ramach realizacji zadania przeprowadzona została inwentaryzacja zieleni (opracowanie dendrologiczne) dla obszarów objętych rewitalizacją na terenie miasta Radomska Brak informacji na temat realizacji zadania przez Gminę Wieruszów (wskazana w Programie)	31
	Opracowanie planów ochrony dla 28 rezerwatów przyrody: Błonie, Bukowiec, Popień, Zimna Woda, Górki, Doliska, Ryś, Długosz Królewski w Węglewicach, Winnica, Kwaśna Buczyna, Kobiele Wielkie, Jawora, Góra Chełmno, Jasień, Dąbrowa Świetlista, Perna, Ostrowy, Ostrowy Bażantarnia, Łuszczanowice, Korzeń, Półboru, Jabłecznik, Jodły Łaskie, Grabica, Molenda, Wolbórka, Dąbrowa Grotnicka, Grądy Nad Lindą	RDOŚ w Łodzi	bd	Zgodnie z informacją RDOŚ w Łodzi z dn. 04.08.2016 r. plany ochrony obowiązują dla 64 rezerwatów przyrody z terenu województwa łódzkiego (ogółem powołano 87 rezerwatów).	-
	Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000: PLH100003 Lasy Spalskie, PLH100004 Łąka w Bęczkowicach oraz PLH100035 Łąki Ciebłowickie, PLH100006 Pradolina Bzury-Neru, PLH100007 Załącząński Łuk Warty, PLH100008 Dolina Środkowej Pilicy oraz PLH100021 Grabia i PLB100002 Zbiornik Jeziorsko.	RDOŚ w Łodzi	bd	W latach 2014-2015 realizowano projekt POIS.05.03.00-00-186/09 Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 na obszarze Polski, w ramach którego opracowano 13 planów zadań ochronnych (w tym dla wszystkich obszarów zaplanowanych w programie). Ponadto opracowano 3 plany zadań ochronnych sfinansowane z innych środków.	876,63

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Opracowanie planu ochrony dla ZPK	DSPK	bd	<p>Nie zrealizowano zadania w związku ze zmianami legislacyjnymi dotyczącymi formy, zakresu i roli planów ochrony parków krajobrazowych (audyt krajobrazowy).</p> <p>Uaktualniono jedynie przebieg granic parku w formie cyfrowej. Na bieżąco realizowana jest inwentaryzacja przyrodnicza i kulturowa parku – element niezbędny do utworzenia planu ochrony.</p> <p>Ponadto z dniem 01.01.2013 r. powołany został Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego powstały z połączenia następujących jednostek: Dyrekcji Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Dyrekcji Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Dyrekcji Sieradzkich Parków Krajobrazowych, Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych.</p>	-
	Przystąpienie do aktualizacji planu ochrony PKWŁ, w tym analiza potrzeb i możliwości korekty granic (powiększenia) PKWŁ	Dyrekcja PKWŁ	2013-2015	<p>Nie zrealizowano w pełni zadania w związku ze zmianami legislacyjnymi dotyczącymi formy, zakresu i roli planów ochrony parków krajobrazowych (audyt krajobrazowy).</p> <p>Uaktualniono jedynie przebieg granic parku w formie cyfrowej. Na bieżąco realizowana jest inwentaryzacja przyrodnicza i kulturowa parku – element niezbędny do utworzenia planu ochrony.</p> <p>Ponadto z dniem 01.01.2013 r. powołany został Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego powstały z połączenia następujących jednostek: Dyrekcji Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Dyrekcji Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Dyrekcji Sieradzkich Parków Krajobrazowych, Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych.</p>	-
	Budowa platform pod gniazda bociana białego 3 szt.	Gmina Głuchów/ powiat skierniewicki	2013	Realizacja zadania przewidziana na rok 2013. W latach 2014-2015 gminy nie realizowały zadania.	-
	Ochrona unikalnego ekosystemu Zabytkowego Parku w Krośniewicach	Gmina Krośniewice	2012-2013	Realizacja zadania przewidziana na lata 2012-2013. W latach 2014-2015 gmina nie realizowała zadania.	-
	Ochrona kasztanowców i głogów na terenie miasta	Miasto Łódź, gmina Nowosolna	2012-2014	<p>Zadanie jest realizowane przez miasta i gminy w ramach ochrony i pielęgnacji zieleni miejskiej. Specjalne zabiegi zostały przeprowadzone w mieście Łodzi oraz gminie Nowosolna.</p> <p>Brak informacji realizacji zadania przez miasto Radomsko oraz powiat radomszczański.</p>	757,28

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Monitoring stanu środowiska w tym monitoring przyrodniczy na obszarze chronionym	Gminy Osjaków Inne podmioty: Uniwersytet Łódzki	2012-2015 (2016-2019)	W ramach monitoringu przyrodniczego na terenie województwa przeprowadzono: - opracowanie pn. "Ekspertyza określająca możliwości i sposoby zapobiegania dalszej degradacji ekosystemu wodnego rzeki Warty oraz przyległych do niej terenów na odcinku od km 569+000 w miejscowości Osjaków do km 575+200 w miejscowości Kajdas" (gm. Osjaków); - monitoring ichtiofauny zlewni rzeki Pilicy (szósta dekada badań) - nasilenie i kierunki długoterminowych (1963-2017) zmian metapopulacji i metazespołów ryb w wyniku antropopresji i napływu gatunków obcych (Uniwersytet Łódzki).	265,54
	Rozpoznanie i monitoring motyli w PKMWiW	DSPK	2012-2013	Zadanie zrealizowane w latach 2012-2013. W ramach rozpoznania i monitoringu przeprowadzono we wskazanym okresie 2 etapy badań motyli nocnych. Wyniki badań przekazano na płycie CD. Wydano folder edukacyjny – Motyle. Zadanie dofinansowane ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi. Koszt realizacji zadania w latach 2012 i 2013 wyniósł odpowiednio: 21,55 i 29 tys. zł.	-
	Restytucja czyścica kosmatego, dzwonka syberyjskiego i przetacznika pagórkowatego na terenie PKMWiW	DSPK	2012-2014	Zadanie nie zostało w pełni zrealizowane – zostanie zrealizowane w późniejszym terminie. Wykonano jedynie inwentaryzację stanowisk gatunków przeznaczonych do restytucji. Z dniem 01.01.2013 r. powołany został Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego powstały z połączenia następujących jednostek: Dyrekcji Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, Dyrekcji Bolimowskiego Parku Krajobrazowego, Dyrekcji Sieradzkich Parków Krajobrazowych, Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych.	-
	Wykonanie i utrzymanie urządzeń, tablic informacyjnych na terenie PKMWiW oraz ZPK	DSPK	2012-2015 (2016-2019)	W okresie 2012- 2015 w DSPK wykonano i wystawiono na terenie obu parków przy udziale funduszy z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi 14 dużych oraz 20 słupów do małych tablic informacyjnych. Ponadto dokonano w tym okresie remontu i odnowienia kilkunastu obiektów służących turystyce (tablice informacyjne). Zadanie realizowane przez województwo łódzkie (opis w zadaniach dodatkowych).	36,67

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Przebudowa przestrzenna rejonu skalnej bramy (Góra Św. Genowefy i Góra Wapienna) służąca odtworzeniu pożądanego krajobrazu oraz zbiorowisk kserotermicznych, psammofilnych i wapieniolubnych (realizacja zadania uzależniona od konsultacji z innymi instytucjami)	DSPK	2016-2019	Nie rozpoczęto realizacji zadania, ponieważ jest ono przewidziane na lata 2016-2019	-
	Program ograniczenia sukcesji i utrzymania właściwych relacji pomiędzy różnymi typami zbiorowisk, będących przedmiotem ochrony w Rezerwacie Winnica (realizacja zadania uzależniona od konsultacji z innymi instytucjami)	RDOŚ w Łodzi	2015	RDOŚ w Łodzi wykonał działania ochrony czynnej w rezerwacie przyrody "Winnica", polegające na ograniczeniu sukcesji.	4,86
	Program poprawy drożności korytarza rzeki Rawki i węzła Puszcza Bolimowska	DBPK	2012, 2014, 2016 - 2019	<ol style="list-style-type: none"> Zadanie dotyczące drożności korytarza Rawki niezrealizowane ze względu na brak funduszy. W sprawie poprawy drożności ekologicznego węzła Puszcza Bolimowska wysłano do GDDKiA kilka pism z prośbą o usprawnienie przejść dla zwierząt na A2. Na terenie Puszczy Bolimowskiej powieszono 100 budek dla nietoperzy we współpracy z Nadleśnictwem Skierniewice i SGGW. Realizacja 3 siedlisk zastępczych dla gniewosza plamistego we współpracy z LOP. Przystąpienie do projektu udrożnienia starorzecza Rawki w okolicy Bolimowa w bezpośrednim sąsiedztwie BPK we współpracy z Gminą Bolimów, Wspólnotą Lasów Osady Bolimów i Stowarzyszeniem Inicjatywa Ziemi Bolimowskiej. 	-
	Program czynnej ochrony owadów błonkoskrzydłych na terenie BPK (rozpoczęcie w 2011 r.)	DBPK, wybrany ośrodek akademicki	2013-2015 (2016-2019)	Wystawiono 8 siedlisk zastępczych w postaci słupów gliniano torfowych zadaszonych oraz wywieszono kilkadziesiąt budek na owadów. Monitoring i świecenia. Rozprowadzenie po terenie BPK 30 budek dla trzmieli.	47,20

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Monitoring szaty roślinnej i bezkręgowców BPK – kontynuacja i zakończenie badań	DBPK	2012	Zrealizowano monitoring szaty roślinnej i bezkręgowców przy dofinansowaniu ze środków z WFOŚiGW w Łodzi.	-
	Rozpoznanie różnorodności biologicznej chrząszczy w BPK – kontynuacja i zakończenie	DBPK	2012	Zrealizowano badania różnorodności biologicznej na terenie parku przy dofinansowaniu ze środków z WFOŚiGW w Łodzi.	-
	Monitoring awifauny na obszarach Natura 2000 na terenie BPK i okolicy (rozpoczęcie w 2011 r.)	DBPK	2012	1. Zrealizowano badania awifauny na obszarach Natura 2000 na terenie BPK i okolicy przy dofinansowaniu ze środków z WFOŚiGW w Łodzi. 2. Powieszenie 20 budek dla puszczyków.	-
	Utrzymanie infrastruktury turystycznej i monitoring ruchu turystycznego, wydawnictwa turystyczne, opracowanie interaktywnej mapy GPS szlaków i atrakcji turystycznych	DBPK	2012-2015 (2016-2019)	<p><u>Utrzymanie infrastruktury turystycznej:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie 1 szlaku turystycznego na terenie Bolimowskiego PK (41 km Szlak Nekropolii I Wojny Światowej), 4 altanki, 4 tablice informacyjno-edukacyjne. 2. Bieżące utrzymywanie szlaków turystycznych oraz turystycznych tablic informacyjno-edukacyjnych. 3. Rozpoczęcie prac związanych z utworzeniem parku kulturowego/pomnika historii w Nieborowie we współpracy z Muzeum w Nieborowie i Arkadii i wpisu zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Nieborów” do rejestru zabytków. 4. Otwarcie projektu „Zapomniane pole bitwy nad Rawką” we współpracy z Gminą Bolimów. <p><u>wydawnictwa turystyczne:</u> 7 pozycji</p> <p><u>Monitoring ruchu turystycznego:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. bieżąca kontrola ruchu turystycznego na Rawce. 2. Rozpoczęcie działań dot. utworzenia szlaku kajakowego na rzece Rawce. 3. Zaplanowanie kompleksowego monitoringu z oceną pojemności turystycznej rez. Rawka – 2017 ze środków WFOŚiGW w Łodzi. <p>Interaktywna mapa GPS szlaków i atrakcji turystycznych – Nie podjęto realizacji zadania.</p>	23,10
	Budowa systemu informacji przestrzennej GIS	Dyrekcja PKWŁ	2012-2015 (2016-2019)	Nie podjęto realizacji zadania.	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa na terenie Ogrodu Botanicznego szkółek niezbędnych do namnażania roślin w tym gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem w ramach ochrony ex - situ, sztucznego torfowiska w ramach projektu ochrony ex - situ rzadkich i zagrożonych wyginięciem gatunków torfowiskowych Polski Środkowej, centrum przetrzymywania gatunków CITES - pawilon kolekcji storczyków i pawilon kolekcji paproci i innych	Ogród Botaniczny w Łodzi	2012-2013	Realizacja zadania przewidziana na lata 2012-2013.	-
	Stworzenie koncepcji utworzenia rezerwatu torfowiskowego Mieczków	Wyszanów (gm. Wieruszów)	2013	Realizacja zadania przewidziana na lata 2012-2013.	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Renowacja i rewitalizacja parków miejskich i skwerów oraz konserwacja zabytkowych drzewostanów, stawów itp.	Miasto: Łódź, Tomaszów Mazowiecki Gminy: Błaszki, Bielawy, Dmosin, Uniejów, Konstantynów Łódzki, Wodzierady, Tomaszów Mazowiecki, Działoszyn, Mokrsko Powiaty: łowicki Inne podmioty: Hodowla Roślin Kalinowa z o.o., Muzeum w Nieborowie i Arkadii Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie Osoby fizyczne (właściciele i zarządcy nieruchomości)	2012-2015 (2016-2019)	Zabiegi pielęgnacyjne i rewaloryzacyjne w parkach oraz zabytkowych obszarach zieleni: - na terenie Szpitala Chorób Płuc im. Bł. Ojca Rafała Chylińskiego w Łodzi - Wojewódzki Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej Centrum Leczenia Chorób Płuc i Rehabilitacji; - w parku w Uniejowie - gm. Uniejów, - na terenie zespołu dworsko - parkowego w Kołacinku gm. Dmosin, -zabytkowego Zespołu Pałacowo - Ogrodowego w Nieborowie i Arkadii - Muzeum w Nieborowie i Arkadii Oddział Muzeum Narodowego w Warszawie; - w parku w Bogorii Górnej (gm. Zduny); - parku dworskiego w Mokrsku, - parku w Sobocie (gm. Bielawy), - rewitalizacja parków na terenie Łodzi, im. Władysława Reymonta - m. Łódź; - parku miejskiego na Pl. Wolności w Konstantynowie Łódzkim; - parku w miejscowości Kwiatkowie Kolonia; - parku w Kalinowej (gm. Błaszki) gospodarka szatą roślinną, odbudowa (remont) stawu; - Parku Rodego w Tomaszowie Mazowieckim; - parku w rynku w Działoszynie. Zadanie ma charakter ciągły i jest realizowane przez gminy oraz właściciele i zarządców nieruchomości.	9 973

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Urządzanie terenów zieleni, w tym skwerów, parków, przebudowa terenów zieleni miejskiej, nowe nasadzenia drzew i krzewów, rewaloryzacja zieleni w zabytkowych parkach oraz bieżące utrzymanie zieleni	Miasta: Łódź, Sieradz, Zduńska Wola, Brzeziny, Pabianice, Radomsko, Gminy: Krośnice, Kamieńsk, Widawa, Głowno, Łask, Konstantynów Łódzki, Tomaszów Mazowiecki, Gomunice, Brzeźno, Wróblew, Dobryczyce, Sieradz, Wola Krzysztoporska, Skomlin, Żelów, Białaczów, Lututów, Wieluń, Powiat: poddębicki, kutnowski, brzeziński Inne jednostki: Pabianicka Spółdzielnia Mieszkaniowa, osoby fizyczne (zarządcy i właściciele nieruchomości), parafie rzymskokatolickie - Św. Katarzyny PM w Rzeszycy, p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i Trzech Króli w Dłutowie, Świętej Anny w Łodzi; Parafia Pw. Matki Boskiej Różańcowej w Łaznowie; pw. Św. Macieja Apostoła i Św. Małgorzaty, dziewicy i męczennicy w Bednarach, Dom Zakonny Stowarzyszenia Apostolstwa Katolickiego - Księża Pallotyni, Parafia Ewangelicko-Augsburska św. Mateusza w Łodzi, Dom Zakonny Instytutu Św. Karola Boromeusza, Stowarzyszenie Niezależna Edukacja Otwarta z siedzibą w Łodzi, Parafia Ewangelicko-Augsburska w Łasku, Parafia Ewangelicko - Reformowana w Żelowie	2012-2015 (2016-2019)	<p>1. Nasadzenia drzew i krzewów na terenie: gm. Grabica; gm. Wieluń; Pabianice: na terenie Pabianickiej Spółdzielni Mieszkaniowej, gm. Kamieńsk; Łodzi; w Głownie, gm. Gomunice; parkowym przy Parafii Rzymskokatolickiej Matki Bożej Różańcowej w Łaznowie, Łask, Dobryczyce, Kamieńsk; na cmentarzu parafialnym oraz na terenach przykościelnych w Dąbrowie Wielkiej, Sieradz; Widawa.</p> <p>2. Urządzanie terenów zieleni, w tym skwerów, parków, przebudowa terenów zieleni miejskiej, nowe nasadzenia drzew i krzewów, rewaloryzacja zieleni w zabytkowych parkach oraz bieżące utrzymanie zieleni na terenie: Centrum Medycznego Boruta Sp. z o.o. w Zgierzu, Rzymskokatolickiej Parafii Najświętszego Imienia Maryi w Łodzi, pałacu Herbsta - oddział Muzeum Sztuki w Łodzi przy ul. Przędzalnianej 72 w Łodzi oraz ogrodu na terenie siedziby Muzeum Sztuki w Łodzi przy ul. Więckowskiego 36 w Łodzi, Rzymskokatolickiej Parafii Matki Boskiej Fatimskiej w Łodzi, gminnego parku przy ulicy Sienkiewicza w Rokicinach-Kolonii, w otoczeniu kompleksu termalno-basenowego w Uniejowie, parku przy Muzeum Zamek w Oporowie, wokół Domu Pomocy Społecznej w Brzezinach, utworzenie terenów rekreacyjnych w Krośniewicach - zakup drzew i krzewów, przy kościele parafialnym p.w. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Łękawie, wokół Kościoła pod wezwaniem Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Rzeszycy, cmentarza rzymskokatolickiego oraz na działkach wokół kościoła p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa i Trzech Króli w Dłutowie, na terenie Kościoła Księża Pallotynów, na Cmentarzu Ewangelickim przy ul. Ogrodowej 43 w Łodzi, przebudowa terenu zieleni urządzonej na Rynku Kościuszki w Widawie, Parku Staromiejskiego oraz ulicy Wolskiej w Sieradzu, Parafii Rzymskokatolickiej Świętej Anny w Łodzi, Parku Miejskiego w Łasku, wokół Hospicjum przy ul. Karniszewickiej 99 w Pabianicach, przy ulicy Lipowej w Konstantynowie Łódzkim, urządzenie ogólnodostępnych terenów zielonych w centrum miejscowości Smardzewice, pielęgnacja i leczenie starodrzewia w parkach i na zieleńcach niezabytkowych i zabytkowych na terenie Łodzi, m.in. w Parku Piastowskim oraz w dzielnicach Polesie i Śródmieście, przy Rektoracie Uniwersytetu Łódzkiego przy ul. Narutowicza 68 i 65, na terenie parku w Hucie Dłutowskiej, przy budynku Publicznego Gimnazjum we Wróblewie, przy kościele pw. św. Macieja Apostoła i św. Małgorzaty dziewicy i męczennicy w Bednarach, na cmentarzu ewangelickim w Pożdżenicach, parku w Parzniewicach Małych, na terenie Cmentarza Ewangelicko-Reformowanego w Żelowie, rewitalizacja parku w Zduńskiej Woli, założenie parku wiejskiego w miejscowości Skomlin, utrzymanie terenów zieleni miejskiej na terenie miast i gmin Żelów, Kleszczów, Brzeziny, Białaczów (Ogródek Garniera), Pabianice, Wola Krzysztoporska, Lututów, Wieruszów, Radomsko.</p> <p>3. Nasadzenia i prace pielęgnacyjne w ciągach drogowych: dróg powiatowych powiatu sieradzkiego na terenie Miasta Warta, Złoczew i Błaszki, miasta Łask, gm. Brzeźno, przy drogach powiatu poddębickiego.</p>	18 430,44

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Wykonanie inwentaryzacji zieleni w parkach i skwerach i szaty roślinnej tras komunikacyjnych w Radomsku	miasto Radomsko/ powiat radomszczański	2013-2014	Brak informacji na temat realizacji zadania przez miasto Radomsko i powiat radomszczański. Realizacja zadania przewidziana na lata 2012-2013.	-
	Utworzenie Alei Drzew z okazji 800-lecia powstania miasta Piotrków Trybunalski	Gmina Miasto Piotrków Tryb.	2012-2014	Inwestycja została przełożona na rok 2016.	-
	Kompleksowe zagospodarowanie obszaru Starorzeczka rzeki Żeglina i obszaru Parku Kultury – Wzgórze Zamkowe	Gmina Miasto Sieradz	2014	Miasto Sieradz zrealizowało zadanie w ramach projektu objętego wsparciem z RPO WŁ "Od elekcji królów Polski do epoki Internetu - sieradzka starówka historycznym i kulturowym dziedzictwem regionu"	bd
	Zagospodarowanie terenu „Zamczyska”-obszaru między Prosną a Niesobem	Gm. Wieruszów	2016-2019	Gmina Wieruszów opracowała koncepcję zagospodarowania terenu wyznaczonego w zadaniu. Zadanie będzie realizowane w latach 2016-2019.	-
	Odnowa centrum miejscowości Wolbórz poprzez przebudowę Placu Jagiełły jako przestrzeni społeczno-kulturowej	UM Wolbórz	2012	Realizacja zadania przewidziana na rok 2012.	

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 4. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie ochrony przyrody w latach 2014-2015¹⁷

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Opracowanie raportu z realizacji Programu Ochrony Środowiska oraz aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Wola Krzysztoporska	Gmina Wola Krzysztoporska	2014	2,7
2.	Wykonanie ośmiu wodopojojów dla zwierzyny na terenie Ośrodka Hodowli Zwierzyny w Poddebicach	Nadleśnictwo Poddebice	2014	88
3.	II etap wdrażania Programu rewitalizacji rzeki Rakówki na obszarze Miasta Bełchatowa	m. Bełchatów	2014-2015	144,4
4.	Utrzymanie siedlisk łąkowych na terenach będących we władaniu Leśnictwa Miejskiego w Zarządzie Zieleni Miejskiej w Łodzi	m. Łódź	2014-2015	147
5.	Oznakowanie tablicami informacyjnymi granic obszarów chronionego krajobrazu województwa łódzkiego. W ramach zadania przygotowanych zostało 45 tablic informacyjnych oraz oznakowane zostały trzy OCHK: - Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Widawki (15 tablic); - Brąszewicki Obszar Chronionego Krajobrazu (5 tablic); - Przedborski Obszar Chronionego Krajobrazu (5 tablic); - Nadwarciański OCHK (10 tablic); - Piliczański OCHK (10 tablic).	Województwo Łódzkie	2014-2015	93,3
6.	Oznakowanie 22 tablicami informacyjnymi granic rezerwatów przyrody i 1 obszaru Natura 2000 w województwie łódzkim	RDOŚ w Łodzi	2014	128,7
7.	Wykonanie zielonego dachu nad aulą główną budynku Wydziału Zarządzania UŁ w Łodzi przy ul. Matejki 22/26	Uniwersytet Łódzki	2015	101,6
8.	"Ogród - zielona sala" - realizowany przez II Liceum Ogólnokształcące im. S. Żeromskiego w Sieradzu	Powiat Sieradzki	2015	39,9
9.	Zakup kuropatw celem ich reintrodukcji w obwodzie łowieckim nr 207 o pow. 5 203 ha	Koło łowieckie nr 2 "ORZEŁ" w Wieruszowie	2015	35,9
10.	Ochrona siedlisk bociana białego	RDOŚ w Łodzi	2014	42,2
11.	Wykonanie inwentaryzacji oraz dokumentacji na potrzeby rewitalizacji zabytkowych parków oraz terenów zieleni: Parku Miejskiego w Zduńskiej Woli, parku w Woli Krzysztoporskiej, parku w Parzniewicach Małych, rewitalizacji zabytkowej alei lipowo-kasztanowcowej w miejscowości Stolniki w Gminie Cielądz, parku zabytkowego w Szydłowie, zespołu dworsko-parkowego w Karsznicach, w Grabicy, parku Belzackiego w Piotrkowie Trybunalskim, parku zabytkowego w Brzozie	m. Zduńska Wola, gm. Wola Krzysztoporska, Cielądz, Grabica, Zduńska Wola	2014-2015	286,9
12.	Zakup dwóch specjalistycznych samochodów terenowych na potrzeby Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego	Województwo Łódzkie	2015	160
13.	Badania nad możliwością ograniczenia populacji muszki płomskrzydłej (<i>Drosophila suzukii</i> Matsumura) nowego gatunku inwazyjnego zagrażającego środowisku naturalnemu i produkcji owoców w Polsce	Instytut Ogrodnictwa z/s w Skierniewicach	2015	113,38
14.	Sporządzenie dokumentacji do planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Pradolina Warszawsko - Berlińska	RDOŚ w Łodzi	2014	50,4

¹⁷ Źródło: opracowanie własne

Ocena celów i zadań:

W ramach zadań związanych z ochroną przyrody oraz utrzymaniem terenów zieleni miejskiej w latach 2014-2015 na terenie całego województwa łódzkiego zrealizowano wiele projektów m.in. przez gminy, powiaty, RDOŚ w Łodzi, Województwo Łódzkie oraz organizacje pozarządowe i inne podmioty i instytucje. W zakresie celów i kierunków zadań określonych dla ochrony zasobów przyrodniczych najistotniejsze z nich dotyczyły:

- opracowania planów zadań ochronnych dla 16 obszarów Natura 2000;
- wykonania działań z zakresu ochrony czynnej w 7 rezerwach przyrody;
- wykonania działań z zakresu ochrony czynnej w celu zapewnienia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków m.in. w obszarach Natura 2000;
- oznakowania obszarów chronionych tablicami informacyjnymi.

W zakresie utrzymania zieleni miejskiej oraz rewitalizacji terenów parkowych wykonano wiele prac polegających na bieżącym utrzymaniu terenów zielonych oraz wprowadzeniu nowych nasadzeń. Zrewitalizowane zostały zabytkowe parki oraz ogrody. Wykonano prace pielęgnacyjne zabytkowych starodrzewi oraz pomników przyrody. Skala zrealizowanych działań była znacznie większa od zakładanej w Programie, zarówno pod względem przestrzennym jak i finansowym.

W latach 2014-2015 wykonano także wiele dodatkowych działań, które dotyczyły wykonania inwentaryzacji i prac przygotowawczych do kolejnych działań związanych z rewitalizacją zieleni miejskiej oraz planowania ochrony m.in. w obszarach Natura 2000.

2.1.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W ramach działań związanych z ochroną przyrody na kolejne lata rekomendowane jest przede wszystkim zintensyfikowanie działań zmierzających do wykonania odpowiednich inwentaryzacji oraz opracowania i wdrożenia dokumentów planistycznych: planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000, planów ochrony dla parków krajobrazowych oraz rezerwatów przyrody. Jest to warunkiem właściwego zarządzania ww. obszarami oraz wdrażania efektywnych i celowych działań ochronnych. W celu zapewnienia właściwej ochrony siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków należy prowadzić działania ochrony czynnej oraz monitoringu. Działania ochronne powinny zostać skorelowane i wdrażane także w innych obszarach interwencji - w ochronie gleb poprzez wdrażanie programów rolno-środowiskowych oraz w ramach gospodarki wodnej w celu zachowania odpowiedniego reżimu hydrologicznego cieków oraz siedlisk i ekosystemów związanych z wodami.

Proponowana jest także kontynuacja realizacji projektów rewitalizacji oraz utrzymania terenów zieleni miejskiej (w szczególności o charakterze zabytkowym). Kierunek ten ma istotne znaczenie w kontekście działań adaptacyjnych do zmian klimatu oraz szeroko pojętej rewitalizacji przestrzeni miejskich.

2.2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

2.2.1. Stan środowiska

Powierzchnia lasów województwa łódzkiego wynosi 388 155,63 ha, co odpowiada lesistości 21,3%. Wskaźnik ten jest o 8,2% niższy od przeciętnej lesistości kraju (29,5%).¹⁸ Województwo w 2015 r. zajmowało ostatnie miejsce w Polsce pod względem lesistości. W latach 2012-2015 poziom lesistości wzrósł o 0,1% co wskazuje na pozytywny trend oraz wpisuje się w założenia krajowe oraz wojewódzkie dotyczące powiększania powierzchni leśnej (w szczególności na gruntach o niskich walorach użytkowych).

Największą lesistością cechują się zachodnie oraz południowe części województwa. Największe kompleksy leśne stanowią Puszcza Bolimowska oraz Lasy Spalskie. Lesistość

¹⁸ Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS, dane na 31.12.2015 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

w podziale na powiaty jest przestrzennie zróżnicowana i przyjmuje wartości od 4,5% dla powiatu m. Skierniewice, do 31,2% dla powiatu tomaszowskiego. Powiaty o największej lesistości to: tomaszowski, opoczyński, radomszczański, wierszowski.

Struktura własnościowa lasów województwa łódzkiego nie odbiega od struktury uśrednionej dla kraju z dominującym udziałem lasów we władaniu PGL LP. W zarządzie PGL LP pozostaje 63,54% powierzchni leśnej regionu, natomiast prywatna własność stanowi 34,24%. Lasy gminne stanowią jedynie 0,85% całkowitej powierzchni leśnej.¹⁹

W ramach PGL LP grunty leśne administrowane są przez cztery regionalne dyrekcje lasów państwowych, tj. RDLP w Katowicach, Łodzi (ok. 90% gruntów w zarządzie PGL LP w województwie), Poznaniu i Radomiu.

Lasy poza nadleśnictwami PGL LP powinny posiadać uproszczone plany urządzenia lasu, aby możliwe było prowadzenie racjonalnej i zrównoważonej gospodarki leśnej. Dla większości lasów prywatnych województwa łódzkiego - tj. 95,9% - opracowano dokumentację urządzeniową. Wskaźnik ten jest znacznie wyższy od średniej wartości dla Polski – 71,5%.²⁰

Na terenie województwa łódzkiego dominującym gatunkiem lasotwórczym jest sosna, która zajmuje 84,60% powierzchni lasów. Pod względem występowania tego gatunku w lasach udział sosny znacznie przewyższa średnią dla kraju – 58,5%. Kolejnym gatunkiem lasotwórczym zajmującym powierzchnię 6,30% jest dąb. Kolejne gatunki zajmują odpowiednio powierzchnię – 3,7% brzoza i olcha, 0,7% buk, 0,5% jodła.²¹

Wartości procentowego udziału klas wieku wskazują, iż w strukturze wiekowej drzewostanów dominują lasy III klasy wieku, a więc w przedziale 41-60 lat – 22,7 %, a także klasy IV (61-80 lat) - 22,1%.

W województwie łódzkim określono zdrowotność lasów na podstawie defoliacji i wynosi ona 21,27% na poziomie średnim. Wartość ta jest zbliżona do średniej wartości dla Polski, gdzie uśredniony wynik wynosi dla wszystkich gatunków 21,91%.²² Wartość defoliacji dla lasów województwa w roku 2012 wynosiła 22,78%.²³ Widoczny jest zatem pozytywny trend poprawy stanu zdrowotnego lasów w regionie.

Zalesienia

Zalesienia na terenie województwa realizowane były przede wszystkim w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW 2007-2013) oraz w ramach zalesień realizowanych przez PGL LP. W roku 2015 r. zalesienia wykonano na łącznej powierzchni 116,04 ha (w 2014 - 185,37 ha), w tym 23,74 ha stanowiły grunty we władaniu PGL LP oraz 92,30 ha na gruntach prywatnej własności (w roku 2014 PGL LP - 17,86 ha, grunty prywatne - 167,51 ha). W ramach programu PROW 2007-2013 przez wszystkie lata jego trwania (tj. w okresie 2007-2014), zalesionych zostało 2 063,81 ha gruntów, co w skali Polski wynosiło ok. 5,9%. W zalesionych gruntach znalazło się 1 976,40 ha gruntów rolnych oraz 87,41 ha gruntów nierolnych.

Podsumowanie

Pozytywnym trendem, który widoczny jest w latach 2014-2015, jak i w poprzednich latach obowiązywania Programu, jest sukcesywne powiększanie powierzchni leśnej regionu. Mając na uwadze niski wskaźnik lesistości w województwie, jak również duży udział gleb o niskiej wartości produkcyjnej, jest to tendencja korzystna. Należy jednak zwrócić uwagę, iż tempo prowadzenia zalesień spada i z biegiem czasu jest ono coraz niższe.

¹⁹ źródło: GUS, *Leśnictwo 2015 r., dane na dzień 31.12.2014 r.*

²⁰ źródło: GUS, *Leśnictwo 2015 r., dane na dzień 31.12.2014 r.*

²¹ źródło: GUS, *Leśnictwo 2015 r., dane na dzień 31.12.2014 r.*

²² *ibidem*

²³ źródło: GUS, *Leśnictwo 2013 r.*

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Pozytywny trend dotyczy także poprawy stanu zdrowotnego lasów w województwie łódzkim, ponieważ średni wskaźnik defoliacji w latach obowiązywania Programu, tj. 2012-2015 spadł z wartości 22,78% do wartości 21,27%.

2.2.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli przedstawiono działania w zakresie priorytetu: Ochrona i zrównoważony rozwój lasów, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 5. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów w latach 2014-2015²⁴

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej z zachowaniem bogactwa biologicznego					
	Sporządzenie uproszczonych planów urządzania lasów i inwentaryzacji stanu	Powiaty: powiaty: tomaszowski, zduńskowski, łódzki wschodni, m. Łódź, łęczycki, radomszczański.	2012-2015 (2016-2019)	Powiaty opracowywały dokumentacje urzędzeniowe oraz inwentaryzacje stanu lasów komunalnych w celu opracowania i ustanowienia uproszczonych planów urządzania lasu.	1 026,3
	Zalesienie gruntów porolnych będących własnością Skarbu Państwa w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości	Nadleśnictwa: Poddębice, Wieluń; RDLP w Łodzi	2012-2015 (2016-2019)	Prace przygotowawcze do zalesień i zalesienia prowadziły jednostki: - Nadleśnictwo Poddębice - wyprzedzające przygotowanie gleby do wykonania zalesień na pow. 2,05 ha; - Nadleśnictwo Wieluń - zalesienia gruntów porolnych na pow. 4,69 ha. RDLP w Łodzi prowadzi na bieżąco zalesienia oraz prace odnowieniowe, a średniorocznie zajmują one powierzchnię ok. 2 367 ha. ²⁵	10
	Zalesienia gruntów prywatnych (w tym gruntów nieużytkowanych rolniczo i gruntów ornych)	Właściciele gruntów, gminy	2012-2015 (2016-2019)	Zalesienia gruntów prywatnych województwa realizowane były przede wszystkim w ramach PROW 2007-2013. oraz w ramach zalesień realizowanych przez PGL LP. W roku 2015 r. zalesienia wykonano na łącznej powierzchni 116,04 ha (w 2014 - 185,37 ha), w tym 23,74 ha stanowiły grunty we władaniu PGL LP oraz 92,30 ha na gruntach prywatnej własności (w roku 2014 PGL LP - 17,86 ha, grunty prywatne - 167,51 ha). W ramach programu PROW 2007-2013 przez wszystkie lata jego trwania (tj. w okresie 2007 r. – 2014 r.), zalesionych zostało 2 063,81 ha gruntów, co w skali Polski wynosiło ok. 5,9 %. W zalesionych gruntach znalazło się 1 976,40 ha gruntów rolnych oraz 87,41 ha gruntów nierolnych	27 757,7 (Zrealizowane płatności w ramach PROW 2007-2013 w latach 2007-2014 na zalesienia) ²⁶

²⁴ źródło: opracowanie własne

²⁵ źródło: <http://www.lodz.lasy.gov.pl/>

²⁶ ibidem

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Ochrona i utrzymanie terenów leśnych	Gmina Łowicz	2012-2015 (2016-2019)	Zadanie jest realizowane w sposób ciągły przez PGL LP prowadzące gospodarkę leśną na terenach leśnych stanowiących własność Skarbu Państwa (na podstawie Planów Urządzenia Lasu przez właściwych Nadleśniczych), a także przez właścicieli prywatnych oraz gminy i inne osoby prawne (na podstawie Uproszczonych Planów Urządzenia Lasu). W ramach wykonania zadania gmina Łowicz zgłosiła wykonanie prac agrotechnicznych i konserwacyjnych na terenie Lasu Komunalnego (w ramach powierzenia zadania dla ZUK)	230
	Zadrzewienia śródpolne na terenie parków krajobrazowych: Sulejowskiego, Przedborskiego i Spalskiego	ZNPK + jednostki samorządowe województwa łódzkiego	2012-2015 (2016-2019)	Zadanie nie zostało zrealizowane, jest przewidziane do realizacji w późniejszym terminie. Zadanie zostało zgłoszone jako możliwe do zrealizowania w ramach projektu RPO, jednak nie ogłoszono konkursu, który dałby możliwość realizacji zadania.	-

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Ocena celów i zadań

W ramach realizacji zadań w zakresie określonego celu dotyczącego racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej z zachowaniem bogactwa biologicznego właściciele oraz jednostki zarządzające lasami na terenie województwa prowadzili gospodarkę leśną opartą na planach urządzenia lasu dla lasów w zarządzie PGL LP oraz uproszczonych planach urządzenia lasu dla lasów pozostałych form własności. Aby możliwe było wykonywanie celowych i efektywnych działań gospodarczych służących zrównoważonemu rozwojowi zasobów leśnych, cztery powiaty opracowały dokumentacje urządzeniowe. Niewielka liczba jednostek podejmujących tego typu prace na terenie województwa łódzkiego wynika z faktu, iż stosunkowo duża powierzchnia lasów komunalnych oraz prywatnych posiada już niezbędną dokumentację urządzeniową.

Zalesienia na terenie województwa prowadzone były przede wszystkim przez PGL LP (ok. 2 367 ha zalesianych oraz na których prowadzono odnowienia rocznie). Ponadto grunty prywatne użytkowane rolniczo o niskich walorach produkcyjnych zalesiano głównie w ramach programu PROW 2007-2013. Zainteresowanie właścicieli prywatnych w województwie łódzkim nie było jednak zbyt duże, ponieważ przez wszystkie lata trwania programu zalesionych zostało 2 063,81 ha gruntów, co w skali Polski wynosiło ok. 5,9% powierzchni zalesień.

2.2.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W ramach kolejnego Programu ochrony środowiska, należy kontynuować w szczególności zadania dotyczące zwiększenia lesistości. Wynika to z jednej strony z niewielkiej lesistości regionu, ale także dążenia do poprawy odporności ekosystemów na zmiany klimatyczne. Zwiększenie powierzchni leśnej województwa przyczyni się także do poprawy retencji gleb, warunków mikroklimatycznych oraz będzie alternatywnym sposobem wykorzystania gruntów rolnych o niskich walorach produkcyjnych.

W kontekście zmian klimatycznych, a także integracji działań skierowanych na zrównoważoną gospodarkę leśną i ochronę przyrody istotne będzie podjęcie działań skierowanych na przebudowę drzewostanów do zgodnych z siedliskami przyrodniczymi, ich monitoring, podejmowanie działań ukierunkowanych na zwalczanie szkodników oraz eliminację gatunków obcych i inwazyjnych na terenach leśnych. Niewątpliwie zmiany klimatu powodujące długotrwałe susze wymuszają konieczność podejmowania działań wzmacniających zabezpieczenia przeciwpożarowe na terenach leśnych.

2.3. Ochrona wód

2.3.1. Stan środowiska

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że na terenie województwa łódzkiego pobór wód na cele produkcyjne opiera się głównie na ujęciach wód powierzchniowych, natomiast pobór na potrzeby eksploatacji sieci wodociągowej na ujęciach wód podziemnych.

W 2015 r. na zaspokojenie potrzeb gospodarki i ludności województwa łódzkiego zużyto 277 788,3 dam³ wody, z czego 107 437,0 dam³ zużyto na cele przemysłowe (głównie do celów chłodniczych), znacznie mniejszą ilość wody pobrano w wyniku eksploatacji sieci wodociągowej – 115 987,3 dam³, a najmniejszą zużyto na cele rolnicze i leśne – 54 364,0 dam³. Ilość wody dostarczonej gospodarstwom domowym w 2015 r. wynosiła 193 221,0 dam³, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca dało 111,2 m³.

Analiza danych dot. zużytej wody ogółem w latach 2014-2015 wykazuje tendencję wzrostową. W 2015 r., w porównaniu do 2014 r. zużyto o 16 371,10 dam³ wody więcej (wzrost o ok. 6%). Zwiększył się również pobór wód na cele rolnicze i leśne (wzrost w 2015 r. o 1253,00 dam³ w porównaniu do 2014 r.) oraz na potrzeby przemysłu (wzrost w 2015 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

o 6856,00 dam³ w porównaniu do 2014 r.). W 2013 r. z sieci wodociągowej korzystało 2 259 239 osób, natomiast w 2014 r. – 2 355 850 osób (brak danych za 2015 r.), wynika z tego, że na przestrzeni 2 lat nastąpił 4% wzrost liczby ludności korzystającej z sieci (wzrost o 96 611 osób). W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące poboru wody w latach 2014-2015 na terenie województwa łódzkiego.

Tabela 6. Zużycie wody na terenie województwa łódzkiego w latach 2014-2015²⁷

Lp.	Zużycie wody	Jednostka	Rok	
			2014	2015
1.	ogółem	dam ³	261 417,2	277 788,3
2.	przemysł	dam ³	100 581,0	107 437
3.	rolnictwo i leśnictwo	dam ³	53 111	54 364,0
4.	eksploatacja sieci wodociągowej	dam ³	107 725,2	115 987,3
5.	eksploatacja sieci wodociągowej - gospodarstwa domowe	dam ³	85 844,1	92 723,6
6.	udział przemysłu w zużyciu wody ogółem	%	38,5	38,7
7.	zużycie wody na 1 mieszkańca	m ³	104,2	111,2
8.	ludność korzystająca z sieci wodociągowej	os.	2 355 850	-
9.	odsetek ludności korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności	%	94,1	-
10.	pobór wód powierzchniowych na cele przemysłowe	dam ³	82 687,0	88 741,0
11.	pobór wód podziemnych na cele przemysłowe	dam ³	17 155,0	18 254,0
12.	zużycie na potrzeby przemysłu	dam ³	100 581,0	107 437,0
13.	zużycie wody (na potrzeby przemysłu) w przeliczeniu na 1 mieszkańca	m ³	34,2	37,1

W ostatnich latach na obszarze województwa łódzkiego obserwuje się systematyczny wzrost poboru wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe. W 2015 r. (w porównaniu do 2014 r.) pobrano o 6 054,00 dam³ więcej wód powierzchniowych oraz o 1 099,00 dam³ więcej wód podziemnych na cele przemysłowe.

Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Analiza danych za lata 2013-2014 (brak danych za 2015 r.) pozwala stwierdzić, że na terenie województwa łódzkiego wzrasta liczba osób korzystających z kanalizacji. W 2014 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 1 567 569 osób, w porównaniu do 2013 r. zaobserwowano 2% wzrost (tj. o 35 944 os. więcej). Zwiększa się tym samym długość, czynnej sieci kanalizacyjnej. W 2015 r. długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 6 507,1 km i w stosunku do 2014 r. wzrosła o 4,67% (wzrost o 304,40 km). W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w województwie łódzkim.

Tabela 7. Dane dotyczące odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w województwie łódzkim, w latach 2014-2015²⁸

Lp.	Wielkość	Jednostka	Rok	
			2014	2015
1.	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	os.	1 567 569	-
2.	korzystający z sieci kanalizacyjnej w % ogółu ludności	%	62,6	-
3.	długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	6 202,7	6 507,1
Oczyszczalnie komunalne				
4.	mechaniczne	szt.	1	2
5.	biologiczne	szt.	164	162
6.	biologiczne z podwyższonym usuwaniem biogenów	szt.	39	41
7.	ludność korzystająca z oczyszczalni ogółem	os.	1 700 786,0	1 699 466,0
Ścieki komunalne				
8.	ścieki komunalne oczyszczone razem	dam ³	80 817,0	81 901,0
9.	oczyszczane łącznie z wodami infiltracyjnymi i ściekami dowożonymi	dam ³	125 206,0	115 396,0
10.	ścieki komunalne oczyszczane mechanicznie	dam ³	4,0	9,0
11.	ścieki komunalne oczyszczane biologicznie	dam ³	8 334,0	8 015,0
12.	ścieki komunalne oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	dam ³	72 479,0	73 877,0
13.	oczyszczane biologicznie i z podwyższonym usuwaniem biogenów w % ścieków ogółem	%	99,98973	99,98388

²⁷ źródło: GUS, dane za lata 2014-2015, wg stanu na dzień 30.08.2016 r.

²⁸ źródło: GUS, dane za lata 2014-2015, wg stanu na dzień 30.08.2016 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Wielkość	Jednostka	Rok	
			2014	2015
14.	ścieki komunalne odprowadzone ogółem	dam ³	80821,3	81 905,2
Komunalne osady ściekowe				
15.	ogółem	Mg	43 104,0	41 774,0
16.	stosowane w rolnictwie	Mg	7 830,0	8 525,0
17.	stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne	Mg	1 901,0	1 324,0
18.	stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	Mg	0	12,0
19.	przekształcone termicznie	Mg	11 337,0	12 250,0
20.	składowane razem	Mg	4 367,0	4 665,0
21.	magazynowane czasowo	Mg	3 955,0	2 296,0

W 2015 r. na terenie województwa łódzkiego funkcjonowało 205 komunalnych oczyszczalni ścieków (tj. o 1 oczyszczalnię więcej w porównaniu do 2014 r.), w tym 162 biologiczne, 2 mechaniczne i 41 oczyszczających ścieki z podwyższonym usuwaniem biogenów. W 2015 r. zwiększyła się liczba oczyszczalni mechanicznych (z 1 do 2) oraz oczyszczalni z podwyższonym usuwaniem biogenów (z 39 do 41). Zmniejszyła się natomiast liczba oczyszczalni biologicznych. W 2014 r. na terenie województwa łódzkiego funkcjonowały 164 tego typu oczyszczalnie, z kolei w 2015 r. o 2 mniej tj. 162.

W 2015 r. na terenie województwa łódzkiego oczyszczono 81 901,0 dam³ ścieków komunalnych, tj. o 1 084,0 dam³ więcej w porównaniu do 2014 r. (wzrost o 1,3%). W latach 2014-2015 największą ilość ścieków oczyszczono w oczyszczalniach komunalnych z podwyższonym usuwaniem biogenów (odpowiednio w 2015 r.- 73 877,0 dam³ ścieków, w 2014 r.- 72 497,0 dam³ ścieków). W 2015 r. w województwie łódzkim w procesie oczyszczania ścieków komunalnych wytworzono 41 774 Mg komunalnych osadów ścieków, tj. o 1 330,0 Mg mniej w porównaniu do 2014 r. (spadek o 3%).

W latach 2014-2015 największą ilość komunalnych osadów ściekowych zagospodarowano w procesie przekształcania metodami termicznymi (w 2015 r.- metodami termicznymi przekształcono 12 250,0 Mg osadów, natomiast w 2014 r. 11 337,0 Mg osadów). W latach 2014-2015 wzrosła masa komunalnych osadów ściekowych stosowanych w rolnictwie. W 2015 r., w porównaniu do 2014 r. na cele rolnicze wykorzystano o 695,0 Mg osadów komunalnych więcej. W tym samym roku najmniejsza ilość komunalnych osadów ścieków została wykorzystana do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu (12,0 Mg). W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe dane dotyczące odprowadzania i oczyszczania ścieków przemysłowych w województwie łódzkim.

Tabela 8. Dane dotyczące odprowadzania i oczyszczania ścieków przemysłowych w województwie łódzkim, w latach 2014-2015²⁹

Lp.	Wielkość	Jednostka	Rok	
			2014	2015
Oczyszczalnie przemysłowe				
1.	mechaniczne	szt.	7	4
2.	chemiczne	szt.	3	4
3.	biologiczne	szt.	52	53
4.	biologiczne z podwyższonym usuwaniem biogenów	szt.	3	3
Ścieki przemysłowe				
5.	ścieki przemysłowe odprowadzone ogółem	dam ³	28175,0	25547,0
6.	ścieki przemysłowe odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi	dam ³	19552,0	16800,0
7.	ścieki przemysłowe odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi - wody chłodnicze (niewymagające oczyszczania)	dam ³	571,0	525,0
8.	ścieki przemysłowe odprowadzone bezpośrednio do wód lub do ziemi wymagające oczyszczania	dam ³	18981,0	16275,0
Osady z przemysłowych oczyszczalni ścieków				
9.	ogółem	Mg	15040	14880
10.	stosowane w rolnictwie	Mg	760	390
11.	stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów	Mg	440	669

²⁹ źródło: GUS, dane za lata 2014-2015, wg stanu na dzień 30.08.2016 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Lp.	Wielkość	Jednostka	Rok	
			2014	2015
	na cele rolne			
12.	stosowane do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu	Mg	973	0
13.	przekształcone termicznie	Mg	159	593
14.	składowane razem	Mg	382	350
15.	magazynowane czasowo	Mg	1959	2436

W 2015 r. na terenie województwa łódzkiego funkcjonowały 64 przemysłowe oczyszczalnie ścieków tj. o 1 mniej w porównaniu do 2014 r. Zmniejszyła się liczba oczyszczalni mechanicznych z 7 w 2014 r. do 4 w 2015 r., natomiast wzrosła liczba oczyszczalni chemicznych z 3 w 2014 r. do 4 w 2015 r. oraz biologicznych z 52 w 2014 r. do 53 w 2015 r.

W 2015 r. z terenu województwa łódzkiego odprowadzono (do wód powierzchniowych lub do ziemi) 16 800,0 dam³ ścieków przemysłowych (tj. o 2 754,0 dam³ mniej w porównaniu do 2014 r.- 14% spadek), z czego prawie 97% (16 275,0 dam³) stanowiły ścieki przemysłowe, które wymagały oczyszczenia, a zaledwie 3 % (525,0 dam³) wody chłodnicze niewymagające oczyszczania. W tym samym roku w województwie łódzkim w procesie oczyszczania ścieków wytworzono 14 880,0 Mg osadów z przemysłowych oczyszczalni ścieków, tj. o ok. 160,0 Mg mniej w porównaniu do 2014 r. (spadek o 1%). W 2015 r. największą ilość przemysłowych osadów ściekowych wykorzystano do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne (669,0 Mg). W tym samym roku metodami termicznymi przekształcono 593,0 Mg osadów przemysłowych, a w rolnictwie wykorzystano 390,0 Mg. W 2015 r. nie wykorzystywano osadów z przemysłowych oczyszczalni ścieków do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu. Z kolei w 2014 r. największa ilość przemysłowych osadów ściekowych została wykorzystana do uprawy roślin przeznaczonych do produkcji kompostu (973,0 Mg), nieco mniejszą ilość osadów wykorzystano w rolnictwie (760,0 Mg) oraz do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne (440 Mg). W 2014 r. najmniejszą ilość przemysłowych osadów ściekowych przekształcono metodami termicznymi (159 Mg).

Analiza danych za lata 2014-2015 pozwala stwierdzić, że wzrasta ilość osadów ściekowych przekształcanych termicznie (w 2015 r. metodą tą przekształcono ponad 3,7 razy więcej osadów w porównaniu do 2014 r.), z kolei zmniejsza się ilość osadów stosowanych w rolnictwie (w 2015 r. na cele rolne wykorzystano o 370 Mg osadów mniej- spadek o prawie 50%).

W 2015 r. na terenie województwa łódzkiego składowano 350,0 Mg osadów ściekowych (tj. o 32 Mg mniej w porównaniu do 2014 r.) i 2 436,0 Mg magazynowano czasowo (tj. o 477 Mg więcej w porównaniu do 2014 r.).

Podsumowanie

W ciągu ostatnich lat obserwuje się korzystne zmiany w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych, co wynika między innymi z inwestycji prowadzonych w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Problem w zakresie gospodarki wodno-ściekowej stanowi wzrastająca ilość wody zużytej ogółem, w tym pobór wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe oraz nadmierna ilość ścieków przemysłowych odprowadzana bezpośrednio do wód lub do ziemi. Ponadto pomimo wzrostu długości sieci kanalizacyjnej, wiele gmin wiejskich jest nadal nieskanalizowanych.

2.3.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli oceniane będą działania w zakresie priorytetu: Ochrona wód, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 9. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony wód w latach 2014-2015³⁰

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Zapewnienie dobrego stanu jakościowego i ilościowego wód powierzchniowych i podziemnych województwa					
	Wykonanie dokumentacji modernizacji SUW	gm. Łask (MPWiK Sp. z o.o. w Łasku)	2012-2013	Gmina Łask w raportowanym okresie nie wykonała dokumentacji modernizacji SUW.	-
	Budowa sieci wodociągowych	Gminy: Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Bedlno, Bełchatów, Białaczów, Bolesławiec, Bolimów, Brójce, Budziszowice, Burzenin, Czastary, Dobroń, Domaniewice, Drużbice, Drzewice, Działoszyn, Gidle, Głuchów, Gomunice, Gorzkowice, Szadek, Jeżów, Kamieńsk, Kleszczów, Kowiesy, Ksawerów, Lipce Reymontowskie, Lubochnia, Lubochnia, Lututów, Ładzice, Łask, Łyszkowice, Paradyż, Poddębice, Regnów, Ręczno, Sławno, Stryków, Strzelce, Szadek, Świnice Wareckie, Tomaszów Mazowiecki, Widawa, Wielgomłyny, Wieruszów, Wierzchnas, Wola Krzysztoporska, Zduńska Wola, Żelów, Zgierz, Żychlin Miasta: Brzeziny, Głowno, Krośnice, Kutno, Ozorków, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Szadek, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Zgierz Przedsiębiorstwa: Koluszkowskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	2012-2019	W latach 2014-2015 wiele gmin z terenu województwa łódzkiego realizowało zadanie polegające na budowie sieci wodociągowych. W związku z realizacją zadania w 2014 r. 94,1% ludności korzystało z sieci wodociągowej. W 2014 r. na budowę sieci wodociągowych wydano 8 175,56 tys. zł, natomiast w 2015 r. - 11 300,35 tys. zł.	19 475,91
	Modernizacja i rozbudowa wodociągów	Gminy: Bełchatów, Białaczów, Bolesławiec, Bolimów, Cieladz, Dmosin, Działoszyn, Galewice, Grabów, Jeżów, Kamieńsk, Kutno, Lipce Reymontowskie, Lubochnia, Łowicz, Łyszkowice, Nieborów, Nowosolna, Ozorków, Pątnów, Pęczniew, Sadkowie, Sędziejowice, Stryków, Sulejów, Sulmierzyce, Uniejów, Zgierz Miasta: Łęczyca, Łowicz, Pabianice, PGK Sp. z o.o. Radomsko	2012-2019	W ramach realizacji zadania gminy, miasta oraz PGK Sp. z o.o. Radomsko wykonały m.in. niżej wymienione zadania: remont i rozbudowa sieci wodociągowej, przebudowa przyłącza wodociągowego, modernizacja zasuw i hydrantów sieci wodociągowej, wymiana sieci wodociągowej, modernizacja sieci wodociągowej poprzez wymianę rur azbestocementowych na PVC. W 2014 r. na realizację wydano 7 280,19 tys. zł, natomiast w 2015 r. - 5 698,71 tys. zł/	12 978,90

³⁰ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa, rozbudowa i modernizacja ujęć wody	Gminy: Brójce, Głowno, Kobile Wielkie, Nowosolna, Ręczno, Rząśnia, Miasto Radomsko i Żgierz, Kuluszkowskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o., PGKiM Sp. z o.o. Aleksandrów Łódzki, Stowarzyszenie Rozwoju Gałkowa Małego	2012-2019	W ramach realizacji zadania polegającego na budowie, rozbudowie i modernizacji ujęć wody gminy, miasta i przedsiębiorstwa wykonały: modernizację ujęcia wody i hydroforni w Rząśni, zakupiono ciągnik rolniczy wraz z wozem asenizacyjnym, odwiert nowej głębinowej studni czerpalnej w Mąkolicach, Gmina Głowno, ujęcie wód podziemnych dla zasilania w wodę terenów ŁSSE (Miasto Radomsko) modernizację Ujęcia Wody „Miłaczki” (Miasto Radomsko), modernizację hydroforni Dobieszków wraz z nowym odwiertem (Gmina Nowosolna), odwiert i uzbrojenie studni głębinowej w Gminie Kobile Wielkie, budowę ujęcia wody i stacji wodociągowej w Bukowcu, budowę studni głębinowej w miejscowości Gałków Mały, zakupiono agregat prądowórczy na potrzeby Ujęcia Wody w Prawęcicach, gm. Aleksandrów Łódzki, rekonstrukcję otworu studziennego nr I na terenie ujęcia wodociągowego we wsi Regny, gm. Kuluszki.	7 545,57
	Budowa, rozbudowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	Gminy: Biała Rawska, Bolesławiec, Burzenin, Drużbice, Lipce Reymontowskie, Lutomiersk, Mokrsko, Nowa Brzeźnica, Ozorków, Pabianice, Poddębice, Rawa Mazowiecka, Rzgów, Stryków, Strzelce, Wartkowice, Widawa, Zduńska Wola, Żgierz; Miasta: Łowicz, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Zduńska Wola; Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sieradzu, Przedsiębiorstwo Komunalne Gminy Konstantynów Łódzki Sp. o.o., Zakład Wodociągów i Kanalizacji Gminy i Miasta Warta Sp. z o.o.	2012-2019	W ramach realizacji zadania: dokonano naprawy lub zakupiono nowe pompy głębinowe, wykonano nowe lub przebudowano istniejące kolektory tłoczne, zmodernizowano, przebudowano i rozbudowano SUW wraz z ujęciami i infrastrukturą towarzyszącą, wybudowano nowe stacje uzdatniania wody wykonano projekt SUW w Pukininie, SUW w Sokolnikach Lesie oraz SUW w Ługach, zmodernizowano zbiornik retencyjny SUW w Kamionce (etap II), dokonano rekonstrukcji ciągów technologicznych w SUW w Chróście, przebudowano zbiornik wody na SUW w Ożarowie. W 2014 r. na realizację zadania polegającego na budowie, rozbudowie i modernizacji stacji uzdatniania wody wydano 4 373,35 tys. zł, natomiast w 2015 r. aż 45 266,03 tys. zł.	49 639,38

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa oczyszczalni ścieków - dokumentacja	Gmina Biąła	2014	W ramach realizacji zadania Gmina Biąła opracowała dokumentację techniczną i uzyskała pozwolenie na budowę oczyszczalni ścieków.	14,76
	Wykonanie dokumentacji modernizacji oczyszczalni ścieków	gm. Łask (MPWiK Sp. z o.o. w Łasku)	2014	W 2015 r. Gmina Łask wykonała dokumentację projektową pt.: „Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Łasku”	934,80
	Budowa kanalizacji sanitarnej- dokumentacja	Gmina Biąła, Działoszyn, Łask, Łyszkowice	2015	W ramach realizacji zadania gminy: Działoszyn, Biąła, Łask i Łyszkowice wykonały dokumentację projektową dot. budowy sieci kanalizacji sanitarnej.	124,08
	Monitoring jakości ścieków	Właściciele instalacji	2012-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Inwentaryzacja zbiorników bezodpływowych na ścieki – szamba	Gminy	2012-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków	Gminy: Bełchatów, Cielądz, Inowódz, Kodrąb, Koluszki, Miasto Sieradz, Nowa Brzeźnica, Nowy Kawęczyn, Paradyż, Poświętne, Rząśnia, Sieradz, Skomlin, Zduny, Żarnów, Miasta: Kutno, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sieradzu, Ozorkowskie Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. z siedzibą w Ozorkowie, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą w Radomsku, Zakład Usług Transportowych Zdzisław Wójcicki, Parafia Ewangelicko-Augsburska św. Mateusza w Łodzi, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Opocznie, Przedsiębiorstwo Komunalne w Wieruszowie S.A., Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim Sp. z o.o.	2012-2019	Realizacja zadania polegała na: budowie oczyszczalni ścieków w Domu Seniora w Ossowicach, budowie gminnej oczyszczalni ścieków w Zakościelu, rozbudowie i przebudowie oczyszczalni ścieków w Rząśni wraz z uzbrojeniem i infrastrukturą, rozbudowie oczyszczalni ścieków w miejscowości Błonie, budowie sieci kanalizacji wraz z przyłączami oraz remoncie osadnika wstępnego i komory napowietrzania na terenie Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Wieluniu.	111 917,60

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Projekty w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków	Gminy: Kodrąb, Głowno, Dobroń, Czerniewice, Stryków, Góra Św. Małgorzaty, Sędziejowice, Rusiec, Piątek, Błaszki, Regnów, Drużbice, Kocierzew Południowy, Lutomiersk, Ostrówek, Wieluń, Rzaśnia, Zduńska Wola, Burzenin, Goszczanów, Kielczygłów, Lubochnia, Łask, Masłowice, Nowy Kawęczyn Pęczniew, Wróblew, Dalików, Rokiciny, Grabica, Zadzim, Aleksandrów Łódzki, Krośniewice, Wieruszów, Grabica, Domaniewice, Wartkowice, Witonia, Świnice Warckie, Biała, Gomunice, Wolbórz, Aleksandrów, Zapolice, Żychlin	2012-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji żadna jednostka nie zgłosiła realizacji zadania polegającego na wykonaniu projektów w zakresie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków. Zadanie z zakresu dofinansowania, budowy i rozbudowy przydomowych oczyszczalni ścieków zostało opisane w tabeli poniżej.	-
	Budowa i przebudowa sieci kanalizacji deszczowej	Gminy: Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Burzenin, Dobroń, Działoszyn, Kleszczów, Koluszki, Lubochnia, Łask, Miasto Tomaszów Mazowiecki, Ozorków, Sędziejowice, Stryków, Sulejów, Tuszyn, Warta, Miasta: Głowno, Kutno, Łowicz, Ozorków, Pabianice, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Sieradz, Zduńska Wola, Zgierz, Koluszkowskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.	2012-2019	W ramach realizacji zadania wykonano m.in.: budowę, rozbudowę kanalizacji deszczowej, budowę kolektorów kanalizacji deszczowej Chechło Drugie ul. Zwycięstwa budowę przelewu burzowego na kolektorze IVb i burzowca z wylotem do rzeki Pabianki budowę separatorów i osadników na wylotach kanalizacji deszczowej.	17 967,89
	Budowa podczyszczalni ścieków deszczowych	Gminy: Działoszyn, Przedbórz, Miasta: Łowicz, Ozorków, Radomsko i Zduńska Wola	2012-2019	W ramach realizacji zadania wybudowano separatory i osadniki w podczyszczalniach ścieków deszczowych. Dodatkowo realizacja niniejszego zadania objęła ochronę wód rzeki Pilicy poprzez budowę separatorów na wylotach kanalizacji burzowej.	178,14
	Instalacja układu odwróconej osmozy - przygotowanie wody dla celów produkcyjnych	Elektrociepłownia Zduńska Wola Sp. z o.o.	2012	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Rozbudowa osadników piaskowych dla potrzeb oczyszczania wody kopalnianej	Cementownia Warta S.A.	2012	W ramach realizacji zadania w latach 2014-2015 wykonano remont i czyszczenie osadników piaskowych.	100,00
	Budowa zakładowej podczyszczalni ścieków	„JOGO” – Łódzka Spółdzielnia Mleczarska Łódź	2016-2019	W raportowanym okresie firma „JOGO” nie realizowała zadania polegającego na budowie zakładowej podczyszczalni ścieków.	-
	Automatyzacja procesu korekty pH ścieków „fosforanowych”	Łódź/Fabryka Pierścieni Tłokowych „PRIMA” S.A.	2012	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Tabela 10. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie ochrony wód w latach 2014-2015³¹

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Opracowanie Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia rozbudowy oczyszczalni ścieków w Działoszynie	Gmina Działoszyn	2014	48,59
2.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Bratoszewicach – projekt	Gmina Stryków	2015	98,09
3.	Opracowanie dokumentacji projektowo-kosztorysowej remontu oczyszczalni	Gmina Łyszkowice	2015	47,32
4.	Inwestycje w oczyszczalni ścieków: opracowanie dokumentacji przyłącza do sieci gazowej i poniesienie częściowej opłaty za wykonanie tego przyłącza, uaktualnienie kosztorysów inwestorskich na przebudowę i modernizację oczyszczalni, opracowanie koncepcji studium wykonalności	Miasto Łowicz	2015	454,27
5.	Naprawa przepompowni, zakup pompy, remont dmuchawy, montaż listwy zaworowej i agregatu remont pomp na oczyszczalni, wymiana modułu GPRS	Gmina Białaczów	2015	52,32
6.	Projekt budowlany - rozbudowa oczyszczalni ścieków polegająca na przebudowie zbiorników z modułu pierwszego wraz ze zbiornikiem retencyjnym w m. Dobroń ul. Zakrzewki	Gmina Dobroń	2014-2015	28,91
7.	Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Rząśni wraz z uzbrojeniem i infrastrukturą	Gmina Rząśnia	2015	5 010,00
8.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kamieńsku i Gałkovicach Nowych	Gmina Kamieńsk	2014	1 659,83
9.	Modernizacja oczyszczalni ścieków: zakup 2 szt. mieszadeł, pompy przenośnej, pompy do pulpy piaskowej, łapacza kamieni, miernika ssania kapilarnego z osprzętem; wykonanie chodników i płotu betonowego; budowa gazociągu do biogazowni	Miasto Rawa Mazowiecka	2014-2015	118,06
10.	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Miasto Sieradz	2014-2015	32,46
11.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Bolesławcu, Chotyńin 10	Gmina Bolesławiec	2014-2015	300,55
12.	Modernizacja systemu odwadniania osadu	Gmina Galewice	2014	346,66
13.	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Miasto Zduńska Wola	2014-2015	119,92
14.	Biologiczne indywidualne oczyszczalnie ścieków	Gmina Aleksandrów Łódzki	2015	395,41
15.	Przebudowa oczyszczalni ścieków przy Zespole Szkół w Modlnej i Solcy Wielkiej oraz przy budynku komunalnym w Sokolnikach Parceli. Budowa nowego przyłącza energii elektrycznej oraz przyłącza wodociągowego do zbiorczej oczyszczalni ścieków w Leśmierzu	Gmina Ozorków	2015	220,29
16.	Oczyszczalnie ścieków	Miasto Zgierz	2014	61,25
17.	Modernizacja oczyszczalni w Domaniewicach	Gmina Domaniewice	2015	551,00
18.	Modernizacja oczyszczalni ścieków	Miasto Tomaszów Mazowiecki	2015-2015	78 590,90
19.	Oczyszczanie ścieków	Miasto Kutno	2014-2015	11 776,34
20.	Zakup pomp	Gmina Ręczno	2014-2015	11,70
21.	Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków w Rząśni wraz z uzbrojeniem i infrastrukturą	Gmina Rząśnia	2014	4 985,03
22.	Rozbudowa rozproszonego systemu oczyszczania ścieków w gminie Brzeziny	Gmina Brzeziny	2015	2 631,53
23.	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Błonie, Gmina Łęczyca	Gmina Łęczyca	2015	278,30

³¹ Źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
24.	Budowa pompowni w miejscowości Frachowiec	Gmina Kodrąb	2014	132,15
25.	Dostawa ładowarki, ciągnika rolniczego i rozrzutnika do nawożenia organicznego dla oczyszczalni ścieków w Rudzie Bugaj, gm. Aleksandrów Łódzki	PGKiM Sp. z o.o. w Aleksandrowie Łódzkim	2014	580,00
26.	Remont poletek osadowych oczyszczalni ścieków przy Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Głuchowie	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Głuchowie	2014	295,95
27.	Zakup koparko - ładowarki z osprzętem na potrzeby Gminy Galewice	Gmina Galewice	2014	343,00
28.	Zakup ciągnika wraz z przyczepą i osprzętem do obsługi gminnej oczyszczalni ścieków oraz utrzymania poboczy, rowów i zieleni przydrożnej w Gminie Rzeczyca	Gmina Rzeczyca	2014	502,19
29.	Remont osadnika wstępnego oraz komory napowietrzania na terenie Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Wieluniu	Przedsiębiorstwo Komunalne Sp. z o.o. z siedzibą w Wieluniu	2015	998,00
30.	Rozbudowa wraz z modernizacją systemu zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych aglomeracji Kutno - etap II	Miasto Kutno	2015	3 426,05
31.	Zakup map do celów projektowych – sieć kanalizacyjna	Gmina Strzelce	2015	0,62
32.	Wykonanie projektu i budowa sieci wodno-kanalizacyjnej w ul. Ogrodowej i Skarbczyńskich w Działoszynie	Gmina Działoszyn	2015	247,20
33.	Prace projektowe kanalizacja	Gmina Rawa Mazowiecka	2014	52,17
34.	Dokumentacja projektowa: „Rozbudowa systemu kanalizacji sanitarnej w południowej części Kolumna oraz budowa kanalizacji tłocznej z pompowni przy ul. Modrzewiowej do Placu Szarych Szeregów z wyłączeniem z eksploatacji oczyszczalni ścieków w dzielnicy Kolumna”, „Modernizacja kolektorów głównych istniejącej kanalizacji sanitarnej w Łasku metodą bezwykopową”	Gmina Łask	2015	209,10
35.	Wykonanie dokumentacji technicznej przebudowy kanalizacji sanitarnej dla budynku B i C UM	Miasto Łowicz	2015	6,12
36.	Opracowanie dokumentacji technicznej kanalizacji w ul. Czajki	Miasto Łowicz	2015	49,77
37.	Czyszczenie kanalizacji	Gmina Strzelce	2014-2015	8,70
38.	Rurociąg tłoczny Sworawa i Poddębice	Gmina Poddębice	2015	433,33
39.	Budowa przepompowni ścieków w miejscowości Gola	Gmina Bolesławiec	2014	13,41
40.	Regulacja studni kanalizacji sanitarnej w ul. Kaliskiej	Miasto Łęczycza	2015	11,70
41.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej Gminy Nowosolna poprzez budowę kanalizacji sanitarnej w Natolinie i Teolinie	Gmina Nowosolna	2014-2015	1 907,43
42.	Podłączenie Leśniczówki Krzętów do kanalizacji wiejskiej	Nadleśnictwo Radomsko	2015	6,10
43.	Modernizacja kanalizacji sanitarnej i ogólnospławnej metodą rękawa: ulice: Zamkowa, Sikorskiego, Konopnickiej, Orla, Gawrońska, Mokra, Żeromskiego, Kilińskiego, św. Jana, Skłodowskiej, Śniadeckiego, Pułaskiego	Miasto Pabianice	2015	3 565,98
44.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie Ciepłowni Miejskiej (CM2) przy ul. Spółdzielczej 4 w Sieradzu	Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu	2015	16,40

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
45.	Renowacja sieci kanalizacji sanitarnej w ul. Ozorkowskie Przedmieście, remont sieci kanalizacji sanitarnej w ul. ZWM oraz remont kolektora kanalizacji sanitarnej w ul. Zachodniej	Miasto Łęczyca	2015	15,80
46.	Modernizacja urządzeń związanych z siecią kanalizacji sanitarnej	PGK Sp. z o.o. Radomsko	2014-2015	118,60
47.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w m-ci Zawady – etap III (dz. nr 64/3, obręb Zawady) oraz sieci kanalizacyjnej w m-ci Dobrzelów dz. nr 195/6	Gmina Bełchatów	2014-2015	192,25
48.	Przedłużenie sieci kanalizacji sanitarnej	Gmina Kutno	2015	94,34
49.	Uzupełnienie sieci kanalizacyjnej	Gmina Białaczów	2015	8,60
50.	Budowa odcinków sieci kanalizacyjnej w miejscowości Strzyżów, Dąbrówka, Zakościele	Gmina Drzewice	2014-2015	398,83
51.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej – Osiedle Promień	Gmina Warta	2015	451,36
52.	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miejscowości Kamionka	Gmina Bolesławiec	2014-2015	18,03
53.	Rozbudowa sieci kan. sanitarnej w m. Jastrzębia + 10 szt. sięgaczy	Gmina Łowicz	2015	201,10
54.	Rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej: sieć kanalizacyjna w ul. Sochaczewskiej, Wierzbowej i Akacyjnej, Wegnera i Rotstada, Kresowej, Nadburzańskiej Dolnej, Cichej i Grunwaldzkiej, przebudowa przepompowni w ul. Katarzynów	Miasto Łowicz	2014-2015	1063,19
55.	Rozbudowa wraz z modernizacją systemu zbierania i oczyszczania ścieków komunalnych aglomeracji Kutno	Miasto Kutno	2014-2015	94,57
56.	Zakup zestawu do telewizyjnego monitoringu sieci kanalizacyjnej w Wieruszowie	Przedsiębiorstwo Komunalne w Wieruszowie S.A	2014	216,50
57.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami	Gminy: Aleksandrów Łódzki, Andrespol, Bełchatów, Bolimów, Brąszewice, Brzeźnio, Buczek, Budziszewice, Czastary, Czerniewice, Dmosin, Dmosin, Dobroń, Dobryszce, Działoszyn, Gidle, Gorzkowice, Grabica, Jeżów, Kiernozia, Kleszczów, Ksawerów, Lgota Wielka, Mniszków, Moszczenica, Nowe Ostrowy, Nowy Kawęczyn, Pabianice, Paradyż, Poświętne, Przedbórz, Sadkowice, Skomlin, Sławno, Strzelce Wielkie, Sulejów, Tomaszów Mazowiecki, Wieluń, Wieruszów, Wierzchlas, Wola Krzysztoporska, Zapolice, Zduny, Zduńska Wola, Miasta: Brzeziny, Głowno, Kutno, Łowicz, Ozorków, Rawa Mazowiecka, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Zgierz,	2014-2015	99 153,29

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
		Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Sieradzu, Parafia Ewangelicko-Augsburska św. Mateusza w Łodzi, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Opcznie, Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. z siedzibą w Radomsku, Przedsiębiorstwo Komunalne w Wieruszowie S.A, Rawskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o., Zakład Gospodarki Wodno-Kanalizacyjnej w Tomaszowie Mazowieckim Sp. z o.o.		
58.	Wykonanie 8 operatów wodno-prawnych na wprowadzenie oczyszczonych wód opadowych i roztopowych do wód powierzchniowych	Miasto Łowicz	2015	22,00
59.	Opracowanie założeń do wykonania projektu technicznego kanalizacji deszczowej w ul. Płockiej na połączeniu z ul. Kiernozką oraz uzgodnienia z Zarządem Dróg Wojewódzkich w Łodzi	Miasto Łowicz	2014	8,80
60.	Dotacje na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Gminy: Bełchatów, Bolesławiec, Buczek, Chąšno, Dąbrowice, Drużbice, Goszczanów, Góra Św. Małgorzaty, Kleszczów, Klonowa, Kocierzew Południowy, Kodrąb, Lubochnia, Lututów, Maków, Masłowice, Ozorków, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Strzelce, Sulmierzyce, Uniejów, Wartkowice, Zapolice, Zduńska Wola, Miasto Sieradz Nadleśnictwo Brzeziny, Nadleśnictwo Poddębice	2014-2015	32 702,48
61.	Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz poprawa infrastruktury technicznej związanej z gospodarką wodno-ściekową	Gminy: Sulejów, Chąšno, Dalików, Krzyżanów, Nowe Ostrowy, Osjaków, Parzęczew, Rokiciny, Rzeczyca, Sulmierzyce, Szczerców, Żelechlinek	2014-2015	11 450,55
62.	Uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenie aglomeracji Zduńska Wola	Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Zduńskiej Woli Sp. z o.o.	2014	30 387,73
63.	Zakup rozdrabniarki z silnikiem w wykonaniu zatapialnym IP68 do instalacji w ramie montażowej w kanale wlotowym	Przedsiębiorstwo Komunalne Gminy Konstantynów Łódzki Sp. o.o.	2014	98,00

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
64.	Poprawa jakości ścieków farbiarskich odprowadzanych do kanalizacji miejskiej poprzez korektę temperatury i pH w zbiorniku uśredniająco-neutralizującym w Fabryce Nici ARIADNA S.A. w Łodzi	Ariadna S.A. Fabryka Nici w Łodzi	2015	947,29
65.	Zakup samochodu ciśnieniowego do płukania i udrażniania kanalizacji	Zakład Wodociągów i Kanalizacji "Wod-Kan" Sp. z o.o. z siedzibą w Mokrej Prawej	2015	900,00

Ocena celów i zadań

W celu poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz zwiększenia dostępności mieszkańców województwa łódzkiego do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2014-2015 powiaty, gminy i przedsiębiorcy realizowali szereg zadań. Realizowane zadania to przede wszystkim:

- budowa, rozbudowa i modernizacja ujęć wody, SUW, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- budowa oczyszczalni ścieków,
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków,
- budowa i przebudowa sieci kanalizacji deszczowej oraz podczyszczalni ścieków deszczowych.

Poza zaplanowanymi w Programie działaniami wykonano szereg zadań dodatkowych m.in.:

- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz poprawę infrastruktury technicznej związanej z gospodarką wodno-ściekową,
- opracowanie dokumentacji projektowych oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych,
- rozbudowę, przebudowę i modernizację oczyszczalni ścieków,
- budowę biologicznych indywidualnych oczyszczalni ścieków,

Jednym ze wskaźników, który odzwierciedla stopień realizacji wszystkich ww. zadań jest odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, który w 2014 r. dla mieszkańców województwa łódzkiego wyniósł 94,1% oraz odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej, który w tym samym roku osiągnął wartość ponad 62%. Zwiększa się masa ścieków oczyszczanych oraz osadów ściekowych wykorzystywanych w rolnictwie.

2.3.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej zaleca się kontynuację działań realizowanych w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, co będzie miało pozytywny wpływ na jakość wód powierzchniowych i podziemnych (w tym przypadku efekty mogą być widoczne dopiero po wielu latach). Zrównoważony rozwój gospodarki wodno-ściekowej pozwoli na realizację kierunków *Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030*. Zaproponowane w SPA 2020 działania zapewnią między innymi usprawnienie systemu gospodarowania wodami w Polsce, ułatwią dostęp do wody dobrej jakości oraz poprawią bezpieczeństwo i efektywność ekonomiczną gospodarki wodnej.

Wskazuje się także, aby przy realizacji projektów związanych z realizacją przydomowych oczyszczalni ścieków wykorzystywać systemy odzysku energii ze ścieków. Jedną z takich metod jest stosowanie kolektorów membranowych, które potrafią odzyskać energię ze ścieków (przydomowych, przyzakładowych lub sieci miejskich). Dzięki wymianie ciepła przez elastyczną membranę wymiennika membranowego istnieje możliwość schłodzenia wody ściekowej do 0°C i odzysk energii przed jej oczyszczeniem. Wymienniki membranowe

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

są odporne na działanie agresywnego środowiska ścieków, zachowując swoje właściwości mechaniczne.

2.4. Ochrona powierzchni ziemi

2.4.1. Stan środowiska

Bonitacja

Wartość użytkowa gruntów ornych i użytków zielonych województwa łódzkiego jest niska. Tylko 20,67% gruntów ornych zaliczanych jest do klas I – IIIb. Wyraźną dominację można wskazać dla gruntów ornych klas IVa – VI (około 79%).

Użytki zielone o klasach bonitacyjnych I – II stanowią 0,33%, pozostałe 99,7% zajmują łąki i pastwiska mieszczące się w klasach IV – VIz.

Użytkowanie gruntów

W województwie łódzkim dominują użytki rolne, stanowiące 70,64% powierzchni województwa, wśród których największy udział mają grunty orne - 54,91%. W 2014 roku, w porównaniu do 2010 roku obserwowany jest spadek udziału gruntów użytkowanych rolniczo na rzecz powiększania powierzchni leśnych, zadrzewionych i zakrzewionych (↑0,19%), gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (↑0,36%), oraz gruntów pod wodami (↑0,01%) i użytków ekologicznych (↑0,01%). Podział gruntów rolnych w zależności od kierunków ich użytkowania zawarty został w poniższej tabeli.

Tabela 11. Powierzchnia geodezyjna województwa łódzkiego według kierunków wykorzystania w 2010 i 2014 roku³²

Wyszczególnienie		2010		2014	
		Powierzchnia geodezyjna [ha]	Powierzchnia [%]	Powierzchnia geodezyjna [ha]	Powierzchnia [%]
Powierzchnia województwa		1 821 895	100	1 821 895	100
Użytki rolne	Grunty orne	1 010 593	55,47	1 000 341	54,91
	sady	31 231	1,71	30 249	1,66
	Łąki	116 878	6,42	115 593	6,34
	Pastwiska	87 283	4,79	85 852	4,71
	Grunty rolne zabudowane, pod stawami i rowami	53 909	2,96	54 971	3,02
	Razem	1 299 894	71,35	1 287 006	70,64
Grunty leśne		387 711	21,28	390 950	21,46
Grunty zadrzewione i zakrzewione		7 419	0,41	10 760	0,60
Grunty pod wodami		10 954	0,60	11 197	0,61
Grunty zabudowane i zurbanizowane		93 312	5,12	99 926	5,48
Użytki ekologiczne		1 164	0,06	1 321	0,07
Nieużytki		15 258	0,84	14 764	0,81
Tereny różne		6 183	0,34	5 971	0,33

Zanieczyszczenie

Monitoring chemizmu gleb prowadzony jest na terenie całego kraju od 1995 roku, w cyklach 5-letnich. Ostatnie pomiary wykonane były w latach 2010-2011. Na terenie województwa łódzkiego zlokalizowanych jest 16 punktów pomiarowo-kontrolnych. Zakres badań obejmował: znaczenie właściwości fizycznych, fizykochemicznych oraz chemicznych gleb (w tym odczyn pH), zawartość siarki, metali ciężkich (kadmu, miedzi, chromu, niklu, ołowiu, cynku) oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA)

³² Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych, Podział terytorialny

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Zawartość wyżej wymienionych pierwiastków chemicznych w badanych glebach w 2010 roku była niska i wskazywała na brak zanieczyszczenia metalami ciężkimi. Zawartość wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych ("9WWA"³³) w glebie w badanych punktach województwa łódzkiego w 2005 i 2010r. było niepokojąco wysoka w miejscowości Gospodarz .

Zakwaszenie

Na podstawie informacji opublikowanych przez GUS wynika, że na terenie województwa łódzkiego przeważają gleby kwaśne (34%), lekko kwaśne (27%). Sporo jest również gleb o odczynie bardzo kwaśnym (25%). Gleby o odczynie bardzo kwaśnym i kwaśnym łącznie zajmują 59% powierzchni objętych badaniami.

Największą koncentracją gleb bardzo kwaśnych odznaczają się tereny powiatów: poddębickiego, zduńskowolskiego i łaskiego, a kwaśnych z terenów powiatów: sieradzkiego, pabianickiego, brzezińskiego, skierniewickiego, rawskiego, tomaszowskiego i radomszczańskiego.

Według GUS Ochrona środowiska 2015, uznano za konieczne wapnowanie 28% gleb, za potrzebne wapnowanie 19% gleb, za wskazane wapnowanie 17% gleb. Na obszarze około 36% gleb województwa łódzkiego uznano przeprowadzanie procesu wapnowania za ograniczone i zbędne.

Erozja

W województwie łódzkim erozja o skali średniej występuje na kilku procentach ogólnej powierzchni, a silna - poniżej 1%. Jest to region o terenach równinnych, w którym potrzeba ochrony gleb przed erozją wodną powierzchniową jest najmniejsza w skali kraju.

Erozją wodną i powierzchniową zagrożonych jest średnio 16,4% obszaru województwa, przy czym zagrożenie erozją wodną dla gleb Polski wynosi 20,3% obszaru.³⁴

Na stan jakości gleb istotne znaczenie ma również erozja wietrzna. Z przeprowadzonych badań wynika, że około 28% ogółu użytków rolnych w kraju jest zagrożonych erozją wietrzną, w tym około 10% erozją średnią i około 1% silną. W województwie łódzkim erozją wietrzną zagrożonych jest 45,7% użytków rolnych, przy czym 31,1% erozją słabą, 9% erozją średnią i 5,6% erozją silną.³⁵

Tereny zdegradowane i zdewastowane

Zgodnie z danymi GUS, udział gruntów zdegradowanych i zdewastowanych na terenie województwa łódzkiego jest wyższy niż średnia dla Polski (0,2%) i w roku 2015 wyniósł około 0,3%.

W latach 2012-2015 powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji wykazuje tendencję rosnącą. W 2012 r. ogólna powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji wynosiła 4 790 ha, natomiast w 2015 r. wzrosła do 4 860 ha (↑70 ha). Większość tych gruntów stanowią grunty zdewastowane.

Zmniejsza się powierzchnia gruntów poddanych zabiegom rekultywacyjnym. W 2012 r. na terenie województwa łódzkiego zrekultywowano 125 ha powierzchni gruntów, natomiast w 2015 r. zaledwie 97 ha. Wyjątkowa sytuacja zaszła w 2014 roku, w którym zrekultywowano i zagospodarowano łącznie 153 ha powierzchni.

Większość gruntów jest rekultywowana w kierunku rolniczym. Analiza danych dot. powierzchni gruntów wymagających rekultywacji oraz powierzchni gruntów

³³ Zawartość 9 związków z grupy WWA (naftalen, fenantren, antracen, fluoranten, benzo(a)antracen, chryzen, benzo(b)fluoranten, benzo(a)piren, benzo(g,h,i)perylen.

³⁴ Racjonalne gospodarowanie środowiskiem glebowym Polski, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa-Państwowy Instytut Badawczy w Puławach

³⁵ Ochrona gruntów przed erozją, Poradnik dla władz administracyjnych i samorządowych oraz służb doradczych i użytkowników gruntów, Puławy 1999

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

zrekultywowanych pozwala stwierdzić, że na terenie województwa znaczna powierzchnia gruntów wymaga rekultywacji. Liczbowe zestawienie gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji oraz gruntów zrekultywowanych i zagospodarowanych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 12. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji oraz zrekultywowane i zagospodarowane w województwie łódzkim³⁶

Rok	Grunty wymagające rekultywacji [ha]			Grunty zrekultywowane i zagospodarowane [ha]								
	Ogółem	Zdewastowane	Zdegradowane	Ogółem	Zrekultywowane			Zagospodarowane				
					Ogółem	W tym na cele			Ogółem	w tym na cele		
						rolnicze	leśne	inne		rolnicze	leśne	inne
2012	4 790	4 590	200	125	85	37	42	6	40	9	31	0
2013	4 910	4 742	168	104	86	59	27	0	18	8	10	0
2014	4 848	4 685	163	153	124	44	25	55	29	14	6	9
2015	4 860	4 676	184	97	68	52	7	9	29	18	2	9

Osuwiska

Wstępna ocena osuwisk w ramach projektu Państwowego Instytutu Geologicznego (PIG PIB) dotyczącego Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej (SOPO) pozwoliła na opracowanie przeglądowej mapy osuwisk i obszarów narażonych na osuwiska. Pierwsze rozpoznanie terenowe wskazało na występowanie osuwisk na granicach powiatów sieradzkiego i poddębickiego. Obszary predysponowane do występowania ruchów masowych zidentyfikowano w następujących powiatach: zgierskim (2), wieluńskim (4), piotrkowskim (3) i tomaszowskim (7).

Podsumowanie

Gleby w województwie łódzkim w 59% mają odczyn kwaśny i bardzo kwaśny i wymagają wapnowania. W układzie przestrzennym dominują gleby IVa-VI klasy bonitacyjnej, a więc gleby słabe. Zauważalny jest duży stopień gruntów zdegradowanych i zdewastowanych oraz niski stopień rekultywacji tych gruntów. Zagrożenia powierzchni ziemi stanowi również eksploatacja surowców w tym złóż węgla brunatnego w rejonie Bełchatowa.

2.4.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Ochrona powierzchni ziemi, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

³⁶ źródło: GUS, Ochrona Środowiska 2015 r., (dane na dzień 31.12.2014 r.)

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 13. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony powierzchni ziemi³⁷

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych					
	Monitoring gleb	-	-	<p>W latach 2014-2015 Gmina Szadek zleciła badanie próbek gleby z terenu Gminy i Miasta Szadek. Poniesione koszty kształtowały się następująco: w 2014 roku: 5 000 zł, w 2015 roku: 5 000 zł.</p> <p>Źródło finansowania stanowiły środki własne.</p> <p>Badanie jakości gleb ornych wykonywane jest w ramach monitoringu jakości gleby i ziemi w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Celem badań jest ocena stanu zanieczyszczeń oraz śledzenie zmian właściwości gleb pod wpływem rolniczej i pozarolniczej działalności człowieka. Monitoring chemizmu gleb prowadzony jest na terenie całego kraju od 1995 roku, w cyklach 5-letnich. Ponadto, Delegatura w Sieradzu Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska prowadzi monitoring gleb na terenach rolniczych i leśnych³⁸.</p> <p>W 2015r. w województwie łódzkim nie prowadzono monitoringu jakości gleb.³⁹</p> <p>Niemniej jednak WIOŚ prowadzi badania, stosownie do potrzeb.</p> <p>Przykładowo w 2015 roku nastąpiła awaria w PERN "Przyjaźń" S. A. w Płocku w miejscowości Kalenica. W wyniku nielegalnego odwiertu na rurociągu doszło do wycieku oleju napędowego do ziemi. W związku z ww. awarią WIOŚ w Łodzi przeprowadził kontrolę interwencyjną, wraz z poborem prób gleby.⁴⁰</p>	-
	Upowszechnianie zasad ochrony gleb wynikających z „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych” oraz potrzeb rozwoju rolnictwa ekologicznego	Rolnicy, Gminy: Krośniewice, miasto: Radomsko, Aleksandrów Łódzki, Lubochnia Powiaty: radomszczański, wierszowski	2012-2019	<p>Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach (ŁODR) prowadzi doradztwo rolnicze obejmujące działania z zakresu rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskich gospodarstw domowych. W 2014 i 2015 r. ŁODR zrealizował szereg zadań dla wsparcia gospodarstw rolnych w różnych obszarach, w tym propagowania rolnictwa ekologicznego.</p> <p>W ramach ochrony gleb w 2015 roku odbyło się szkolenie pn. „Stosowanie środków ochrony roślin”.⁴¹</p>	164,0/bd

³⁷ źródło: opracowanie własne

³⁸ <http://www.lodzkie.eu/page/344,struktura-organizacyjna-urzedu.html?id=31>

³⁹ Sprawozdanie z działalności wojewódzkiego inspektoratu ochrony środowiska w łodzi w 2015 roku

⁴⁰ Sprawozdanie z działalności wojewódzkiego inspektoratu ochrony środowiska w łodzi w 2015 roku

⁴¹ http://www.lodr.nazwa.pl/odr/zme/szkol/szkol_wyswStr.php

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
				<p>W ramach promocji rolnictwa ekologicznego 24 czerwca 2014 odbyło się szkolenie pn.: „Dni z rolnictwem ekologicznym” nie tylko dla ekologów. Zajęcia odbywały się na terenie Pokazowego Gospodarstwa Ekologicznego w Chwałowicach. Na polach gospodarstwa uczestnicy mogli zobaczyć ekologiczne uprawy zbóż i warzyw. Przeprowadzono zajęcia praktyczne z rozpoznawania chorób i szkodników w marchwi, ogórku, selerze i buraku ćwikłowym. Pracownik Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Jadwisinie przeprowadził wykład. Tematyka obejmowała zagadnienia odżywiania roślin i gospodarki nawozowej w ekologicznym systemie gospodarowania z udziałem ziemiaka oraz dobór odmian ziemiaka do rolnictwa ekologicznego. W kolejnym dniu przeprowadzono warsztaty rozpoznawania i zapobiegania występowaniu chorób roślin sadowniczych, a na polu warzywniczym – warsztaty dotyczące uprawy, m.in.: ogórka, buraków, brukselki i rabarbaru. Omówiono również szkodliwość chorób wirusowych, bakteryjnych i grzybowych, różnicowanie objawów chorób, szkodniki ziemiaka, a także różne, nie tylko ekologiczne, technologie uprawy.⁴²</p>	
	Promocja gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych	gminy	2012-2019	Brak informacji	bd/bd
	Rekultywacja składowisk odpadów	Gminy: Łask, Wartkowice	2012	<p>Prace związane z rekultywacją składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Orchowcie, prowadzone przez Gminę Łask zostały zakończone w 2012 roku.⁴³</p> <p>Całkowity koszt zrealizowanych robót budowlanych wyniósł 2 659 522,67 zł z czego aż 85% kosztów to środki pochodzące z dofinansowania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.</p> <p>Realizacja zadania pn. „Rekultywacja gminnego składowiska odpadów komunalnych w Starym Gostkowie” została zakończona przez Gminę Wartkowice w 2012 roku. Całkowity koszt zrealizowanych robót budowlanych wyniósł 389 905,83 zł zostało zrealizowane przy udziale środków pochodzących z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w tym</p>	bd/bd

⁴² <http://www.lodr-bratoszewice.pl/aktualnosci/%E2%80%9Edni-z-rolnictwem-ekologicznym%E2%80%9D-nie-tylko-dla-ekologow> [dostęp 02-09-2016 r.]

⁴³ <http://www.lask.pl/node/306> [Dostęp 02-09-2016 r.]

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
				kwota dofinansowania w formie preferencyjnej pożyczki wyniosła brutto 318 615,00 zł. ⁴⁴	
	Likwidacja „dzikich wysypisk śmieci”	Gminy	2012-2019	<p>W latach 2014-2015 Gmina Nowosolna zlikwidowała miejsca, w których nielegalnie składowano odpady komunalne. Poniesione koszty kształtowały się następująco:</p> <p style="padding-left: 40px;">w 2014 roku: 1999,98 zł, w 2015 roku: 1385,10 zł</p> <p>Nadleśnictwo Bełchatów na bieżąco usuwa "dzikie wysypiska śmieci" z terenów leśnych.</p> <p>Poniesione koszty kształtowały się następująco:</p> <p style="padding-left: 40px;">w 2014 roku: 10 000 zł, w 2015 roku: 6 000 zł.</p> <p>Źródło finansowania stanowiły środki własne</p>	bd/19,4

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

⁴⁴ http://www.wartkowice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=80&strona=1

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Poza zaplanowanymi w Programie zadaniami, oceniono również działania dodatkowe, które przedstawiono w odrębnej tabeli zaprezentowanej poniżej.

Tabela 14. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie ochrony powierzchni ziemi⁴⁵

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Prace rekultywacyjne na składowisku odpadów w miejscowości Łubnice	Gmina Łubnice	2015	29,2
2.	Zamknięcie i rekultywacja składowiska odpadów w miejscowości Czatonin gm. Łyszkowice	Gmina Łyszkowice	2014	310,7
3.	Eksploracja, modernizacja i rekultywacja istniejącej bryły składowiska	Miasto Radomsko, PGK Sp. z o.o. Radomsko	2014-2015	174,3
4.	Badanie i wapnowanie gleb- Zakupiono 312 Mg wapna w celu poprawy jakości gleb, przebadano 342 ha użytków rolnych .	Miasto Radomsko	2014-2015	12,2
5.	Cykl konkursów i imprez organizowanych przez Młodzieżowy Dom Kultury im. Małego Księcia w Ozorkowie p.n.: "Cokolwiek czynimy Ziemi, czynimy sobie"	Gmina Miasto Ozorków	2014	14,4
6.	Program zajęć ekologicznych: "Dbajmy o drzewa, nie zatrzymajmy gleby i nieba" realizowanych w Zespole Szkół w Klonowej	Gmina Klonowa	2014	32,2
7.	"Na ratunek Ziemi" program edukacji ekologicznej Przedszkola Miejskiego Nr 2 w Tuszynie	Gmina Tuszyn	2014	30,0
8.	"Poznam, zapamiętam -ochronię Ziemię"- program ekologiczny realizowany przez Publiczną Szkołę Podstawową w Wydrzynie	Gmina Czarnożyły	2014	23,6
9.	Ziemia to życie. Chrońmy zasoby naturalne naszej planety - program ekologiczno - przyrodniczy dla dzieci w wieku 4-6 lat z Przedszkola Miejskiego nr 2 w Pabianicach	Miasto Pabianice	2014	9,8
10.	"Ziemia nie jest własnością człowieka, to człowiek należy do Ziemi" - program edukacji ekologicznej realizowany w Szkole Podstawowej Nr 1 im. Władysława Jagiełły w Tuszynie	Gmina Tuszyn	2014	29,8
11.	Gleby, skały, minerały - program realizowany w Publicznym Gimnazjum im. Gen. Józefa Lipskiego w Błaszczkach	Miasto i Gmina Błaszki	2014	22,2
12.	Zadbajmy o Ziemię - program edukacji ekologicznej realizowany w Szkole Podstawowej nr 2 z Oddziałami Sportowymi im. Henryka Sienkiewicza w Wieluniu	Gmina Wieluń	2014	35,1
13.	Przyjaciele ziemi - program edukacji ekologicznej realizowany w Szkole Podstawowej im. 28 Pułku Strzelców Kaniowskich we Włyniu	Gmina i Miasto Warta	2014	7,9
14.	"Przeszłość i przyszłość Ziemi" - Program edukacji ekologicznej dla uczniów Publicznej Szkoły Podstawowej w Janisławicach	Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Janisławic i Okolicy	2014	10,6
15.	Ziemia naszym wspólnym domem - program edukacji ekologicznej realizowany w Publicznym Gimnazjum im. Jana Pawła II w Osjakowie	Gmina Osjaków	2014	16,0
16.	Zmieniając nawyki chronisz Ziemię i klimat. Projekt edukacji ekologicznej dla dzieci i młodzieży realizowany przez Bibliotekę Pedagogiczną w Skierniewicach i jej filie	Województwo Łódzkie	2015	15,0
17.	Odnawialne źródła energii przyszłością i źródłem dochodów w rolnictwie	Stowarzyszenie Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury	2015	67,9
18.	Jakość gleby naszym wspólnym problemem - program edukacji ekologicznej realizowany w Gimnazjum Nr 3 w Skierniewicach	Miasto Skierniewice	2015	25,8

⁴⁵ Źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
19.	"Ekoprzedzszkolak wie - co służy czystej ziemi, powietrzu i wodzie" - edukacja ekologiczna w Przedszkolu Miejskim Nr 160 w Łodzi	Miasto Łódź	2015	20,0
20.	Zakup atomowego spektrometru emisyjnego oraz pieca mikrofalowego	Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Łodzi	2015	250,0

Ocena celów i zadań

W zakresie ochrony gleb w Programie zaplanowano 5 działań realizowanych w ramach 7 kierunków działań mających na względzie m.in. przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej, wdrażanie programów rolno-środowiskowych uwzględniających działania w zakresie ochrony gleb, ochrony gleb o wysokiej przydatności rolniczej przed przeznaczeniem na cele nierolnicze, wspieranie i rozwijanie rolnictwa ekologicznego, monitoring środowiska glebowego, prowadzenie rejestru terenów zdegradowanych i ich rekultywacja oraz zagospodarowanie. Materiały do oceny stanu realizacji poszczególnych zadań pozyskiwano ze źródeł ogólnodostępnych oraz w procesie ankietyzacji zwracając się z prośbą o opis stanu realizacji poszczególnych założeń do podmiotów realizujących.

W latach objętych raportem uzyskano informację na temat 4 zaplanowanych działań. Nie uzyskano informacji na temat zadania polegającego na promowaniu gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych.

Zadanie pn. Rekultywacja składowisk odpadów zostało wykonane w 2012 roku przez wskazane w Programie gminy: Łask i Wartkowice. W latach objętych Raportem, tj. 2014-2015 nie były prowadzone już przez wskazane gminy żadne prace. Dodatkowo, zadanie zostało wykonane przez gminy: Łubnice, Łyszkowice oraz Miasto Radomsko przy współpracy z Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. Radomsko. Pozostałe zadania wskazane w Programie w zakresie ochrony powierzchni ziemi tj. monitoring gleb, upowszechnianie zasad ochrony gleb wynikających z „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych” oraz potrzeb rozwoju rolnictwa ekologicznego, promocja gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych i likwidacja „dzikich wysypisk śmieci” mają charakter ciągły.

Ponadto, w zakresie ochrony powierzchni ziemi zrealizowano szereg działań dodatkowych. W głównej mierze polegały one na prowadzeniu edukacji ekologicznej w przedszkolach, szkołach podstawowych, w gimnazjach i w szkołach średnich.

Zdecydowana większość określonych w Programie kierunków działań na lata 2012-2015 w zakresie ochrony powierzchni ziemi została zrealizowana.

W Programie, oszacowane koszty na realizację działań i inwestycji w zakresie ochrony powierzchni ziemi wyniosły łącznie około 1 156,1 tys. zł, z czego znaczna część realizowana była w ramach finansowego wspierania przez fundusze ekologiczne inicjatyw dotyczących rekultywacji składowisk odpadów i edukacji ekologicznej.

2.4.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

Na podstawie przeglądu stanu aktualnego oraz oceny kierunków działań określonych w Programie proponuje się podtrzymać cel długoterminowy: Ochrona i racjonalne wykorzystanie powierzchni ziemi oraz rekultywacja terenów zdegradowanych. Osiągnięcie celu długoterminowego może zostać uzyskane poprzez sukcesywną realizację poniższych zadań:

- Przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej w zakresie ochrony gleb użytkowanych rolniczo.
- Wdrażanie programów rolno-środowiskowych uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb, w tym zakwaszenia gleb.
- Uprawę roślin energetycznych na glebach niskiej jakości.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

- Promocję rolnictwa ekologicznego.
- Kontynuację i rozwój monitoringu środowiska glebowego w województwie.
- Prowadzenie rejestru terenów zdegradowanych.
- Prowadzenie bieżącej rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdegradowanych
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa, np. poprzez zapraszanie do udziału w konsultacjach społecznych.
- Realizację projektów inwestycyjnych związanych z zabezpieczeniem i stabilizacją rozpoznanych osuwisk szczególnie występujących w rejonie Bełchatowa.

Realizacja celu długoterminowego jest procesem wieloletnim, który jest ograniczany m.in. przez bariery finansowe oraz własnościowe terenów, na których planuje się objąć działania. Osiągnięcie założonych celów będzie możliwe przy odpowiednim poziomie zaangażowania instytucji i podmiotów (dysponentów danych i informacji), a w szczególności jednostek samorządu terytorialnego i lokalnej społeczności będących potencjalnie głównym odbiorcą rezultatów projektów. Przy realizacji projektów należy uwzględnić fakt, że zanieczyszczenie gleb utrzymuje się niekiedy nawet do kilkuset lat, więc pojęcie celu długoterminowego w odniesieniu do wybranych obszarów nabiera znaczenia wielopokoleniowego. W pierwszej kolejności należy zrealizować podstawowe założenia mające na celu redukcję przyczyny emisji zanieczyszczeń, a nie tylko ich skutków.

Koniecznym jest kontynuowanie działań w zakresie rekultywacji i zagospodarowania gruntów zdegradowanych, które należy uwzględnić w Programie Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego 2016 na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024, jako jeden z priorytetów ekologicznych.

2.5. Gospodarowanie zasobami geologicznymi

2.5.1. Stan środowiska

W województwie łódzkim najbardziej istotne z ekonomicznego punktu widzenia są złoża węgla brunatnego zlokalizowane i wydobywane w Bełchatowie. Należą one do najbardziej zasobnych nie tylko w kraju, ale także i w Europie, a wydobycie przez Kopalnię „Bełchatów” pokrywa około połowy krajowego zapotrzebowania na ten surowiec.

Inne ważne i eksploatowane złoża to przede wszystkim złoża kamieni budowlanych, glin ogniotrwałych, soli kamiennej, gazu ziemnego oraz eksploatowane złoża kruszyw.

Należy podkreślić, że północna część województwa jest ponadto zasobna w wody mineralno-geotermalne o temperaturze 60°C i mineralizacji około 8 g/dm³. Najlepsze warunki do eksploatacji posiadają lokalizacje tj. Uniejów, Poddębice, Rogóźno i Skierniewice, przy czym obecnie wody te są wykorzystywane głównie w Uniejowie i Poddębicach służąc m. in. do ogrzewania miasta oraz do celów balneologiczno-rekreacyjnych.

Poniżej przedstawiono bilanse zasobów kopalin w województwie łódzkim za rok 2014 i 2015.

Tabela 15. Bilans zasobów kopalin na terenie województwa łódzkiego w 2014 roku

Lp.	Nazwa surowca	Jednostka	Ilość złóż		Zasoby surowców		Wydobycie
			razem	eksploatowane	bilansowe	Przemysłowe/A+B	
Surowce energetyczne							
1.	Gaz ziemny	[mln m ³]	1	0	170	-	-
2.	Ropa naftowa	[tys. Mg]	1	0	39,73	-	-
3.	Węgiel brunatny		9	2	2 331 790	754 186	42 393
Surowce chemiczne							
4.	Sól kamienna	[tys. Mg]	2	0	10 739 000	-	-
Surowce inne (skalne)							
5.	Gliny ceramiczne kamionkowe	[tys. Mg]	1	0	4 164	-	-
6.	Gliny ogniotrwałe		1	0	tylko pzb.	-	-
7.	Kamienie łamane i boczne (wapień)		12	7	56 131	25 107	1 084
8.	Kamienie łamane i boczne (trawertyn)		1	0	1 885	984	7

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa surowca	Jednostka	Ilość złóż		Zasoby surowców		Wydobycie
			razem	eksploatowane	bilansowe	Przemysłowe/A+B	
9.	Kamienie łamane i boczne (piaskowiec)		50	19	17 941	3 617	34
10.	Kamienie łamane i boczne (chalcedonit)		3	1	30 841	1 092	9
11.	Piaski formierskie		8	2	120 759	16 750	1 060
12.	Piaski i żwiry (kruszywo naturalne)	[tys. Mg]	854		689 513	221 476	7 300
13.	Piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych		7	1	16 194,04	1 114,59	14,07
14.	Piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej		9	1	23 344.55	894.80	14.08
15.	Surowce dla prac inżynierskich	[tys. m ³]	1	0	48	-	-
16.	Surowce ilaste ceramiki budowlanej		103	6	45 038	8 881	38
17.	Surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego		7	0	21 413	-	-
18.	Surowce szklarskie	[tys. Mg]	11	3	532 296.19	104 047.48	1 329.77
19.	Torfy	[tys. m ³]	10	1	373	74	2
20.	Wapienie i margle dla przemysłu cementowego	[tys. Mg]	14	3	1 905 153	33 435	3 196
Wody podziemne					dyspozycyjne [m³/h]	eksploatacyjne [m³/h]	pobór [m³/rok]
21.	Wody termalne		6	2	-	682.60	1 555 609.00
	Kleszczów GT-1				-	150,00	-
	Kotowice M-1				-	10,00	-
	Łódź (EC-2 otw. nr 3)				-	126,00	-
	Podębice				-	190,00	724 021.00
	Skierniewice GT-1, GT-2				-	86,60	-
	Uniejów I				-	120,00	831 588.00

* - złoża objęte koncesją na wydobywanie kopaliny ze złoża

Tabela 16. Bilans zasobów kopaliny na terenie województwa łódzkiego w 2015 roku

Lp.	Nazwa surowca	Jednostka	Ilość złóż		Zasoby surowców		Wydobycie
			razem	eksploatowane	bilansowe	Przemysłowe/A+B	
Surowce energetyczne							
1.	Gaz ziemny	[mln m ³]	1	0	170	-	-
2.	Ropa naftowa		1	0	39,73	-	-
3.	Węgiel brunatny	[tys. Mg]	8	2	2 284 991	707 368	42 081
Surowce chemiczne							
4.	Sól kamienna	[tys. Mg]	2	0	10 739 000	-	-
Surowce inne (skalne)							
5.	Gliny ceramiczne kamionkowe		1	0	4 164	-	-
6.	Gliny ogniotrwałe		1	0	tylko pzb.	-	-
7.	Kamienie łamane i boczne (wapień)		12	7	56 131	25 107	-
8.	Kamienie łamane i boczne (trawertyn)	[tys. Mg]	1	0	1 885	984	-
9.	Kamienie łamane i boczne (piaskowiec)		49	20	17 912	3 455	34
10.	Kamienie łamane i boczne (chalcedonit)		3	1	30 749	1 000	92
11.	Piaski formierskie	[tys. Mg]	10	3	119 974,97	16 981,26	795,09

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa surowca	Jednostka	Ilość złóż		Zasoby surowców		Wydobycie
			razem	eksploatowane	bilansowe	Przemysłowe/A+B	
12.	Piaski i żwiry (kruszywo naturalne)		847	262	686 306	238 027	9 358
13.	Piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych	[tys. m ³]	7	1	16 171,31	1 091,86	22,73
14.	Piaski kwarcowe do produkcji cegły wapienno-piaskowej		9	1	23 319,20	853,05	41,75
15.	Surowce dla prac inżynierskich		1	0	48	-	-
16.	Surowce ilaste ceramiki budowlanej		103	6	43 618	8 857	33
17.	Surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego		7	0	21 413	-	-
18.	Surowce szklarskie	[tys. Mg]	11	3	496 720,11	36 645,50	1 993,80
19.	Torfy	[tys. m ³]	10	2	372	169	2
20.	Wapienie i margle dla przemysłu cementowego	[tys. Mg]	14	3	1 901 715	39 450	2 976
Wody podziemne					dyspozycyjne [m³/h]	eksploatacyjne [m³/h]	pobór [m³/rok]
21.	Wody termalne	6	3	-	744,60	1 636 725,00	
	Kleszczów GT-1*			-	150,00	90 434,00	
	Kotowice M-1			-	10,00	-	
	Łódź (EC-2 otw. nr 3)			-	126,00	-	
	Poddębice*			-	252,00	816 451,00	
	Skieriewice GT-1, GT-2			-	86,60	-	
	Uniejów I*			-	120,00	729 840,00	

* - złoża objęte koncesją na wydobywanie kopaliny ze złoża

Powyższe dane wskazują, że wydobycie węgla brunatnego w roku 2015 spadło o ponad 300 tys. Mg, przy czym w roku 2013 było na podobnym poziomie (42 054 tys. Mg). Stanowiło to 66,7% wydobycia tego surowca w kraju. W przypadku surowców skalnych największe znaczenie w 2014 r. miało wydobycie wapienia - 7 300 tys. Mg, natomiast w 2015 r. kruszywa naturalnego w postaci piasków i żwirów - 9 358 tys. Mg. W roku 2015 zwiększono pobór wód termalnych do poziomu 1 636 725,00 m³/rok, a co istotniejsze, uruchomiono eksploatację ze złoża w Kleszczowie.

Podsumowanie

Jednym z ważniejszych problemów dotyczących zasobów geologicznych w województwie łódzkim jest ich nielegalna eksploatacja (253 punkty nielegalnego wydobycia - stan na 2016 r.), a także funkcjonowanie licznych kopalń odkrywkowych na terenie województwa, które negatywnie oddziałują na środowisko naturalne. Największym wyzwaniem na najbliższe lata będzie jednak właściwa i dobrze przeprowadzona rekultywacja obszarów poeksploatacyjnych Kopalni Bełchatów, mając na uwadze, że jest to największe tego typu wyrobisko w Europie.

2.5.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli opisano sposób realizacji działań w zakresie priorytetu: Gospodarowanie zasobami geologicznymi, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 17. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi⁴⁶

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Racjonalna gospodarka zasobami złóż kopalin oraz minimalizacja niekorzystnych skutków ich eksploatacji					
	Aktualizacja inwentaryzacji złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska	Marszałek Województwa (Geolog Wojewódzki)	2012-2015	Corocznie realizowana jest jedna inwentaryzacja dotycząca złóż w powiecie w układzie gminnym. Jest to zadanie rządowe finansowane przez wojewodę.	40 (corocznie)
	Kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji	Okręgowy Urząd Górniczy w Kielcach, Marszałek Województwa, Prowadzący eksploatację	2012-2015	Zgodnie z obowiązującą ustawą Prawo geologiczne i górnicze, Marszałek Województwa może dokonywać kontroli tylko warunków zawartych w koncesjach wydanych przez siebie. Kontrole wykonuje się w trybie doraźnym w zależności od potrzeb. Nielegalne wydobycie nie należy do zadań Marszałka.	w ramach zadań własnych
	Opracowanie kart informacyjnych obszarów prognostycznych występowania złóż kopalin	Marszałek Województwa, Starostowie	2012-2015	Ustawa Prawo geologiczne i górnicze nie nakłada na Marszałka Województwa opracowywania kart informacyjnych obszarów perspektywicznych występowania.	w ramach zadań własnych
	Bieżące utrzymanie złóż kopalin	Koncesjonariusze	2012-2015	b.d	bd
	Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów chroniących obszary występowania kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację kopalin	Gminy	2012-2015	b.d	bd

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

⁴⁶ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Oprócz zadań zaplanowanych w Programie 2012, zostało zrealizowanych kilka innych zadań bezpośrednio lub pośrednio odnoszących się do obszaru zasobów geologicznych województwa, które przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 18. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi⁴⁷

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Ograniczenie ilości paliw kopalnych wykorzystywanych w procesie wypału klinkieru cementowego na rzecz zwiększenia udziału paliw uzupełniających	CEMENTOWNIA WARTA S.A.	2015	28 836
2.	Rozbudowa infrastruktury publicznej wykorzystującej energię geotermalną z odwiertu Poddębice GT-2 do ogrzewania - Etap II	Gmina Poddębice	2014	2 080 450,38
3.	Projekt edukacyjny o wykorzystaniu wód geotermalnych na przykładzie Uniejowa pt. "Geotermia z klasą"	Geotermia Uniejów Sp. z o.o.	2015	59 260,00
4.	Opracowanie i wygłoszenie wykładu pt. „Pierwsze w Polsce elektrociepłownie geotermalne – koncepcja dla miasta i gminy Łowicz”	Miasto Łowicz	2015	3 500,00

Ocena celów i zadań

Z uzyskanych na podstawie ankiet i ogólnodostępnych opracowań informacji wynika, że realizowane były 2 zadania zaplanowane w ramach Programu 2012, są to:

- Aktualizacja inwentaryzacji złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska;
- Kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji.

Zadania te są przypisane marszałkowi województwa i zgodnie z obowiązującym prawem są realizowane w trybie ciągłym.

Realizacja zadania "Opracowanie kart informacyjnych obszarów prognostycznych występowania złóż kopalin" leży w gestii przedsiębiorców lub Państwowego Instytutu Geologicznego, a nie Marszałka Województwa i Starostów. W przypadku zadania "Bieżące utrzymanie złóż kopalin" można przypuszczać, że było ono realizowane w sposób ciągły przez koncesjonariuszy odpowiedzialnych za eksploatację z poszczególnych kopalń. Natomiast zadanie gmin "Wprowadzenie do planów zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów chroniących obszary występowania kopalin przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację kopalin" nie było realizowane, bądź nie zostało ogłoszone jako realizowane w danym okresie czasu.

Z zadań dodatkowych, bezpośrednio związane z zasobami geologicznymi jest zadanie realizowane w 2015 r. przez Cementownię Warta S.A. dotyczące ograniczenia ilości paliw kopalnych wykorzystywanych w procesie wypału klinkieru cementowego na rzecz zwiększenia udziału paliw uzupełniających.

Z informacji uzyskanych od starostw powiatowych wynika, że w roku 2014 zostało udzielonych 68 koncesji na pozyskiwanie złóż, natomiast w 2015 r. - 72. Dodatkowo, Starostwo w Tomaszowie Mazowieckim zgłosiło, że na terenie powiatu w latach 2014-2015 zrehabilitowano łącznie 161,07 ha powierzchni terenów poeksploatacyjnych (głównie wyrobisk piasków szklarskich), w tym największy obszar po wyrobisku "Teofilów", w którym wydobywano chalcedonit. Dominowały dwa kierunki rekultywacji - rolny i leśny.

⁴⁷ źródło: opracowanie własne

2.5.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W kolejnych latach należałoby zwrócić uwagę szczególnie na eliminację nielegalnych miejsc eksploatacji kopalni oraz na ograniczanie negatywnych oddziaływań przemysłu wydobywczego, w tym prowadzenie rekultywacji terenów poeksploatacyjnych. Ważne także, aby rekultywacja przebiegała w odpowiedni sposób, prowadząc do przywrócenia równowagi środowiskowej.

2.6. Racjonalne wykorzystanie energii, materiałów i surowców

2.6.1. Stan środowiska

Optymalizacja zużycia surowców, wody i energii widoczna jest zarówno dla procesów produkcyjnych, jak i gospodarce komunalnej. Działania oszczędnościowe podejmowane są w celu obniżania kosztów produkcji oraz przeciwdziałania przekroczeniom standardów emisyjnych, co z kolei wiąże się z obniżaniem opłat za korzystanie ze środowiska. Jednakże biorąc pod uwagę prognozowany wzrost gospodarczy i ciągle wysokie koszty zużycia energii na jednostkę produktu, trudno będzie utrzymać uzyskane wartości.

Analiza danych dotyczących zużytej wody ogółem w latach 2014-2015 wykazuje tendencję wzrostową. W 2015 r. na zaspokojenie potrzeb gospodarki i ludności województwa łódzkiego zużyto 277 788,3 dam³ wody, z czego 107 437,0 dam³ zużyto na cele przemysłowe (głównie do celów chłodniczych). W 2015 r., w porównaniu do 2014 r. zużyto o 16 371,10 dam³ wody więcej (wzrost o ok. 6%). Zwiększył się również pobór wód na cele rolnicze i leśne (wzrost w 2015 r. o 1 253,00 dam³ w porównaniu do 2014 r.) oraz na potrzeby przemysłu (wzrost w 2015 r. o 6 856,00 dam³ w porównaniu do 2014 r.).

W tabeli poniżej przedstawiono zużycie paliw i nośników energii w województwie łódzkim w 2014 r. w odniesieniu do roku 2009, wskazanego w Programie 2012.

Tabela 19. Zużycie paliw i nośników energii w województwie łódzkim w 2014 r. w porównaniu do roku 2009⁴⁸

Lp.	Wyszczególnienie	Jednostka	Wielkość	
			2009	2014
1.	Zużycie węgla kamiennego	tys. Mg	2 778	2 361
2.	Zużycie gazu ziemnego	TJ	12 959	17 097
3.	Zużycie gazu ciekłego (stacjonarne, bez pojazdów)	tys. Mg	51	67
4.	Zużycie lekkiego oleju opałowego	tys. Mg	81	50
5.	Zużycie ciężkiego oleju opałowego	tys. Mg	27	19
6.	Zużycie ciepła	TJ	20 307	19 994
7.	Zużycie energii elektrycznej	GWh	10 050	11 741

Wydobycie węgla brunatnego na terenie województwa łódzkiego w roku 2015 spadło o ponad 300 tys. Mg, przy czym w roku 2013 miało podobną wartość (42 054 tys. Mg). Stanowiło to 66,7% wydobycia tego surowca w kraju. W przypadku surowców skalnych największe znaczenie w 2014 r. miało wydobycie wapienia - 7 300 tys. Mg, natomiast w 2015 r. kruszywa naturalnego w postaci piasków i żwirów - 9 358 tys. Mg. W roku 2015 zwiększono pobór wód termalnych do poziomu 1 636 725,00 m³/rok, a co istotniejsze, uruchomiono eksploatację ze złoża w Kleszczowie.

Główne zagrożenia i problemy:

- Straty w przesyle sieciowym mediów (w przypadku wody kształtują się na poziomie ok. 10% wody dostarczonej do odbiorców).

Podsumowanie

Rosnące koszty poboru wód, wydobycia surowców czy też produkcji energii powodują, że podstawowym działaniem w tej dziedzinie będzie wzrost innowacyjności w organizacji

⁴⁸ Zużycie paliw i nośników energii w 2009 r. GUS, Warszawa, 2010;
Zużycie paliw i nośników energii w 2014 r. GUS, Warszawa, 2015;

procesów produkcyjnych. W związku z rozwojem sieci wodociągowej oraz ogólnym wzrostem konsumpcjonizmu zużycie wody na cele komunalne także może mieć tendencję wzrostową.

Istotne jest zrównoważone podejście do zagadnień materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki. Efektem działań zmniejszających te wskaźniki nie powinno być pogarszanie dostępności surowców i energii lub pogarszanie się wskaźników rozwoju gospodarczego. Najważniejszym instrumentem wprowadzania oszczędności w tych aspektach jest realizacja postanowień dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych, która wprowadza m.in. dla wybranych rodzajów instalacji konieczność uzyskania pozwolenia zintegrowanego i ustalenia w nim pozwoleń emisyjnych na podstawie najlepszych dostępnych technik (tzw. BAT). Pozostałymi instrumentami mogą być wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego oraz systemów jakości produktów czy usług.

Straty w przesyłce mediów powinny być eliminowane poprzez monitoring sieci oraz stopniową wymianę starych urządzeń sieciowych na nowsze (modernizację instalacji).

2.6.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

Dla wskazanego priorytetu nie wyznaczono zadań szczegółowych, wszelkie zadania mające na celu racjonalizację w gospodarowaniu zasobami, materiałami i energią zostały ocenione w poszczególnych priorytetach. Racjonalizacja w wykorzystaniu energii oceniona została w priorytecie jakość powietrza. Działania skupiały się na termomodernizacji budynków, wzroście wykorzystania OZE, modernizacji sieci i instalacji do przesyłu energii etc. Zagadnienia mające na celu ograniczenie w zużyciu wody ocenione zostały w priorytecie racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, działania skupiały się głównie na budowie, modernizacji i przebudowie sieci wodociągowych i stacji uzdatniania wody. Optymalizacja w zakresie surowców naturalnych została oceniona w priorytecie gospodarowania zasobami geologicznymi, a realizowane na terenie województwa działania skupiły się na kontroli w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacji nielegalnej eksploatacji.

2.6.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W zakresie racjonalnego wykorzystania energii, materiałów i surowców należy kontynuować i podejmować działania wskazane w opisie poszczególnych priorytetów.

3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

3.1. Ochrona powietrza

3.1.1. Stan środowiska

Oceny jakości powietrza w województwie łódzkim zgodnie z RMŚ z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza⁴⁹ w 2 strefach:

- aglomeracja łódzka – kod strefy PL1001;
- strefa łódzka – kod strefy PL1002.

W latach 2014-2015 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi, na podstawie prowadzonych badań monitoringowych, dokonał oceny jakości powietrza. Wyniki tej oceny pod względem kryterium ochrony zdrowia zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 20. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefach oceny jakości powietrza według kryteriów oceny dla ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy											
			SO ₂	NO ₂	CO	C ₆ H ₆	PM10	PM2,5	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O ₃
1.	aglomeracja łódzka	PL1001	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C	A/D2
2.	strefa łódzka	PL1002	A	A	A	A	C	C	A	A	A	A	C	A/D2

Objaśnienia:

Klasy stref, dla których poziom stężeń zanieczyszczeń:

A – nie przekracza poziomu dopuszczalnego

C – jest powyżej poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji

D2 – stężenia ozonu przekraczały poziom celu długoterminowego

Klasyfikacji stref jakości powietrza zarówno w roku 2014 jak i 2015 dokonano na podstawie przekroczeń:

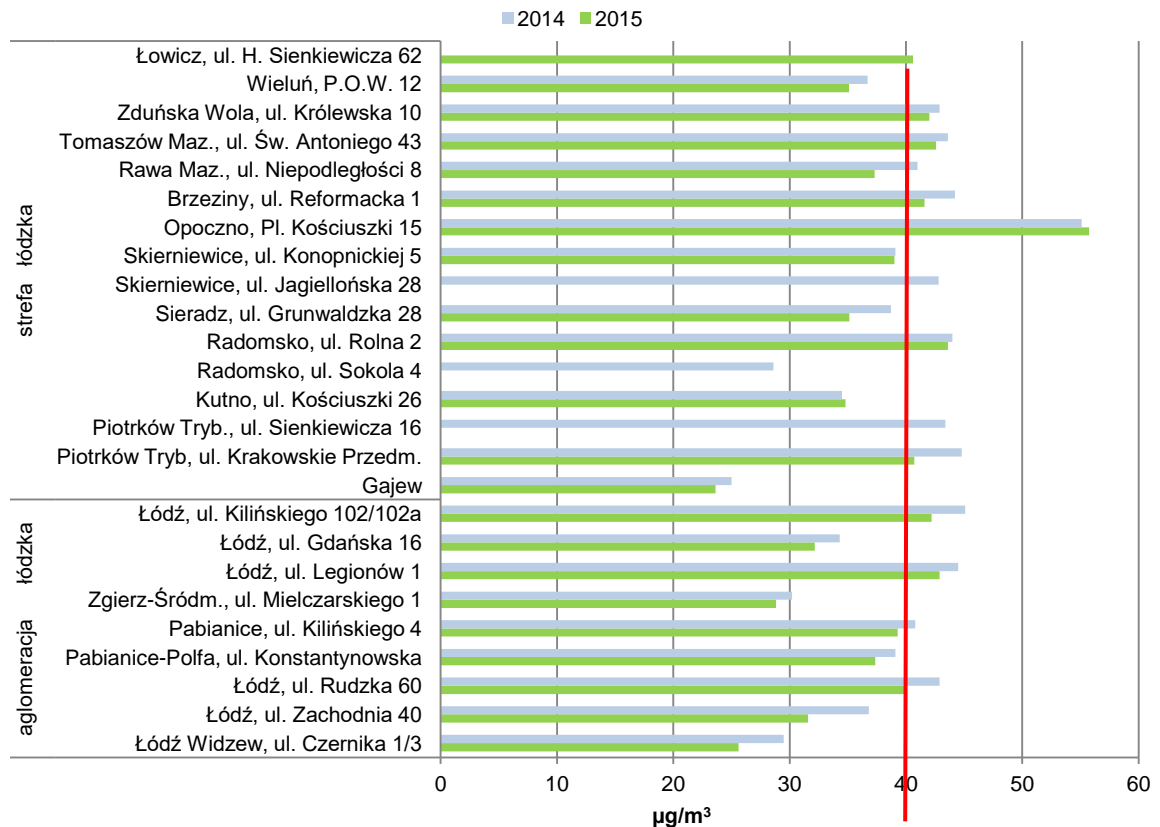
- dopuszczalnej wartości stężenia średniorocznego oraz liczby przekroczeń dopuszczalnej wartości stężenia 24-godzinne pyłu zawieszonego PM10,
- dopuszczalnej wartości stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM2,5 (wraz marginesem tolerancji dla roku 2014),
- docelowej wartości stężenia średniorocznego określonego dla benzo(a)pirenu w pyłe PM10.

W przypadku pyłu zawieszonego PM2,5 nastąpiło również przekroczenie standardu jakości powietrza wyrażonego przez pułap stężenia ekspozycji. Również stężenia ozonu w województwie przekraczały poziom celu długoterminowego, z tego względu obie strefy zakwalifikowano do klasy D2. W przypadku pozostałych zanieczyszczeń powietrza nie wykazano przekroczeń.

Jak wynika z pomiarów stężenia średniorocznego pyłu PM10 w wielu miejscach znacznie przekraczają wartości dopuszczalne (40 µg/m³).

⁴⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012, poz. 914)

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

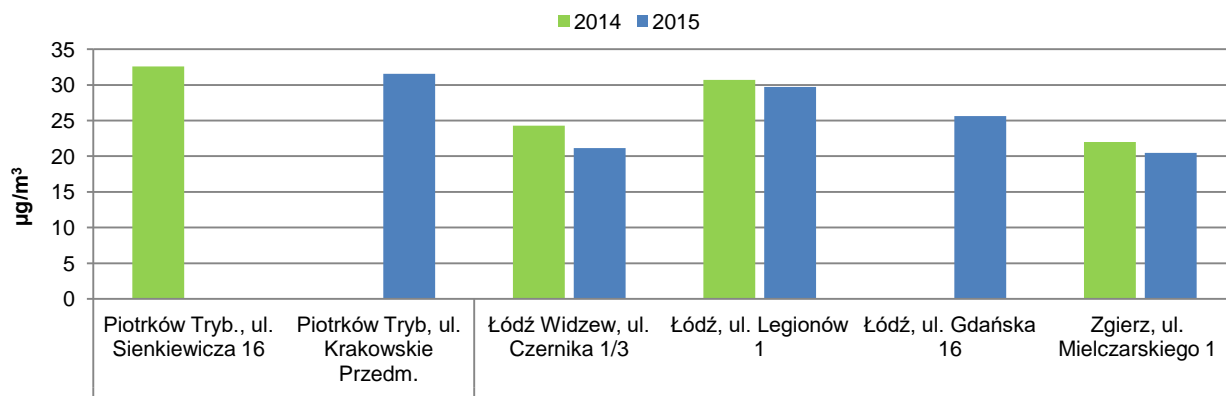
Rysunek 1. Stężenia średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 na stanowiskach pomiarowych w latach 2014-2015⁵⁰

W porównaniu do 2014 roku (tam, gdzie pomiary obejmowały obydwa lata i porównanie było możliwe), w 2015 r. stężenia średnie roczne pyłu zawieszonego PM10 były niższe na większości stanowisk pomiarowych. Spadek był znaczny i na niektórych stanowiskach sięgał nawet 16% (Łódź, ul. Zachodnia). Wzrost odnotowano jedynie na stanowisku pomiarowym w Kutnie (ul. Kościuszki) - wzrost o 0,9% oraz w Opocznie - wzrost o 1,1%.

Jak pokazują wyniki pomiarów stężenia średnioroczного pyłu PM2,5 wartość 20 µg/m³ jest przekraczana na wszystkich stanowiskach pomiarowych, we wszystkich analizowanych latach.

⁵⁰ Opracowanie własne na podstawie: Projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie aktualizacji i zmiany programu ochrony powietrza oraz planu działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka oraz pomiarów WIOŚ w Łodzi za rok 2015

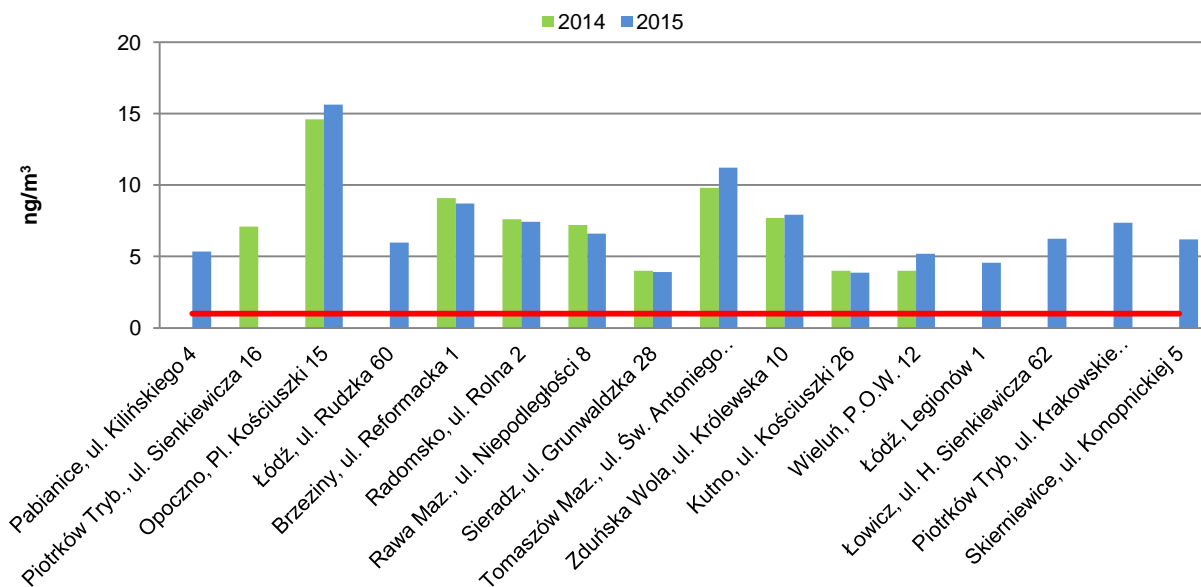
Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Rysunek 2. Stężenia średnioroczne pyłu PM_{2,5} w województwie łódzkim w latach 2014-2015⁵¹

W stosunku do roku 2014, w roku 2015 nastąpił spadek stężenia średnioroczного pyłu PM_{2,5} na stanowisku Łódź - Widzew o 8,6% a na stanowisku Łódź - Legionów o 3,2%.

Również w przypadku zanieczyszczenia powietrza benzo(a)pirenem wyniki pomiarów wykazały przekroczenia wartości docelowej wynoszącej 1 ng/m³ na wszystkich stanowiskach pomiarowych. Przekroczenia te wielokrotnie przekraczały wartość docelową.

Rysunek 3. Stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu w województwie łódzkim w latach 2011-2015⁵²

W porównaniu do 2014 roku, w 2015 r. na 4 stanowiskach stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu uległy zwiększeniu tj. w Wieluniu o 22,9%, W Tomaszowie Mazowieckim o 12,6%, w Opocznie o 6,6% i w Zduńskiej Woli o 2,8%. Obniżenie wartości średniorocznych odnotowano na 5 stanowiskach: w Kutnie o 3,3%, w Rawie Mazowieckiej o 9,1%, w Brzezinach o 4,5%, w Radomsku o 2,7% i w Sieradzu o 2,0%.

Stężenia pyłu PM₁₀, PM_{2,5} i benzo(a)pirenu wykazują dużą sezonowość - najwyższe stężenia odnotowywane są w miesiącach zimowych, co spowodowane jest spalaniem paliw w celach grzewczych.

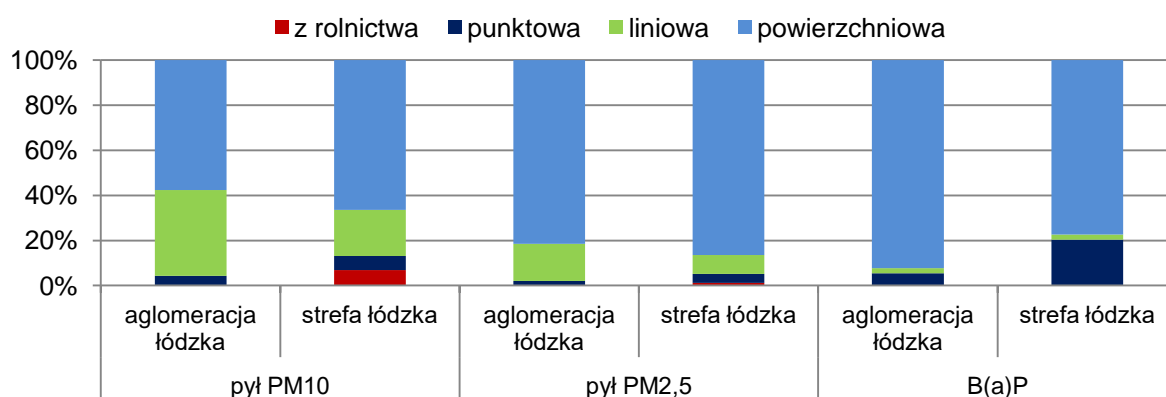
⁵¹ Opracowanie własne na podstawie: Projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie aktualizacji i zmiany programu ochrony powietrza oraz planu działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka oraz pomiarów WIOŚ w Łodzi za rok 2015

⁵² Opracowanie własne na podstawie: Projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie aktualizacji i zmiany programu ochrony powietrza oraz planu działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka oraz pomiarów WIOŚ w Łodzi za rok 2015

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Zgodnie z „Roczną oceną jakości powietrza w województwie łódzkim – raport za rok 2015” na terenie województwa przekraczane są m.in. poziomy cel długoterminowego dla ozonu, ze względu na ochronę zdrowia ludzi i ochronę roślin - obydwie strefy województwa mają klasę D2. Aby zmniejszyć stężenie ozonu należy skoncentrować się na zmniejszeniu emisji prekursorów ozonu, które mają największe znaczenie dla jego powstawania, tj. tlenki azotu (główne źródło to sektor transportu drogowego i z procesów spalania w sektorze produkcji energii) i niemetanowe lotne związki organiczne (sektor komunalny, sektor stosowania rozpuszczalników i innych substancji oraz sektor transportu drogowego).

Według obliczeń wykonanych w projekcie Programu ochrony powietrza dla strefy aglomeracja łódzka i strefy łódzkiej wykonanych na podstawie pomiarów za 2014 r., największy udział w emisji pyłu PM10, PM 2,5 i benzo(a)pirenu ma emisja powierzchniowa, następnie liniowa. Udział emisji punktowej w porównaniu do innych źródeł jest mało istotny.

Rysunek 4. Struktura emisji głównych zanieczyszczeń powietrza w strefach województwa łódzkiego w 2015 r.⁵³

W przypadku emisji pyłu PM10, udział emisji powierzchniowej dla aglomeracji łódzkiej wynosi 58%, a dla strefy łódzkiej 66%. Udział źródeł powierzchniowych przy emisji B(a)P jest jeszcze większy – dla aglomeracji łódzkiej sięga 92%. Z tego względu działania mające na celu poprawę jakości powietrza w województwie łódzkim powinny być w głównej mierze skoncentrowane na redukcji emisji powierzchniowej.

Podsumowanie

Głównym problemem zdiagnozowanym na terenie województwa łódzkiego są przekroczenia dopuszczalnych stężeń pyłu zawieszonego PM10, PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Główną przyczyną przekroczeń poziomów normatywnych w powietrzu jest emisja niska powstająca z procesu spalania paliw w sektorze komunalno-bytowym, w szczególności niskiej jakości paliw stałych (w tym również odpadów). Potwierdzają to pomiary stężeń, które w sezonie grzewczym osiągają znacznie wyższe wartości niż w okresie letnim. Z tego względu konieczne jest dalsze podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji, powodowanej przez indywidualne gospodarstwa domowe oraz małe firmy usługowo - produkcyjne, nie podlegające rygorom posiadania pozwoleń na emisję zanieczyszczeń do powietrza. Mniejszy negatywny wpływ na jakość powietrza ma emisja przemysłowa i transport. Nie można jednak wykluczyć działań ograniczających wpływ transportu na stan powietrza - szczególnie w aglomeracji łódzkiej.

3.1.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli oceniane będą działania w zakresie priorytetu: Jakość powietrza, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

⁵³ Źródło: opracowanie własne na podstawie Projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie aktualizacji i zmiany programu ochrony powietrza oraz planu działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka oraz strefy łódzkiej

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 21. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie jakości powietrza⁵⁴

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz uwzględnienie aspektu ochrony jakości powietrza w planowaniu przestrzennym.					
	Monitoring jakości powietrza	WIOŚ w Łodzi	2012-2019	WIOŚ w Łodzi eksploatuje stacje pomiarowe na terenie całego województwa. Wyniki pomiarów są udostępniane na stronie internetowej WIOŚ w Łodzi. Stan jakości powietrza w 2014 i 2015 roku został przedstawiony w dokumentach: - "Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim w 2014 r. " - "Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim w 2015 r. "	Koszty podane sumarycznie łącznie dla monitoringu środowiska
	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie sposobów zmniejszenia zużycia energii i ciepła, korzystanie z transportu zbiorowego, itp.	WORD	2012-2019	Promocja roweru jako ekologicznego środka transportu, Promocja ekologicznych środków transportu	Koszty podane sumarycznie łącznie dla edukacji ekologicznej *
Województwo Łódzkie		"Pociągiem w Łódzkie"- promocja walorów przyrodniczych Województwa Łódzkiego i połączeń kolejowych jako ekologiczny środek transportu			
Politechnika Łódzka		Studia podyplomowe "Efektywność energetyczna obiektów użyteczności publicznej zasilanych z niskoemisyjnych lub odnawialnych źródeł energii"			
Wróbel TV Paweł Wróbel		Edukacja ekologiczna przez propagowanie wiedzy o Odnawialnych Źródłach Energii: Produkcja i emisja cyklu programów telewizyjnych "Śmiecińscy EL04 - o odnawialnych źródłach energii prawie wszystko".			
Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Jakuba Apostoła "FARA" w Piotrkowie Trybunalskim		Zwiększenie poziomu wiedzy o odnawialnych źródłach energii poprzez organizację dni edukacji ekologicznej w ramach obozu profilaktycznego dla młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych			
Miasta: Łódź, Zduńska Wola, Skierniewice, Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Łowicz, Gminy: Dłutów, Buczek, Głuchów, Siemkowice, Brójce, Tuszyn, Powiaty: Wieluński, Łęczycki, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach, Gminny Dom Kultury w Burzeninie, Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Jakuba Apostoła "FARA" w Piotrkowie Trybunalskim		Realizacja programów ekologicznych i szkoleń z zakresu oszczędzania energii oraz ekologicznych źródeł energii (np.: "Energetyczni na maxa" ,"Energia w ekologię dla mieszkańców Ziemi Łęczyckiej", "Energia. Środowisko. Człowiek" itp.) w szkołach podstawowych i gimnazjach oraz dla mieszkańców gminy Burzenin.			
Miasta: Sieradz, Ozorków, Gmina Sieradz		Wykład pt. „Pierwsze w Polsce elektrociepłownie geotermalne – koncepcja dla miasta i gminy Łowicz” Edukacja ekologiczna w zakresie czystego powietrza w szkole oraz przedszkolach			

⁵⁴ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Monitoring sieci ciepłowniczej – realizacja I etapu monitoringu na sieci ciepłowniczej	Miasto Radomsko/Powiat Radomszczański/PGK Sp. z o.o.	2012-2019	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	
	Okresowe powtarzanie pomiarów emisji ze wszystkich emitorów	CCS, powiat zgierski, powiat m. Łódź	2012, 2014	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	5,0/-
	Zabudowa systemu monitoringu emisji spalin dla kotłów wodnych	Dalkia Łódź S.A./Zakład EC3	2015	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	1,6/-
	Modernizacja IOS bloków 2-12 (dostosowanie do wymogów Dyrektywy IED), kompleksowa modernizacja bloku nr 2, rozbudowa instalacji odsiarczania, budowa instalacji do wychwytywania, transportu i geologicznego składowania CO ₂ (CCS – Carbon Capture and Storage)	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A.– Oddział Elektrownia Bełchatów, Powiat Bełchatowski, Gmina Kleszczów	-	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	-
	Termomodernizacje budynków użyteczności publicznej i innych obiektów komunalnych	Kgp Łódź Ceramika Serwis Sp. z o.o., Estate Developer Sp. z o.o., Telimena Offices Ska, Firma Handlowo-Usługowa Wiesława Łuczak, Jan Łuczak S.C., Kon-Wit Plus Zajkiewicz, Kwiatkowski I Wspólnicy Sp. J., Pałana Pabianicka Fabryka Narzędzi S.A, Polanik Sp. z o.o., Robert Wcisło "P.P.H.U. Dredom", RS II Sp. z o.o. Textilimpex Sp. z o.o. Zakład Usług Transportowych Zdzisław Wójcicki, Fabryka Pierścieni Tłokowych Prima S.A./ Donaldson Polska Sp. z o.o.	-	Termomodernizacja budynków należących do podmiotów gospodarczych w 2014 r. W 2014 r. na realizację termomodernizacji obiektów należących do podmiotów gospodarczych wydano 11 434,44 tys. zł, natomiast w 2015 r.: 5 786,52 tys. zł.	- / 17 220, 96

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Modernizacje kotłowni zakładowych	Gminy: Białaczów, Bielawy, Działoszyn, Kutno, Lipce Reymontowskie, Lubochnia, Łask, Łowicz, Maków, Pęczniew, Sieradz, Sędziejowice, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sieradzu, Zakład Energetyki Ciepłej w Łowiczu sp. z o.o., ZEC Sp. z o.o. Pabianice**, Wspólnoty Mieszkaniowe: ul. Gdańska 23 w Łodzi, ul. Wschodnia 17 w Łodzi, Ceramika Tubądzin II Sp. z o.o., Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. J. Dziubińskiej, Zakład Karny w Sieradzu, Fabryka Firanek i Koronek "FAKO" S.A., Gabriella D.B. Krajda Sp. J., Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Ozorkowie, Towarzystwo Przemysłowo-Handlowe "Pol-Intech" Spółka z o.o., Szpital Wojewódzki im. Prymasa Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Sieradzu, Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska "Pszczółka" z siedzibą w Łowiczu	2012-2019	Wymiana kotłowni w budynkach należących do gmin i powiatów, w przedsiębiorstwach energetyki ciepłej oraz innych - w tym w szkołach. W 2014 r. na modernizację kotłowni wydano 12 074, 84 tys. zł, natomiast w 2015 r.: 3 415, 58 tys. zł.	9 796,4/ 15 490,43

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	<p>Realizacja opracowania projektów i planów z zakresu energetyki i ochrony powietrza oraz realizacja działań wynikających z uchwalanych programów ochrony powietrza i planów energetycznych oraz planów ograniczenia emisji niskiej PONE</p>	<p>Opracowanie POP – Województwo Łódzkie</p>		<p>Analizie poddano zarówno opracowanie dokumentacji (w tym inwentaryzacji i baz danych) z zakresu energetyki i ochrony powietrza, jak również realizację działań zawartych w programach ochrony powietrza i innych dokumentach służących ochronie powietrza (w tym energetycznych).</p> <p>W ramach realizacji opracowania Programów Ochrony Powietrza (wraz z PDK) 2 latach 2014-2015 zostały opracowane i uchwalone:: UCHWAŁA NR VIII/90/15 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXV/689/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 oraz planu działań krótkoterminowych. Nazwa strefy: aglomeracja łódzka. Kod strefy: PL1001.</p> <p>UCHWAŁA NR LIII/945/14 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO z dnia 28 października 2014 r. w sprawie zmiany uchwały nr XXXV/690/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 kwietnia 2013 roku w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy w województwie łódzkim w celu osiągnięcia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego i poziomu docelowego benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 oraz planu działań krótkoterminowych. Nazwa strefy: strefa łódzka. Kod strefy: PL1002</p> <p>UCHWAŁA NR LIII/964/14 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO z dnia 28 października 2014 r. w sprawie planu działań krótkoterminowych dla strefy łódzkiej w celu zmniejszenia ryzyka wystąpienia przekroczeń poziomu alarmowego i poziomu docelowego ozonu przyziemnego oraz ograniczenia skutków i czasu trwania zaistniałych przekroczeń.</p>	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
		Gminy: Bolimów, Dłutów, Ligota Wielka, Ozorków, Pabianice, Rogów, Rzeczyca, Stryków, Wartkowice, Widawa, Wodzierady, Wola, Krzysztoporska, Wróblew, Miasto Pabianice, Gminy: Wartkowice, Łask, Daszyna, Parzęczew, Ujazd, Miasta: Pabianice, Radomsko, Kutno, Ozorków, Uniejów, Zakłady energetyki ciepłej, wspólnoty mieszkaniowe, Veolia Energia Łódź S.A, Politechnika Łódzka i inne Miasta: Kutno, Sieradz Gminy: Andrespol, Czarnocin, Działoszyn, Kamieńsk, Kutno, Lubochnia, Łanięta, Nowa Brzeźnica, Nowosolna, Ozorków, Pabianice, Parzęczew, Słupia, Uniejów, Wartkowice, Miasto: Radomsko, Powiat: Pabianicki, GDDKiA, Gmina Poświętne, PEC Sp. z o.o. w Sieradzu, ZEC Sp. z o.o. Opoczno, PGKiM Sp. z o.o. w Aleksandrowie Łódzkim, S.M. "Przodownik" Tomaszów Mazowiecki, Zakład Gospodarki Ciepłowniczej w Tomaszowie Mazowieckim ZEC Sp. z o.o. Pabianice, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Wart-Milk, PGK Sp. z o.o. Radomsko, Ciepłownia Sp. z o.o. Aleksandrów Łódzki		W ramach realizacji tego zadania gminy wskazały w przeprowadzonej ankietyzacji na opracowanie Planów Gospodarki Niskoemisyjnej (PGN) - koszt w roku 2014 - 346,31 tys. zł. W ramach realizacji Programów ochrony powietrza (POP) wykonywanych było szereg działań wyszczególnionych powyżej, takich jak: termomodernizacja czy wymiana kotłów oraz działania: remont, rozbudowa i podłączenia do sieci ciepłej i gazowej, koszt zadania za lata 2014-2015: 121 389, 85 tys. zł (51 907, 63 tys. zł w roku 2014; 69482, 22 tys. zł w roku 2015), wprowadzanie systemów efektywnego zarządzania energią, wymiana oświetlenia na energooszczędne, koszt zadania za lata 2014-2015: 8 515,85 tys. zł (243,90 tys. zł w roku 2014; 8 271,94 tys. zł w roku 2015), budowa obwodnic (gmina Andrespol, Radomsko) i dróg, mających na celu odciążenie nadmiernego natężenia ruchu oraz remonty nawierzchni, budowa ścieżek rowerowych, koszt zadania za lata 2014-2015: 6 569 894,88 tys. zł (5 102 572,68 tys. zł w roku 2014; 1 467 322,20 tys. zł w roku 2015); remont i modernizacja instalacji odpylania spalin dla emitorów punktowych, koszt zadania za lata 2014-2015: 14 364,43 tys. zł (854,40 tys. zł w roku 2014; 13 510,03 tys. zł w roku 2015).	42 203,40/ 6 714 511,32
	Montaż filtrów workowych proskownia C i F	OSM WART-MILK Sieradz	2015, 2016-2019	Wykonanie dwóch filtrów workowych i instalacji naprzemiennej odpylania spalin z trzech kotłów wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną – realizacja w 2015 r.	1 500/ 1 220,00
	Hermetyzacja procesu produkcyjnego wpału klinkieru i przemiału cementu, modernizacja młynów cementu oraz transport cementu z silosów Warty II na silosy Warty I	Cementownia Warta S.A.	2012, 2014-2015	Zadania zrealizowano w latach 2014-2015. Wykonano: hermetyzację procesu produkcyjnego wpału klinkieru i przemiału cementu: budowę instalacji magazynowania i dozowania pyłów by-passowych, do młynów cementu Warty II oraz budowę silosu klinkieru, transport cementu z silosów Warty II na silosy cementu Warty I, modernizację istniejących młynów cementu Warty II budowę nowego młyna cementu koszty – w roku 2014 : 2 578,00 tys. zł, w roku 2015: 92 550,00 tys. zł	68 000/ 95 128,00

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Wykorzystanie ciepła powietrza nadmiarowego z chłodziaków pieców obrotowych do przygotowania surowców wsadowych i poprawy warunków spalania w układzie pieca obrotowego nr 5	Cementownia Warta S.A.	2012-2013	Zadanie realizowano zarówno w 2014 jak i 2015 r. – koszt w roku 2014: 2 135,00 tys. zł, w roku 2015: 420,00 tys. zł.	2 500/ 2 555,00
	Zakup i instalacja scrubera na instalacji wentylacyjnej automatu do fosforanowania manganawego, wymiana scruberów w instalacji wentylacyjnej nad wannami do chromowania.	Łódź/Fabryka Pierścieni Tłokowych „PRIMA” S.A. ul. Liściasta 17	2012-2019	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	50,00/ bd
	Kompleksowa rekonstrukcja i modernizacja bloków 3-12	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A.– Oddział Elektrownia Bełchatów, Powiat Bełchatowski, Gmina Kleszczów	2012-2019	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	3 049/ bd
	Budowa instalacji odsiarczania spalin bl. 1 i 2.	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A.– Oddział Elektrownia Bełchatów, Powiat Bełchatowski, Gmina Kleszczów	2012	Zadanie zrealizowano w 2012 r.	66 028,40/ bd
	Modernizacja składowiska popiołu i żużla Lubień w zakresie zabezpieczenia przed pyleniem pola nr 1, 3 i 4.	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A.– Oddział Elektrownia Bełchatów, Powiat Bełchatowski, Gmina Kleszczów	2012-2013	Zadanie przewidziane do realizacji w latach 2012-2013	6 815,00/ bd
	Rozbudowa instalacji odsiarczania	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A Oddział Elektrociepłownia Zgierz (gmina miejska Zgierz)	2012	Zadanie zrealizowano w 2012 r.	15 000,00/ bd
	Budowa instalacji oczyszczania spalin	EC Skierniewice	2014-2015	Wymiana i montaż cyklofiltrów CF-8x710(7 sztuk) w 2015 r.	8 000/ 192,00

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie
* zadanie wraz z kosztami ujęte w ramach komponentu edukacja ekologiczna	
**koszty ujęte w ramach zadania rozbudowy sieci ciepłej	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 22. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie jakości powietrza⁵⁵

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Redukcja emisji tlenków azotu K7 OP430 w EC4	Veolia Energia Łódź S.A.	2014-2015	35 900,00
2.	Modernizacja kotłów parowych K1, K2, K3 w EC3 celem redukcji emisji NO _x	Veolia Energia Łódź S.A.	2014-2015	3 892,00
3.	Przebudowa Instalacji odsiarczania spalin kotła K2 i K7 w EC4	Veolia Energia Łódź S.A.	2014-2015	14 529,00
4.	Budowa instalacji odsiarczania dla kotłów parowych elektrociepłowni nr 3 w Dalkia Łódź S.A. zgodnie ze standardem Dyrektywy IED	Veolia Energia Łódź S.A.	2014	128 922,12

Ocena celów i zadań

Biorąc pod uwagę dane z tabeli oraz materiały zgromadzone w drodze ankietyzacji dokonano oceny realizacji celów i działań. Na 6 zadań nie udało się uzyskać w drodze ankietyzacji informacji - szczególnie brak informacji nt. realizacji przez przedsiębiorstwa zadań w zakresie monitoringu sieci ciepłowniczej i emitorów oraz w zakresie modernizacji procesów technologicznych w celu zmniejszenia emisji do powietrza.

Większość zadań zrealizowanych ma charakter ciągły, tj. wykonywane są na bieżąco. W latach 2014-2015 w województwie realizowano zadania z zakresu monitoringu powietrza (WIOŚ w Łodzi) oraz edukacji ekologicznej. Edukację ekologiczną należy traktować jako zadanie ciągłe, nakierowane na różne grupy społeczne. Edukacja ekologiczna obejmowała edukację dzieci w przedszkolach i szkołach (realizowaną przez gminy, parafie) oraz edukację dorosłych (np. promocja roweru jako ekologicznego środka transportu czy promocja połączeń kolejowych, promocja oszczędności energii i odnawialnych źródeł energii oraz realizacja cyklu programów telewizyjnych).

Do działań realizowanych przez wskazane jednostki organizacyjne należy głównie zaliczyć: termomodernizację budynków, wymianę kotłów domowych na bardziej ekologiczne. Za realizację tych działań w dużej mierze odpowiedzialne były gminy, które realizowały te działania na zasadzie udzielania dotacji mieszkańcom w ramach walki z emisją z sektora komunalno – bytowego. Dzięki realizacji tych działań obniżono wielkość emisji substancji w powietrzu z sektora komunalno - bytowego. Za sprawą modernizacji systemów ogrzewania zmniejszeniu uległa emisja głównie pyłu PM10. Również termomodernizacja korzystnie wpływa na emisję PM10 poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło, pod warunkiem że prowadzona jest na obiektach nie zasilanych z sieci ciepłowniczej.

W ramach realizacji programów powietrza (POP) znalazły się zadania związane z budową obwodnic i poprawą stanu technicznego dróg realizowane przez gminy, GDDKiA oraz powiat pabianicki. Ponadto realizowane były remonty, rozbudowy i podłączenia do sieci ciepłej i gazowej oraz wprowadzanie systemów efektywnego zarządzania energią wraz z wymianą oświetlenia na energooszczędne. Wszystkie powyższe działania, jak również remonty instalacji odpylania spalin realizowane przez ciepłownie z terenu województwa, powinny przyczynić się do obniżenia emisji pyłów do powietrza. Dodatkowo wykonano działania nie ujęte w Programie, służące obniżeniu emisji siarki i NO_x do powietrza.

Z analizy otrzymanych danych w zakresie finansowania zadań ujętych w POŚ po ich porównaniu do wcześniej poczynionych założeń, można stwierdzić, że finansowanie zadań ujętych w priorytecie Ochrona powietrza realizowano przy udziale dużo wyższych kwot niż zakładano. Duże nakłady finansowe przeznaczono na budowę i modernizację dróg, na realizację programów ograniczania niskiej emisji, programów ochrony powietrza i zadań im towarzyszącym takich jak: termomodernizacja budynków. Ze względu na fakt, iż inwestycje w ochronę powietrza atmosferycznego wymagają milionowych nakładów finansowych,

⁵⁵ Źródło: opracowanie własne

większość z nich została dofinansowana ze środków zewnętrznych pochodzących z NFOŚiGW, WFOŚiGW w Łodzi i Unii Europejskiej.

3.1.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

Cel określony w Programie Ochrony Środowiska polegający na spełnieniu wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza nie został spełniony. W dalszym ciągu występują strefy z przekroczeniami wartości dopuszczalnych dla pyłu PM10, PM2,5 oraz wartości docelowych benzo(a)pirenu. Stężenia tych substancji na stanowiskach pomiarowych uległy niewielkiemu spadkowi, jednakże w dalszym ciągu znacznie przekraczają normy. Konieczna jest intensyfikacja działań naprawczych szczególnie w rejonach w których występując przekroczenia norm jakości powietrza dla ww. substancji. Najwyższy priorytet powinien być określony dla działań związanych z ograniczaniem niskiej emisji, następnie powinny być wzięte pod uwagę rozwiązania w zakresie transportu wskazujące na nowoczesne rozwiązania komunikacyjne i technologiczne, pozwalające na ograniczenie emisji z tego sektora. Konieczna jest również kontrola emisji z podmiotów gospodarczych, których działalność powoduje wprowadzanie zanieczyszczeń do powietrza.

Bardzo ważnym elementem działań jest stała edukacja ekologiczna, która powinna być prowadzona na wszystkich szczeblach samorządowych, zaleca się wprowadzanie ogólnie wojewódzkich akcji edukacyjnych i informacyjnych stawiających na rozwiązanie problemu jakości powietrza.

Planując działania należy mieć również na względzie zapisy Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. Szczególnie znaczenie będzie mieć wprowadzenie działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu w sektorze energetycznym.

3.2. Odnawialne źródła energii

3.2.1. Stan środowiska

Województwo posiada znaczny potencjał wykorzystania energii słonecznej. Szczególnie dobrze nasłoneczniona jest centralna i wschodnia część województwa. Ze względu na znaczną produkcję rolną województwo posiada dość dobre warunki do pozyskiwania energii z biomasy, natomiast ze względu na gęstą sieć rzeczna posiada duży potencjał do wykorzystania energii wód płynących. Około 50% rzek w województwie nie ma ograniczeń lokalizacyjnych dla elektrowni wodnych, jednakże są to głównie dopływy dużych rzek województwa.

Województwo dysponuje również dużymi zasobami wód geotermalnych, z których najbardziej perspektywiczne w celach ciepłowniczych są wody dolnej kredy i dolnej jury. Najlepsze potencjalne zasoby wód geotermalnych występują w powiecie poddębickim, a następnie na północy województwa - w powiecie zgierskim, kutnowskim, łęczyckim, łowickim, łódzkim, łódzkim wschodnim, brzezińskim i skierniewickim.

Łódzkie jest jednym z najlepiej rozwijających się województw w kraju w zakresie odnawialnych źródeł energii. Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii elektrycznej w 2014 r. wyniósł blisko 8%, a w 2015 r. – 10%.

Tabela 23. Wielkość produkcji i zużycia energii elektrycznej w latach 2014-2015 w województwie łódzkim⁵⁶

Rok		2014	2015
Produkcja energii elektrycznej [GWh]	ogółem	36 527,7	37 205,6
	OZE	927,2	1 223,3
Udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem [%]		2,5	-
Zużycie energii elektrycznej [GWh]		11 783	12 181

⁵⁶ źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Rok	2014	2015
Udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii elektrycznej [%]	7,9	10,0

Zgodnie z danymi Urzędu Regulacji Energetyki na dzień 30.09.2016 r. na terenie województwa znajdowały się 293 instalacje wykorzystujące OZE.

Tabela 24. Wykaz instalacji wytwarzających energię elektryczną z OZE w województwie łódzkim w 2016 r.⁵⁷

Typ instalacji	Liczba instalacji	Moc [MW]
elektrownia wiatrowa na lądzie	219	576,008
elektrownia wodna przepływowa do 0,3 MW	42	2,696
wytwarzające z promieniowania słonecznego	17	2,189
wytwarzające z biogazu składowiskowego	4	3,678
wytwarzające z biogazu rolniczego	4	5,057
wytwarzające z biogazu z oczyszczalni ścieków	3	3,354
elektrownia wodna przepływowa do 5 MW	2	7,564
realizujące technologię współspalania (paliwa kopalne i biomasa)	1	*
wytwarzające z biomasy mieszanej	1	48
Razem	293	648,546

**dla instalacji współspalania nie można określić mocy*

Pod względem ilości i mocy instalacji w województwie łódzkim przodują elektrownie wiatrowe na lądzie - 219 instalacji o łącznej mocy ponad 570 MW. Na drugim miejscu pod względem ilości są elektrownie wodne przepływowe - 42 elektrownie wodne o mocy do 0,3 MW a pod względem mocy 2 elektrownie wodne o mocy do 5 MW (w Jeziorsku - o mocy 4 MW i Smardzewicach - 3,6 MW). Najwięcej instalacji do produkcji energii elektrycznej z OZE znajduje się w powiecie piotrkowskim (32 instalacji o sumarycznej mocy 52,19 MW, w tym 28 elektrowni wiatrowych). Pod względem mocy przoduje powiat sieradzki, w którym zlokalizowano instalacje OZE o łącznej mocy 104,8 MW.

W województwie funkcjonuje 17 instalacji do produkcji energii elektrycznej z promieniowania słonecznego. Na uwagę zasługuje również duża instalacja solarna w Poddębicach (217 paneli słonecznych) do lokalnego ogrzewania wody użytkowej.

Poza produkcją energii elektrycznej, w regionie wykorzystuje się wody geotermalne w ciepłownictwie oraz rekreacji. W województwie funkcjonują 3 ciepłownie geotermalne i 2 ośrodki rekreacyjne stosujące wody geotermalne. Geotermia Uniejów jest pierwszą w Polsce ciepłownią wykorzystującą wyłącznie odnawialne źródła energii – wody geotermalne (3,28 MW) i biomasę (1,8 MW). Ponadto w 2015 r. wydano 5 koncesji na poszukiwanie ciepłych źródeł na terenie województwa łódzkiego.

Podsumowanie

W województwie łódzkim odnotowujemy znaczny udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii elektrycznej. W 2014 r. wyniósł on blisko 8%, a w 2015 r. – 10%. Województwo posiada dużą ilość (293) instalacji wytwarzających energię elektryczną z OZE, z czego najwięcej, bo 219 jest elektrowni wiatrowych. Ze względu na duży potencjał rozwoju energetyki odnawialnej w regionie, głównie wiatrowej i wodnej, zaleca się dalszy rozwój OZE.

3.2.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Odnawialne źródła energii, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

⁵⁷ <http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html>, stan na dzień 26.08.2016 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 25. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie odnawialnych źródeł energii⁵⁸

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie województwa.					
	Prowadzenie edukacji ekologicznej w zakresie propagowania wykorzystywania odnawialnych źródeł energii	Gminy, Powiaty, POE	2012-2019	Przeprowadzenie szeregu inicjatyw, kampanii edukacyjnych, szkoleń, wykładów nt. odnawialnych źródeł energii skierowanych do różnych grup społecznych, koszt zadania za lata 2014-2015: 1 176,65 tys. zł (651,84 tys. zł w roku 2014; 524,81 tys. zł w roku 2015),	*/ 1 176,65
	Popularyzacja odnawialnych źródeł energii	Gminy, Powiaty, POE	2012-2019		bd
	Wykonanie badań i opracowania dotyczącego „róży wiatrów”	miasto Radomsko, Powiat Radomszczański	2016-2019	Zadanie przewidziane do realizacji w latach 2016-2019	200/ -
	Budowa instalacji do spalania KTS-F.	PGE Górnictwo i Energetyka Konwencjonalna S.A.– Oddział Elektrownia Bełchatów, Powiat Bełchatowski, Gmina Kleszczów	bd	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	bd
	Budowa systemów energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii – kolektory słoneczne	Gminy: Kamieńsk, Buczek, Sulmierzyce, Miasto: Piotrków Trybunalski, Pabianickie, Towarzystwo Cyklistów z siedzibą w Pabianicach, Parafia Ewangelicko-Augsburska św. Mateusza w Łodzi, Izba Celna w Łodzi	2012-2019	1) Montaż instalacji solarnych w budynkach należących do gmin oraz parafii, koszt zadania za lata 2014-2015: 15 960,94 tys. zł (15 936, 28 tys. zł w roku 2014; 24,66 tys. zł w roku 2015), 2) Montaż instalacji fotowoltaicznych - głównie mikroinstalacji do 40 kW), koszt zadania za lata 2014-2015: 21 473,72 tys. zł (4 397,22 tys. zł w roku 2014; 17 076,50 tys. zł w roku 2015),	9 658,9/ 37 434,66
	Budowa elektrowni wiatrowych	"Wiatr Inwestycje" Sp. z o.o. i Wspólnicy Spółka Komandytowa, Elwiatr Pruszyński-Energia Sp. z o.o. z siedzibą w Rzgowie	2013-2019	Budowa dwóch elektrowni wiatrowych wraz z niezbędną infrastrukturą w obrębie miejscowości Siemkowice w roku 2014, koszt: 9 881,76 tys. zł, Elektrownia Wiatrowa 800 kW w Julianowie gm. Żelechlinek w 2015 r., koszt: 5 160, 60 tys. zł,	480,0/ 15 042,36

⁵⁸ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Przebudowa systemów grzewczych z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii – pompy ciepła	Gminy: Nowe Ostrowy, Poddębice, Tomaszów Mazowiecki, Wodzierady, Powiaty: Radomszczański, Zgierski, Hipokrates Sp. z o.o. z siedzibą w m. Wróblew, Klasztor Sióstr Bernardynek w Łodzi, Parafie w: Milejowie, Drużbicach, Bełchatowie, Kurowicach, Głównie Woli Zaradzyńskiej, Uniwersytet Łódzki	2012-2015	Budowa instalacji systemu centralnego ogrzewania z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii wyposażonego w pompę ciepła, koszt zadania za lata 2014-2015: 4 678,64 tys. zł (3 079,65 tys. zł w roku 2014; 1 598,99 tys. zł w roku 2015),	1 833,4/ 4 678,64
	Budowa instalacji do współspalania biomasy	Gminy: Łubnice, Rozprza, Kutno, Miasto Kutno, Powiaty: Piotrkowski, Radomszczański	2012-2015	Budowa i modernizacja systemów ciepłych na wykorzystujące biomasę (w tym pellet), koszt zadania za lata 2014-2015: 2 023,53 tys. zł (726,82 tys. zł w roku 2014; 1 444,71 tys. zł w roku 2015),	103,0/ 2 023,53
	Budowa hybrydowej elektrociepłowni geotermalnej w ramach przedsięwzięcia "Termy Uniejów"	Termy Uniejów	2013-2014	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	11 067,2/ bd
	Wykorzystanie energii geotermalnej do ogrzewania obiektów użyteczności publicznej	Powiat Poddębicki i Geotermia Poddębice	2012-2019	Rozbudowa infrastruktury publicznej wykorzystującej energię geotermalną z odwiertu Poddębice GT-2 do ogrzewania - Etap II , Budowa Powiatowej Hali Sportowej w Radomsku wraz instalacją pomp ciepła. - koszt w roku 2014 - 3 131, 95	2 000,0/ 3 131, 95

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie
* zadanie wraz z kosztami ujęte w ramach komponentu edukacja ekologiczna	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 26. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie odnawialnych źródeł energii⁵⁹

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Montaż odnawialnego źródła ciepła i układu ogrzewania dla Kościoła Parafii Rzymsko-Katolickiej w Szydłowie Kolonii.	Parafia Rzymsko-Katolicka pw. Matki Boskiej Nieustającej Pomocy w Szydłowie Kolonii	2014	156,51
2.	Montaż odnawialnego źródła ciepła i układu ogrzewania nadmuchowego dla kościoła Parafii Rzymskokatolickiej Św. M. Magdaleny w Łękach Kościelnych.	Parafia Rzymskokatolicka Św. M. Magdaleny w Łękach Kościelnych	2014	169,99
3.	Uporządkowanie gospodarki cieplnej dla budynku Kościoła Rzymskokatolickiej Parafii pw. Św. Anny w Łodzi Al. Marszałka Śmigłego Rydza 24/26 z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.	Rzymskokatolicka Parafia Św. Anny w Łodzi	2014	413,50
4.	Montaż odnawialnego źródła ciepła oraz układu grzewczego w budynku Kościoła, zakrystii oraz kancelarii parafii katolickiej pw. Św. Joachima i Anny w Kraszkowicach	Parafia Katolicka Św. Joachima i Anny w Kraszkowicach	2015	158,73
5.	Montaż odnawialnego źródła ciepła i układu grzewczego dla zespołu budynków Parafii Rzymsko-Katolickiej Św. Andrzeja Apostoła w Złoczewie	Parafia Rzymsko-Katolicka Św. Andrzeja Apostoła w Złoczewie	2015	242,51
6.	Montaż odnawialnego źródła ciepła dla budynku biurowego P.P.H.U. "Torimex" w Białej Rawskiej	P.P.H.U. "TORIMEX" Renisław Zwoliński, Tomasz Zwoliński	2014	120,03
7.	Montaż modułu kogeneracyjnego pracującego w układzie skojarzonego wytworzenia ciepła i energii elektrycznej oraz współpracującego z systemem geotermii niskotemperaturowej - etap I obejmujący przebudowę kotłowni dla potrzeb współpracy z systemem geotermii	Poddębickie Centrum Zdrowia Sp. z o.o.	2015	841,43
8.	Dotacje do odnawialnych źródeł energii	Gmina Kleszczów	2014-2015	42 769,70
9.	Dotacje do odnawialnych źródeł energii	Gmina Brzeziny	2014-2015	1 114 ,27

Ocena celów i zadań

Biorąc pod uwagę dane z tabeli oraz materiały zgromadzone w drodze ankietyzacji dokonano oceny realizacji celów i działań. Na 2 zadania nie udało się uzyskać w drodze ankietyzacji informacji.

Większość zadań zrealizowanych ma charakter ciągły, tj. wykonywane są na bieżąco. W latach 2014-2015 w województwie realizowano zadania z zakresu budowy systemów energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii. Według przeprowadzonej ankietyzacji najwięcej środków (bo aż ponad 37 mln zł) przeznaczono na budowę kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych małej mocy. Ponad 15 mln zł przeznaczono na budowę elektrowni wiatrowych.

Edukację ekologiczną należy traktować jako zadanie ciągłe, nakierowane na różne grupy społeczne. W analizowanych latach w województwie przeprowadzono szereg inicjatyw mających na celu lepsze zapoznanie się z walorami oraz możliwościami wykorzystania OZE, co owocowało wzrostem instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii.

3.2.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W związku z unijnymi i krajowymi wymogami dotyczącymi zwiększenia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, zaleca się kontynuację realizacji tego zadania w latach następnych. Wdrażanie projektów dotyczących OZE powinno być ściśle powiązane ze wspieraniem

⁵⁹ Źródło: opracowanie własne

efektywności energetycznej. Coraz większe znaczenie w regionie powinny mieć rozproszone źródła energii, wykorzystujące przede wszystkim biomasę i biogaz. Wsparciem tych źródeł może być energia pozyskiwana z promieniowania słonecznego i wiatru. Ten kierunek rozwoju jest ważny również w kontekście Strategii SPA 2020, której jednym z głównych celów jest zmniejszenie emisji CO₂ poprzez zwiększenie udziału stabilnych źródeł OZE.

3.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wody – ochrona przed powodzią i suszą

W tym podrozdziale zawarto informacje dotyczące stanu wód powierzchniowych i podziemnych na obszarze województwa łódzkiego. W sposób syntetyczny przedstawiono wyniki monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych. Przedstawiono także informacje o stopniu wdrożenia systemu zarządzania ryzykiem powodziowym na terenie województwa.

3.3.1. Stan środowiska

Wody powierzchniowe

Centralnie położone Wzniesienia Łódzkie stanowią węzeł hydrograficzny, w którym zbiegają się linie wododziałowe. Jest to jednocześnie strefa źródłowa dla wielu promieniście rozchodzących się rzek w województwie. Głównymi rzekami są: Bzura, Pilica i Warta, jednak ich doliny znajdują się w peryferyjnych częściach województwa. Zlewnia Warty od zlewni Pilicy i Bzury oddziela dział wodny I rzędu. Wododziały II rzędu oddzielają system Pilicy od systemu Bzury oraz zlewnię Warty od zlewni Prosną. Zachodnia część województwa łódzkiego położona jest w zlewni rzeki Warty i jej dopływów, z których najważniejszymi są: Proсна, Ner, Widawka, Oleśnica, Żeglina, Pichna. Wschodnia część obszaru województwa znajduje się w zlewni dopływów rzeki Wisły - Bzury i Pilicy.

Na podstawie przeprowadzonych w 2014 r. na terenie województwa łódzkiego badań oceny stanu/potencjału ekologicznego JCWP stwierdza się, że z 66 JCWP bardzo dobry stan osiągnęła tylko 1 JCWP (Warta od Widzówki do Liswarty), dobry stan/potencjał ekologiczny stwierdzono w 13 JCWP, umiarkowany stan/potencjał stwierdzono w 28 JCWP, słaby stan/potencjał określono w 17 z 66 JCWP, natomiast zły stan/potencjał stwierdzono w 7 JCWP.

Na podstawie przeprowadzonych w 2015 r., na terenie województwa łódzkiego, badań oceny stanu/potencjału ekologicznego JCWP stwierdza się, że z 49 JCWP dobry stan/potencjał ekologiczny stwierdzono w 6 JCWP, umiarkowany stan/potencjał stwierdzono w 26 JCWP, słaby stan/potencjał określono w 14, natomiast zły stan/potencjał stwierdzono w 3 JCWP.

Stan/potencjał ekologiczny w zdecydowanej większości przebadanych JCWP jest niezadowolający. W ujęciu wieloletnim (2010-2015) lepiej wypada dorzecze Odry bardzo dobry i dobry stan/potencjał ekologiczny uzyskało prawie 21% badanych JCWP. W dorzeczu Wisły dobry stan/potencjał ekologiczny uzyskało tylko 12,5% JCWP.

Wody podziemne

Wody podziemne występujące na terenie województwa łódzkiego związane są głównie z czwartorzędowymi utworami geologicznymi, które zarazem charakteryzują się najłatwiejszą odnawialnością oraz najpłytszym występowaniem. Duże znaczenie w zaopatrzeniu w wodę mają również wody poziomu górnokredowego.

Według podziału Polski na okręgi geotermalne, województwo łódzkie leży w obrębie 4 okręgów szczecińsko-łódzkiego, grudziądzko-warszawskiego, przedsudecko - północno świętokrzyskim oraz sudecko-świętokrzyskim. Okręg szczecińsko-łódzki charakteryzuje się największą w Polsce zasobnością cieplną wynoszącą 246 000 t.p.u./km². Wody geotermalne występują tu w utworach kredy, jury i triasu. Najbardziej zasobne zbiorniki wód geotermalnych (temperatura powyżej 50°C), występują na obszarze powiatów poddębickiego, sieradzkiego, zduńskowolskiego, łaskiego oraz łęczyckiego.

Na podstawie wykonanych w 2014 r. badań stwierdza się, iż w województwie łódzkim nie wykazano występowania w badanych ujęciach wody złej jakości (V klasa). Według wykonanych analiz w 17 punktach pomiarowo-kontrolnych występowały wody o bardzo dobrej jakości (I klasa). W 26 stanowiskach odnotowano II klasę, a w 6 klasę III. W 2 punktach stwierdzono wody odpowiadające IV klasie. W przypadku studni o swobodnym zwierciadle wody I klasę stwierdzono w jednym przypadku, II klasę w dwóch, III w jednym oraz IV również w jednym przypadku.

Na terenie województwa łódzkiego dominują wody dobrej jakości. Wody dobrej i bardzo dobrej jakości obejmują przeszło 88% punktów kontrolnych. Przestrzenie wody zadowalającej jakości (najśłabszej odnotowanej na terenie województwa), koncentrują się w południowej i wschodniej części województwa w powiatach pączęzańskim, wieluńskim, radomszczańskim, piotrkowskim i tomaszowskim.

Zagrożenie powodziowe na terenie województwa

Na terenie województwa można wyodrębnić trzy zasadnicze typy powodzi: roztopowe, zatorowe i opadowe. Obszary narażone na największe ryzyko powodziowe położone są wzdłuż doliny Warty, Neru, Niecieczy, Bzury i Pilicy. W związku z istniejącym ryzykiem powodziowym należy kontynuować działania polegające na budowie obiektów przeciwpowodziowych (wały, zbiorniki) oraz retencyjnych (np. małej retencji).

Podtopienia związane z deszczami nawalnymi (powódź typu Flash-Flood - powódź błyskawiczna)

Jednym z groźniejszych, coraz częściej występujących w Polsce rodzajów powodzi opadowej, jest tak zwana powódź błyskawiczna (Flash-Flood), określana także jako nagła powódź lokalna. Powoduje szybkie zalanie lub podtopienie terenu w wyniku wystąpienia intensywnego, krótkotrwałego opadu deszczu, najczęściej burzowego. Na terenie województwa łódzkiego w latach 1997-2010 występowały powodzie typu Flash-Flood, zjawiska te obejmowały nieznaczne obszary w stosunku do innych części kraju. Wyraźnie jednak można zauważyć ich korelację z miejscem wystąpienia. Najwięcej takich zjawisk odnotowano na terenach miejskich (Łódź). Ze względu na olbrzymie zniszczenia (zerwane mosty, drogi, zniszczone domy, podtopione piwnice, pola itp.), jakie powodował opad nawalny na terenie ich występowania rejon "zlewni Neru w rejonie miasta Łodzi i okolic" został zaliczony do pierwszej kategorii. W latach 1971-2010 w rejonie Łodzi odnotowano 24 wystąpienia powodzi nagłych typu Flash-Flood.⁶⁰ Powodzie nagłe notowane były również w latach kolejnych i dotyczyły różne rejony województwa np. w 2013 r. dotknęła między innymi miejscowość Głowno, a także kilka wsi w gminie Skierniewice. W roku 2015 powódź Flash-Flood wystąpiła w Brzezinach, a w 2016 r. w Łodzi.

Podsumowanie

Sieć hydrograficzna województwa łódzkiego charakteryzuje się wysokim stopniem skomplikowania i zróżnicowania, co wynika z warunków naturalnych położenia geograficznego. Z danych Państwowego Monitoringu Środowiska wynika, że JCWP w przeważającym zakresie znajdują się w umiarkowanym stanie, choć analiza danych szczegółowych pozwala na postawienie tezy, że ten stan stopniowo powinien ulegać poprawie.

JCWPd na terenie województwa łódzkiego w większości charakteryzują się dobrym stanem/potencjałem ekologicznym. Lokalnie stwierdza się zanieczyszczenie wód podziemnych na skutek działalności wydobywczej. Należy podkreślić, że ochrona czystości wód podziemnych wymaga dużej staranności w ochronie przed zanieczyszczeniem powierzchni ziemi w obszarze zasilania danego zbiornika wód podziemnych.

Województwo łódzkie jest obszarem, gdzie ochrona przed powodzią jest zagadnieniem skomplikowanym i wymagającym wszechstronnych działań. Dużym wyzwaniem będzie dla

⁶⁰ Klęski żywiołowe a bezpieczeństwo wewnętrzne kraju, IMGW, 2012

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

administracji rządowej i samorządowej wdrożenie zarządzania ryzykiem powodziowym w ramach wypełniania obowiązków płynących z Dyrektywy Powodziowej. Na szczeblu krajowym trwają prace nad planami zarządzania ryzykiem powodziowym dla regionów wodnych i dla obszarów dorzeczy. W ramach tych instrumentów konieczne będzie podjęcie wielu działań, takich jak: sukcesywne dostrajanie planowania przestrzennego do wymogów ochrony przed powodzią, planowanie i realizacja zadań z zakresu gospodarowania wodami, doskonalenie systemu ostrzegania, działania na rzecz edukacji i rozpowszechniania świadomości społecznej. Należy zauważyć, że w skali lokalnej dużą poprawę przyniosłoby wdrażanie systemów małej retencji.

Główne problemy:

- występujący deficyt wodny skutkujący coraz częstszym występowaniem suszy,
- występowanie deszczy nawalnych powodujących wezbrania typu Flash-Flood,
- zmiana stosunków wodnych w wyniku eksploatacji surowców.

Zalecane kierunki działań:

- ochrona powierzchni ziemi na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych;
- przeciwdziałanie negatywnym oddziaływaniom eksploatacji górniczej;
- wszechstronne i całościowe realizowanie zasad zarządzania ryzykiem powodziowym z uwzględnieniem działań zwiększających retencyjność zlewni przy równoczesnym wspieraniu ekologicznych funkcji cieków wodnych i dolin rzecznych.

3.3.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Ochrona wód, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 27. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wody – ochrona przed powodzią i suszą w latach 2014 - 2015⁶¹

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Zapewnienie dobrego stanu jakościowego i ilościowego wód powierzchniowych i podziemnych województwa					
	Bieżąca konserwacja urządzeń melioracyjnych i cieków wodnych oraz konserwacja urządzeń i budowli wodnych	Województwo Łódzkie	2012-2019	Utrzymanie i konserwacja urządzeń melioracji wodnych podstawowych (2014/2015)	610,00/ 4 171,20
	Budowa, rozbudowa i modernizacja wałów przeciwpowodziowych	Gmina Miasto Sieradz	2016-2019	W Gminie Miasto Sieradz w latach 2014-2015 dokonano m.in.: Przebudowy lewostronnego wału przeciwpowodziowego rzeki Żegliny w Sieradzu na odcinku od ciek Krasawa do ul. Sienkiewicza w km 0+400 - 1+035 Przebudowy wału przeciwpowodziowego w ramach budowy ujęcia wód z rzeki Żegliny i Krasawy do zasilania starorzecza Żegliny oraz przebudowy przepustu wałowego Krasawy w Sieradzu	0/ 2 411,46
	Budowa zbiorników wodnych: małej i dużej retencji	Miasto Radomsko, Gmina Nowosolna, Miasto Pabianice, Gmina Kowiesy, Nadleśnictwo Belchatów	2012-2019	Budowa i przebudowa zbiorników małej retencji na terenie województwa łódzkiego: Przebudowa zbiornika retencyjnego wraz z rowem odprowadzającym w ul. Św. Rocha w Radomsku Remont zbiornika retencyjnego w miejscowości Nowe Skoszewy (nr ewid. gruntu 74) Przywrócenie zdolności retencyjnej zbiorników wodnych na terenie MOSIR w Pabianicach Przebudowa zbiornika małej retencji wodnej na działce oznaczonej nr ewid. 85 w m. Michałowice, gm. Kowiesy, pow. skierniewicki Budowa zbiornika wodnego SZCZUR-funkcja retencyjna	46 836,60/ 3 874,76
	Master Plan Gospodarki Wodno Ściekowej dla Miasta Łodzi: Działania III Ochrona przeciwpowodziowa i poprawa stosunków wodnych: regulacja rzek	Miasto Łódź	2015-2019	Miasto Łódź w 2015 roku przeprowadziło szereg robót konserwacyjnych i zabezpieczających przed powodzią na rzekach i zbiornikach wodnych na terenie miasta. Jak również przeprowadzono działania zapobiegające skutkom podtopień poprzez remont umocnień koryta rzeki Jasień na odcinku od ul. Nowe Sady do połączenia z rzeką Karolewką (od km 3+000 do km 3+137)	5 980,00/ 2 137,68

⁶¹ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Kontynuacja prac projektowo –wykonawczych ochrony przed powodzią terenów MOSiR i przyległych terenów zabudowanych, zgodnie z opracowaną Koncepcją Programowo – Przestrzenną	Gmina Miasto Sieradz i Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych	2016-2019	Zadanie nie zostało rozpoczęte.	-
	Zagospodarowanie linii brzegowej zbiornika Jeziorsko	Gmina Pęczniew	2012	Zadanie zostało zrealizowane w roku 2012.	-
	Zbiornik Wodny Sulejów:- makroniwelacja i rekultywacja cofkowej partii zbiornika- odbudowa pompowni P-2 i P-3 w obrębie zbiornika- przebudowa zapory bocznej zbiornika wraz z systemem odwodnienia w Sulejowie	RZGW Warszawa	2012	Odbudowa pompowni P-2 i P-3 w obrębie ZW Sulejów Remont zamknięcia głównego nr 1 jazu w Smardzewicach Odtworzenie parametrów sieci odwadniającej Zbiornika Sulejów w m. Podklasztorze, Sulejów i Smardzewice Oczyszczenie zapory bocznej ZW Sulejów w m. Swolszewice Małe Konserwacja sieci odwadniającej Zbiornika Wodnego Sulejów w m. Sulejów, Podklasztorze i Smardzewice	1 594,4/ 4 824
	Zbiornik Jeziorsko- Remont płyty mostowej jazu(dokończenie)- Remont jazu-Modernizacja pompowni Proboszczowice- Zwiększenie przepustowości wlotu do zbiornika wodnego Jeziorsko – etap I- Remont ekranu Żelbetowe gozapory czołowej zbiornika Jeziorsko- Remont skarpy odpowietrznej zapory czołowej zbiornika Jeziorsko	RZGW Poznań	2012-2019	Zbiornik Jeziorsko – Zwiększenie przepustowości wlotu do zbiornika – Modernizacja jazu – Rozbudowa pompowni Proboszczowice. Realizacja zadania umożliwiła ograniczenie zagrożeń powodziowych w zlewni cieków Mazur i Strugi z Augustynowa. Zadanie polegało na zabezpieczeniu przed zalaniem Gminnej Oczyszczalni Ścieków w miejscowości Warta, dla której odbiornikiem jest ciek, którego wody przetaczane są przez pompownię Proboszczowice do Zbiornika Jeziorsko. Realizacja zadania zapewniła prawidłowe funkcjonowanie pompowni. Zastosowane rozwiązania zwiększyły jej wydajność. Zmniejszeniu uległy koszty eksploatacji.	6 200,00/ 200,00
	Remont i przebudowa przełożonego koryta rzeki Pichny	RZGW Poznań	2013-2019	Zadanie nie zostało rozpoczęte.	-
	"Odbudowa stopnia na rzece Drzewiczce w km 41+700 w miejscowości Trzebina gm. Drzewica, pow. opoczyński"	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2014	Odbudowa stopnia na rzece Drzewiczce w km 41+700 w miejscowości Trzebina gm. Drzewica, pow. opoczyński	892,60/ 896,16
	"Żakowice - Różanowice - melioracje szczegółowe, gm. Krzyżanów, pow. kutnowski"	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2013	Żakowice - Różanowice - melioracje szczegółowe, gm. Krzyżanów, pow. kutnowski	0,00/ 1 540,20
	"Remont obiektów hydrotechnicznych zbiornika wodnego Miedzna"	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2014	Remont obiektów hydrotechnicznych zbiornika wodnego Miedzna	3 119,10/ 10 047,48

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa zbiorników małej retencji i zbiorników wodnych: Regnów(gm. Regnów), Góra Bałdrzychowska (gm. Poddębice),Domaniew (gm. Dalików),Smardzew (gm. Sieradz, Wróbel),Sitowa (gm. Opoczno), Spycimierz (gm. Uniejów)	Gmina Poddębice, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2019	Góra Bałdrzychowska – zbiornik małej retencji gm. Poddębice, pow. poddębicki Regnów – zbiornik małej retencji gm. Regnów, pow. rawski Studium w zakresie rozpoznania potrzeb, możliwości oraz celowości wykonania przedsięwzięcia w zakresie retencjonowania wody w dolinie Warty na odcinku Spycimierz - Uniejów	6 918,30/ 8 791,16
	Przebudowa wałów przeciwpowodziowych: Dolina Warty VI, VIA VII, VIII, IX i X(gm. Sieradz, Miasto Sieradz, gm. Warta), przebudowa prawostronnego i lewostronnego wału rz. Niniwki - wały cofkowe,	Województwo Łódzkie, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2019	Przebudowa prawego wału przeciwpowodziowego rzeki Warty - dolina Warty VIA, odcinek od km 6+160 do km 6+860 na terenie miasta Sieradza, pow. sieradzki Dolina Warty VI – przebudowa prawostronnego wału przeciwpowodziowego, odcinek w km 6+860 – 15+315 gm. Sieradz, pow. sieradzki Dolina Warty VI – przebudowa prawostronnego wału przeciwpowodziowego, odcinek w km 15+315 – 16+755 gm. Warta, pow. sieradzki Dolina Warty VII – przebudowa prawostronnego wału przeciwpowodziowego, odcinek w km 2+119 – 5+123 gm. Warta, pow. sieradzki Dolina Warty VIII - przebudowa lewostronnego wału przeciwpowodziowego rz. Warty w km 1+937 - 6+619, przebudowa lewostronnego wału przeciwpowodziowego rz. Strugi z Bartochowa w km 6+619 - 8+255 gm. Warta, pow. sieradzki Dolina Warty IX – przebudowa lewostronnego wału przeciwpowodziowego, odcinek w km 1+000- 3+652, przebudowa lewostronnego wału przeciwpowodziowego rz. Strugi z Bartochowa w km 0+000 – 1+000 gm. Warta, pow. sieradzki gmina Sieradz, gmina Burzenin, powiat sieradzki) Przebudowa prawego wału przeciwpowodziowego rzeki Warty-dolina Warty VIA, odcinek od km 6+160 do km 6+860 na terenie miasta Sieradza, pow. sieradzki	37 113,50/ 20 203,87

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Doszczelnienie wałów przeciwpowodziowych: lewego wału przeciwpowodziowego rzeki Warty w km 0+200-0+800 (m. Sieradz), doszczelnienie lewego wału przeciwpowodziowego rzeki Warty w km 18+600-19+000 i w km 19+900-20+150 (Ligota i Witów, gm. Burzenin)	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2014	Doszczelnienie korpusu wału wraz z podłożem w km 1+590-1+710 oraz km 15+490-15+580 na długości 210 mb (lokalizacja: lewostronny wał przeciwpowodziowy rzeki Warty)	411,1/ 426,40
	Regulacje rzek: Drzewiczka (gm. Opoczno), Węglanka I (gm. Białaczów), Moszczanka (gm. Moszczenica), Prudka (gm. Gorzkowice), Wierznica (gm. Osjaków, gm. Siemkowice)	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012; 2016-2019	Regulacja koryta rzeki Wierznicy w km 6+000-6+355 gm. Osjaków, pow. wieluński	0,00/ 249,33
	Ekoregulacje rzek: Luciąża (gm. Sulejów, gm. Rozprza), Swędnia (gm. Goszczanów), Beldówka (gm. Poddębice, gm. Dalików),	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2012-2019	Luciąża – ekoregulacja rzeki w km 7+900 – 16+600 gm. Sulejów, gm. Rozprza, pow. piotrkowski Beldówka – ekoregulacja – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryta cieku, odcinek w km 0+000 – 5+750 gm. Poddębice, pow. poddębicki Swędnia – ekoregulacja – kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryta cieku, odcinek w km 34+550 – 41+175 gm. Goszczanów, pow. sieradzki	10 513,90/ 7 714,64

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Tabela 28. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wody – ochrona przed powodzią i suszą w latach 2014-2015⁶²

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Czyszczenie stawu Bogdanów	Gmina Wola Krzysztoporska	2015	9,5
2.	Rekonstrukcja zalewu wodnego w miejscowości Bolesławiec	Gmina Bolesławiec	2015	30
3.	Konserwacja bieżąca rzeki Radomki	Miasto Radomsko	2014-2015	115,56/ 6,40
4.	Renowacja stawów w Parku Helenów	Miasto Łódź	2014	267
5.	Wykup gruntów pod zbiornik „OKOŃ”	Gmina Galewice	2014	239,78
6.	Odbudowa mostu na rzece Zian w miejscowości Starzyny na drodze gminnej nr 111213E	Gmina Wartkowice	2014	483,66
7.	Konserwacja rowów odprowadzających wody opadowe z terenów rolniczych i zabudowanych	Miasto Radomsko	2014-2015	140,48/ 155,064
8.	Budowa zbiornika przeciwpożarowego Restarzew	Nadleśnictwo Bełchatów	bd	bd
9.	Budowa studni głębinowej w miejscowości Gałków Mały	Stowarzyszenie Rozwoju Gałkowa Małego	2014	122,34
10.	Kompleksowy monitoring wód zbiorników Jeziorsko, Sulejów i Smardzew z uwzględnieniem substancji priorytetowych wspomagający realizację zadań Państwowego Monitoringu Środowiska	Uniwersytet Łódzki	2015	152,50
11.	Wykonanie zabezpieczenia grobli zbiornika wodnego w Przedborzu	Gmina Przedbórz	2015	44,63
12.	Budowa zbiornika wodnego powierzchniowego w leśnictwie Rokiciny o pow. 0,50 ha , pojemności 6100 m ³	Nadleśnictwo Brzeziny	2014	247
13.	Zbiornik do celów ochrony przeciwpożarowej lasów o pojemności 57m ³ składający się z pięciu komór żelbetowych izolowanych wkopanych w ziemię z nasypem ziemnym	Nadleśnictwo Wieluń	2015	39
14.	Remont rowu melioracyjnego- leśnictwo Sieniec	Nadleśnictwo Wieluń	2015	10
15.	Budowa zbiorników wodnych o łącznej pojemności 4.650 m ³	Miasto Kutno	2015	9,78
16.	Remont zbiornika wodnego przy ul. 17-ego Stycznia w Opocznie	Gmina Opoczno	2015	1279,71
17.	Remont budowli piętrzących wodę i upustowych w ramach zadania "Odbudowa rowów opaskowych R-1, R-2 i rzeki Miazgi"	Gmina Andrespol	2014	136,34
18.	Opracowanie pn. "Ekspertyza określająca możliwości i sposoby zapobiegania dalszej degradacji ekosystemu wodnego rzeki Warty oraz przyległych do niej terenów na odcinku od km 569+000 w miejscowości Osjaków do km 575+200 w miejscowości Kajdas"	Gmina Osjaków	2014	108,24
19.	Remont stopnia rz. Wolbórka km 21+630 gm. Wolbórz powiat piotrkowski	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2015	199,03
20.	Remont budowli hydrotechnicznych. Jaz Kolonia Góra Bałdrzychowska	Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi	2014-2015	284,22
21.	Organizacja i przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych wraz konsultacjami społecznym projektu aktualizacji Planu gospodarowania wodami na	RZGW w Poznaniu	2014-2015	2017,60

⁶² Źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
	obszarze dorzecza Odry. W ramach działania zorganizowano m.in.. Seminarium informacyjne w Koninie (29.09.2014 r.) oraz regionalne forum wodne (20.05.2015 r.) w Koninie, o których poinformowano gminy leżące w regionie wodnym Warty w granicach województwa łódzkiego. Ponadto zorganizowano konkurs fotograficzny dla uczniów szkół gimnazjalnych w regionie wodnym Warty pn. "Region Warty okiem obiektywu"			
22.	W dniu 16.09.2014 r. w Starostwie Powiatowym w Pabianicach zorganizowano regionalne seminarium wodne w ramach procedury udziału społeczeństwa dotyczącej zawiadomienia o sporządzeniu projektu warunków korzystania z wód zlewni Neru do Zalewki obejmującej scaloną część wód powierzchniowych o kodzie W0601 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.	RZGW w Poznaniu	2014	150,75
23.	W dniu 21.09.2015 r. w Urzędzie Miasta i Gminy w Warcie zorganizowano regionalne seminarium wodne w ramach procedury udziału społeczeństwa dotyczącej zawiadomienia o sporządzeniu projektu warunków korzystania z wód zlewni zbiornika Jeziorsko obejmującej scaloną część wód powierzchniowych o kodzie W0503 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.	RZGW w Poznaniu	15	74,25
24.	W dniu 19.10.2015 r. w Sali Sesyjnej Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu zorganizowano spotkanie informacyjno-konsultacyjne w ramach konsultacji społecznych dot. projektu Planu utrzymania wód regionu wodnego Warty wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Informacje nt. przedmiotowego spotkania przesłano do gmin leżących w regionie wodnym Warty w granicach województwa łódzkiego.	RZGW w Poznaniu	15	34,30
25.	W dniu 22.10.2015 r. opublikowano w ogólnopolskim wydaniu „Gazety Wyborczej” komunikat w formie obwieszczenia Dyrektora RZGW w Poznaniu dot. zawiadomienia o sporządzeniu projektu Harmonogramu i programu prac związanych z przygotowaniem Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Warty.	RZGW w Poznaniu	15	-2,8
26.	Opracowanie warunków korzystania z wód regionu wodnego Warty.	RZGW w Poznaniu	2014	-
27.	Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniami związkami azotu pochodzącymi ze źródeł rolniczych	RZGW w Poznaniu	2015	-
28.	Opracowanie warunków korzystania z wód zlewni	RZGW w Poznaniu	2014-2015	-
29.	Opracowanie projektu Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym środkowej Wisły	RZGW w Warszawie	2015	183
30.	Wskazanie obszarów występowania zjawiska suszy wraz z określeniem jej zasięgu i natężenia na terenie RZGW w Warszawie dla potrzeb opracowania Planów przeciwdziałania skutkom suszy	RZGW w Warszawie	2014	320
31.	Weryfikacja wyznaczenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu źródeł rolniczych i obszarów szczególnie	RZGW w Warszawie	2015	99,6

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
	narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć i przygotowanie danych do raportu z realizacji wdrażania Dyrektywy Azotanowej			
32.	Wydanie Rozporządzenia nr 12/2015 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki wodnej w Warszawie z dnia 16 kwietnia 2015 r. w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód zlewni rzeki Czarnej Malenieckiej	RZGW w Warszawie	2015	-
33.	Wydanie Rozporządzenia nr 17/2015 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki wodnej w Warszawie z dnia 30 czerwca 2015 r. w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód zlewni rzeki Jeziorki	RZGW w Warszawie	2015	-
34.	Wydanie Rozporządzenia nr 19/2015 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki wodnej w Warszawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód zlewni rzeki Mrogi	RZGW w Warszawie	2014-2015	68
35.	Sformułowanie szczegółowych ograniczeń w korzystaniu z wód zlewni rzeki Słudwi wraz z opracowaniem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz wydanie Rozporządzenia nr 32/2015 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki wodnej w Warszawie z dnia 16 listopada 2015 r. w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód zlewni rzeki Słudwi	RZGW w Warszawie	2014-2015	68
36.	Wydanie Rozporządzenia nr 5/2015 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki wodnej w Warszawie z dnia 3 kwietnia 2015 r. w sprawie ustalenia warunków korzystania z wód regionu wodnego Środkowej Wisły	RZGW w Warszawie	2015	-
37.	projekt „Ekotony dla redukcji zanieczyszczeń obszarowych” (EKOROB) realizowanego w ramach programu LIFE+ Environment Policy and Governance, LIFE08 ENV/PL/000519	RZGW w Warszawie	2014-2015	-
38.	Opracowanie Projektu Planu Zarządzania Ryskiem Powodziowym w Regionie Wodnym Środkowej Wisły	RZGW w Warszawie	2014-2015	-

Ocena celów i zadań

W zakresie ochrony zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz ochrony przed powodzią i suszą zaproponowano następujące priorytety: racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi, ochrona wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł punktowych i obszarowych, rozwój małej retencji wodnej, odbudowa melioracji podstawowych i szczegółowych w celu przeciwdziałania skutkom suszy i powodzi. Większość zadań we wskazanych priorytetach była realizowana. Jednak obawy może budzić realizacja zadań inwestycyjnych związanych z infrastrukturą służącą ochronie przeciwpowodziowej. Wydłużanie terminów ich realizacji wynika m.in. z problemów z ich finansowaniem, zwłaszcza jeśli zasadniczym źródłem finansowania jest budżet państwa. Szczególną obawę budzi brak realizacji części zadania na zbiorniku Sulejów, który stanowi o bezpieczeństwie powodziowym gminy Sulejów. Zadanie to jest z roku na rok przesuwane, obecnie projekt ten znajduje się na liście inwestycji strategicznych, co oznacza, że będzie realizowany w pierwszym cyklu planistycznym 2016-2022, po uzyskaniu dofinansowania przez Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie.

Bardzo niski stopień realizacji stwierdzono w przypadku działań mających na celu szeroko pojęte zwiększanie retencyjności zlewni (Program małej retencji nie był aktualizowany od 2010 r.) i dotyczy w szczególności zbiorników małej i dużej retencji na które w latach 2014-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

2015 wydatkowano niespełna 10% zaplanowanych kosztów. Z jednej strony wynika to z braku bezpośrednich zapisów prawa, zobowiązujących konkretne podmioty do takich działań, z drugiej - z braku realistycznych źródeł finansowania.

Pozytywnym aspektem w zakresie gospodarowania wodami jest realizacja zadań przez inne jednostki tj. gminy czy nadleśnictwa, które realizowały działania z zakresu małej retencji, remontów istniejących zbiorników wodnych, prac utrzymaniowych na ciekach oraz w zakresie melioracji.

Z analizy otrzymanych danych w zakresie dotyczącym finansowania zadań ujętych w Programie i po ich porównaniu do wcześniej poczynionych założeń można wysnuć wniosek, że finansowanie zadań ujętych w ww. priorytetach odbywało się na o wiele niższym poziomie niż zakładano. Istnieje wiele przyczyn tego stanu rzeczy. Po pierwsze, pozyskane w toku ankietyzacji dane nie są pełne oraz nie zawsze zawierały informacje o nakładach na poszczególne zadania. Niższe niż zakładano wykonanie finansowe jest spowodowane również opóźnieniami w realizacji wcześniej zaplanowanych inwestycji. Należy pamiętać, że zadania z zakresu gospodarki wodnej, jako przedsięwzięcia w większości zaliczane do znacząco oddziałujących na środowisko, są zasadniczo trudne i czasochłonne w przygotowaniu do realizacji, a procedury związane z uzyskaniem niezbędnych zezwoleń i uzgodnień często się wydłużają. W niektórych przypadkach, zwłaszcza przy realizacji kosztownych budowli przeciwpowodziowych finansowanych z budżetu państwa, niższe od zakładanego wykonanie finansowe jest wprost związane z wysokością środków finansowych przeznaczonych na te cele z budżetu państwa.

3.3.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

Wody powierzchniowe w przeważającej większości są w złym stanie. Stan ten nie ulega znaczącym zmianom, jednak ważne jest, aby prowadzić działania wspomagające ten proces. Należy zwrócić uwagę, że poprawa stanu wód jest uwarunkowana nie tylko osiągnięciem odpowiednich wartości wskaźników fizykochemicznych, ale i elementów hydromorfologicznych oraz biologicznych.

Należy kontynuować działania związane z ochroną zasobów wód podziemnych przed zanieczyszczeniem. Wody te są dobrej jakości, jednak z uwagi na ich wrażliwość na zanieczyszczenia migrujące z powierzchni gruntu konieczna jest ich ochrona. Należy tu zwrócić uwagę, że przedostawanie się zanieczyszczeń do warstw wodonośnych może wykluczyć możliwość korzystania z wód z tych utworów na wiele dziesięcioleci.

Zagadnienia ochrony przed powodzią powinny być rozpatrywane w sposób holistyczny, uwzględniający charakterystykę całej zlewni, a nie tylko obszarów bezpośrednio zagrożonych zalaniem. Obok działań polegających na budowie urządzeń przeciwpowodziowych należy dążyć do przywrócenia całej zlewni zdolności retencji wody.

Szczególnie istotnym byłaby aktualizacja Programu małej retencji dla województwa łódzkiego. Należy zwrócić uwagę, aby poza zadaniami polegającymi na budowie zbiorników wodnych podejmować też działania z zakresu retencji nietechnicznej, a także wdrażać inne metody małej retencji: retencja wód opadowych poprzez ich zagospodarowanie, retencja za pomocą urządzeń melioracji szczegółowych, renaturyzacja i ochrona terenów i siedlisk od wód zależnych.

Mimo że obowiązki w tym zakresie nie wynikają z przepisów prawa, należy podjąć działania wspierające ekologiczne funkcje wód: renaturyzację cieków tam, gdzie to możliwe, zakładanie i utrzymywanie stref zieleni średniej i wysokiej w rejonie cieków wodnych, ochrona obszarów podmokłych, a przede wszystkim ochronę dolin rzecznych i przywracanie ich ekologicznej funkcji.

3.4. Gospodarka odpadami

3.4.1. Stan środowiska

Na terenie województwa obowiązującym dokumentem w zakresie gospodarki odpadami jest Plan gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012 (PGOWŁ 2012), który w 2016 roku jest aktualizowany.

Odpady komunalne

W 2014 r. z terenu województwa łódzkiego odebrano i zebrano łącznie 648 590,21 Mg⁶³ odpadów komunalnych. Największy udział w strumieniu odpadów komunalnych mają niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne (ok. 68%). Zmieszane odpady opakowaniowe stanowią ok. 9%. Na terenie województwa łódzkiego w 2014 r. znajdowało się 130 punktów służących selektywnemu zbieraniu odpadów komunalnych, ich liczba w roku 2015 wzrosła do 142.

W 2014 r. odebrano 441 012,21 Mg zmieszanych odpadów komunalnych (2015 r. – 457 838 Mg). Dla porównania w 2013 r. odebrano 478 605,23 Mg odpadów o kodzie 20 03 01. Oznacza to, że w 2014 r. odebrano o ok. 8% mniej tego rodzaju odpadów niż w roku poprzednim.

Masa odebranych i zebranych w 2014 r. odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, zgodnie ze sprawozdaniami wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast z realizacji zadań w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi za 2014 r., wyniosła 56 245,66 Mg (2015 r. – 51 347 Mg).

Największy odsetek odebranych odpadów komunalnych ulegających biodegradacji stanowią odpady z grupy 20 02 01 (ok. 46%). Na kolejnym miejscu są odpady kuchenne ulegające biodegradacji (38%). Na składowiska odpadów zostały przekazane odebrane odpady z grupy 20 02 01 w ilości 84,1 Mg.

Według danych z gminnych sprawozdań gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie województwa łódzkiego w 2014 r. 22 gminy (a w roku 2015 – 6 gmin) nie osiągnęły zakładanego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.

Odpady komunalne odbierane selektywnie

W 2014 r. z terenu województwa łódzkiego zebrano selektywnie łącznie 104 541,93 Mg (2015 r. - 107 932,70 Mg) papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła. Masa tych odpadów sukcesywnie wzrasta z roku na rok. W 2013 r. zgodnie z gminnymi sprawozdaniami, masa odpadów zebranych selektywnie (papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła) na terenie województwa łódzkiego wyniosła 71 172,97 Mg, z czego 68,8% masy odpadów poddano recyklingowi.

Według gminnych sprawozdań za 2014 r. i 2015 r. z zakresu gospodarki odpadami w województwie łódzkim, 1 gmina nie osiągnęła założonego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła.

Odpady niebezpieczne

Głównym źródłem powstawania odpadów niebezpiecznych jest przemysł, ale także rolnictwo, transport, służba zdrowia i laboratoria badawcze. Powstają również w gospodarstwach domowych, a tym samym są zawarte w odpadach komunalnych.

⁶³ źródło: Sprawozdania wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast z realizacji zadań w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi za 2014 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Na terenie województwa łódzkiego w 2014 r., wytworzono około 41 tys. Mg odpadów niebezpiecznych, co jest zbliżone do wartości osiągniętych w 2011 i 2013 r., natomiast w 2012 r. wytworzono ponad 58 tys. odpadów niebezpiecznych.

W latach 2011-2014 najwięcej wytworzonych zostało olejów odpadowych i odpadów ciekłych paliw, odpadów z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej, a także odpadów z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych.

Instalacje do zagospodarowania odpadów na terenie województwa

Funkcjonujące na terenie województwa łódzkiego instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych zmodernizowały swoje linie technologiczne oraz zwiększyły moce przerobowe w odniesieniu do stanu z roku 2012 r., w którym uchwalony został wojewódzki plan gospodarki odpadami.

Na terenie województwa łódzkiego, wg stanu na dzień 31.12.2015 roku, znajdowało się łącznie 12 instalacji regionalnych do zagospodarowania odpadów komunalnych i odpadów powstających po ich przetworzeniu (składowiska), w tym:

- 5 instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych (MBP);
- 3 kompostownie odpadów zielonych zbieranych selektywnie i innych bioodpadów;
- 4 składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Poza instalacjami regionalnymi, na terenie województwa zlokalizowanych jest 37 instalacji pełniących funkcje zastępcze, w tym:

- 2 instalacje MBP;
- 13 sortowni dla zmieszanych odpadów komunalnych;
- 4 kompostownie;
- 18 składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Rysunek 5. Podział województwa na regiony wraz z lokalizacją instalacji regionalnych i instalacji do zastępczej obsługi regionów⁶⁴

Podsumowanie

Analizując stan aktualny w gospodarce odpadami należy wskazać najważniejsze problemy, z których wynika konieczność realizacji działań naprawczych. Do najważniejszych problemów należy:

- nielegalne pozbywanie się odpadów m.in. w pasie drogowym (przydrożne rowy, przystanki), w lasach, na dzikich wysypiskach;
- spalanie odpadów w domowych kotłowniach;
- składowanie odpadów zawierających substancje niebezpieczne;
- niewłaściwa segregacja odpadów (np. umieszczanie odpadów niebezpiecznych w pojemnikach do tego nieprzeznaczonych);
- nieosiągnięcie zakładanego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania,
- nieszczelność systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym brak kontroli i monitoringu odbieranych odpadów komunalnych,
- brak badań składu morfologicznego odpadów komunalnych.

W związku z powyższym należy realizować działania naprawcze, które dotyczą: likwidacji nielegalnych miejsc składowania odpadów, wyeliminowania spalania odpadów, prowadzenia

⁶⁴źródło: PGOWŁ 2012

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

kontroli domowych palenisk, dokumentowania legalnego pozbywania się odpadów, prawidłowego składowania odpadów niebezpiecznych, prowadzenia kontroli rodzaju składowanych odpadów, właściwej segregacji odpadów, objęcia wszystkich mieszkańców systemem selektywnego zbierania odpadów, stosowania zachęt ekologicznych i ekonomicznych do postępowania z odpadami zgodnie z hierarchią.

3.4.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Gospodarka odpadami, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 29. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie gospodarki odpadami w latach 2014-2015⁶⁵

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Utworzenie i uruchomienie Bazy danych produktach, opakowaniach i gospodarce odpadami	Marszałek Województwa	2012-2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi przekazywane ministrowi właściwemu do spraw środowiska	Marszałek Województwa	Corocznie do 15 lipca	Zadanie jest realizowane na bieżąco. Sprawozdania zostały wysłane do Ministra Środowiska w terminie za rok 2014 i 2015	koszty w ramach zadań własnych
	Sprawozdanie z realizacji Planu gospodarki odpadami dla województwa łódzkiego 2012 za okres sprawozdawczy 2011-2013	Marszałek Województwa	31.12.2014	Zadanie zrealizowane w 2014 r. Opracowano i przyjęto Sprawozdanie z realizacji Planu Gospodarki Odpadami Województwa Łódzkiego 2012 za lata 2011 – 2013.	21 (zadanie dofinansowano ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi)
	Aktualizacja wojewódzkiego planu gospodarki odpadami	Marszałek Województwa	2018	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Kontrola nad prowadzącymi regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych w zakresie przyjmowania zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów zielonych oraz pozostałości z sortowania odpadów komunalnych przeznaczonych do składowania, na podstawie art. 379 i 380 ustawy Prawo ochrony środowiska	Marszałek Województwa	2012-2018	Nie przeprowadzono kontroli	-

⁶⁵ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Tworzenie gminnych systemów gospodarki odpadami komunalnymi	Organy wykonawcze gmin	2012-2018	Gminne systemy gospodarki odpadami komunalnymi funkcjonują od roku 2013. Gospodarowanie tymi odpadami opiera się na organizowaniu przez gminy odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych zarówno zmieszanych, jak i selektywnie zbieranych. Gminy w drodze przetargu wybierają podmiot odpowiedzialny za odbiór i zagospodarowanie odpadów z terenu gminy, pobiera opłaty od mieszkańców na ten cel oraz prowadzi sprawozdawczość regularnie przekazywaną do marszałka województwa. System odbioru odpadów gromadzonych w sposób selektywny jest na różnym poziomie rozwoju w danej gminie i obejmuje zróżnicowane rodzaje odpadów. Należy zaznaczyć, że system gospodarowania odpadami komunalnymi w latach 2014-2015 opierał się na zapisach PGOWŁ 2012, w którym wyznaczono granice regionów oraz wskazano instalacje regionalne i zastępcze.	koszty w ramach zadań własnych oraz koszty, które pokrywają mieszkańcy z opłaty celowej na gospodarowanie odpadów
	Dostosowanie regulaminów utrzymania czystości i porządku na terenie gminy do zapisów Planu gospodarki odpadami województwa łódzkiego	Rada gminy	6 miesięcy od uchwalenia planu	Regulaminy zostały dostosowane do uchwalonego w 2012 r PGOWŁ 2012.	koszty w ramach zadań własnych
	Podjęcie uchwał w sprawie: - dokonania wyboru jednej z metod ustalania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi oraz ustalenie stawki opłaty, - terminu, częstotliwości i trybu uiszczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, - wzoru deklaracji o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi, składanej przez właściciela nieruchomości, - szczegółowego sposobu i zakresu świadczenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości i zagospodarowania tych odpadów	Rada gminy	31.12.2012	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Przejęcie obowiązku odbierania odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości	Organy wykonawcze gmin	01.07.2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Przeprowadzenie kampanii informującej właścicieli nieruchomości	Organy wykonawcze gmin	01.07.2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Osiągnięcie poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło w wysokości co najmniej 50% wagowo	Organy wykonawcze gmin	31.12.2020	Zadanie realizowane na bieżąco. Według gminnych sprawozdań za 2014 r. i 2015 r. z zakresu gospodarki odpadami w województwie łódzkim, 1 gmina nie osiągnęła założonego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła. Poziomy te odniesiono do wymogów RMŚ z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami niektórych frakcji odpadów komunalnych (Dz.U. 2012 poz. 645).	koszty w ramach zadań własnych oraz koszty, które pokrywają mieszkańcy z opłaty celowej na gospodarowanie odpadów
	Osiągnięcie poziomu recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami innych niż niebezpieczne odpadów budowlanych i rozbiórkowych w wysokości co najmniej 70% wagowo	Organy wykonawcze gmin	31.12.2020	Na 177 gmin w roku 2014: poziom odpadów budowlanych i rozbiórkowych osiągnęło 106 gmin, 71 nie zebrało odpadów. W 2015 r. na 177 gmin poziom odpadów budowlanych i rozbiórkowych osiągnęło 121 gmin, 2 nie osiągnęły, 54 nie zebrały odpadów.	koszty w ramach zadań własnych oraz koszty, które pokrywają mieszkańcy z opłaty celowej na gospodarowanie odpadów
	Ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji unieszkodliwianych na składowiskach do nie więcej niż 50% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.	Organy wykonawcze gmin	16.07.2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Ograniczenie masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji unieszkodliwianych na składowiskach do nie więcej niż 35% wagowo całkowitej masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazanych do składowania w stosunku do masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.	Organy wykonawcze gmin	16.07.2020	Według danych z gminnych sprawozdań gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie województwa łódzkiego w 2014 r. 24 gminy (podobnie jak w roku 2015 r.) nie osiągnęły zakładanego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania.	koszty w ramach zadań własnych oraz koszty, które pokrywają mieszkańcy z opłaty za gospodarowanie odpadami
	Roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi	Organy wykonawcze gmin	Corocznie do końca I kwartału	W latach 2014-2015 wszystkie gminy przekazały sprawozdanie marszałkowi województwa. W 2015 r. do Marszałka Województwa Łódzkiego wpłynęło 181 sprawozdań: 177 sprawozdań przedłożonych przez gminy z terenu województwa łódzkiego, 4 sprawozdania przedłożone przez gminy spoza terenu województwa łódzkiego (2 z województwa mazowieckiego, 2 z województwa wielkopolskiego). 181 sprawozdań przedłożono w ustawowym terminie tj. do 31 marca 2016r.	koszty w ramach zadań własnych
	Kwartalne sprawozdanie nt. postępowania z odpadami komunalnymi odebranymi od właścicieli nieruchomości	Podmiot odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości	Corocznie do końca każdego kwartału	W latach 2014-2015 wszystkie podmioty przekazały sprawozdania kwartalne do urzędów miast i gmin..	koszty w ramach zadań własnych
	Kwartalne sprawozdania nt. postępowania z nieczystościami ciekłymi odebranymi z terenu gminy	Podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych	Corocznie do końca każdego kwartału	W latach 2014-2015 wszystkie podmioty przekazały sprawozdania kwartalne do urzędów miast i gmin..	koszty w ramach zadań własnych
	Objęcie zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych 100% mieszkańców województwa	Organy wykonawcze gmin	2015	Wszyscy mieszkańcy województwa zostali objęci zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych.	koszty w ramach zadań własnych

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Wdrożenie systemu selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji, opakowaniowych, budowlanych, niebezpiecznych, zużytych baterii i akumulatorów, sprzętu elektrycznego i elektronicznego, zużytych opon	Organy wykonawcze gmin	2012-2017	Wszystkie gminy wdrożyły selektywną zbiórkę odpadów, jednak nie wszystkie odpady wymienione w zadaniu są odbierane bezpośrednio od mieszkańców. Część tych odpadów np. zużyte baterie i akumulatory, sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte opony są przekazywane do punktów zbierania tych odpadów.	koszty w ramach zadań własnych
	Objęcie wszystkich właścicieli nieruchomości na terenie gminy systemem selektywnego zbierania odpadów	Organy wykonawcze gmin, związków gmin	2012-2015	Wszyscy mieszkańcy województwa zostali objęci zorganizowanym systemem selektywnego odbierania odpadów komunalnych.	koszty w ramach zadań własnych
	Ustanowienie selektywnego zbierania odpadów komunalnych obejmującego co najmniej następujące frakcje odpadów: papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, odpady komunalne ulegające biodegradacji, w tym odpady opakowaniowe ulegające biodegradacji	Organy wykonawcze gmin, związków gmin	2012-2015	Wszyscy mieszkańcy województwa zostali objęci zorganizowanym systemem selektywnego odbierania odpadów komunalnych.	koszty w ramach zadań własnych
	Zamykanie składowisk	Zarządzający/ Marszałek Województwa	2012-2017	Zadanie zrealizowane. W latach 2014-2015 łącznie zamknięto 10 składowisk. Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne zamknięte w: - 2014 roku: 1) m. Kluski, gm. Lututów, 2) m. Kiełczygłów, gm. Kiełczygłów, 3) m. Łubnice, gm. Łubnice, 4) m. Kruszów, gm. Tuszyn, 5) m. Krzyż, gm. Czastary. - 2015 roku: 1) m. Sławno Kolonia, gm. Sławno, 2) m. Rzgów, gm. Rzgów, 3) m. Sokołów, gm. Goszczanów, 4) m. Moszczenica, gm. Moszczenica, 5) m. Sławęcín, gm. Grabów.	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Usuwanie odpadów z miejsc na ten cel nieprzeznaczonych tzw. „dzikich wysypisk” odpadów	Wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast	2012-2017	Odpady są na bieżąco usuwane z miejsc ich nielegalnego składowania i przekazywane do unieszkodliwienia lub odzysku.	koszty w ramach zadań własnych
	Sukcesywne usuwanie wyrobów zawierających azbest	Zarządcy nieruchomości	2012-2023	Zgodnie z wynikami przeprowadzonej ankietyzacji w latach 2014-2015 na terenie 125 gmin wykonano demontaż materiałów zawierających azbest i przekazano odpady do unieszkodliwienia. Zgodnie z Bazą Azbestową oraz projektem Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa łódzkiego w 2015 roku zinventaryzowano ok. 520 000 Mg wyrobów zawierających azbest, unieszkodliwiono 6 571,3 Mg odpadów, a do unieszkodliwienia pozostało 488 675,6 Mg. Na terenie województwa łódzkiego w 2014 r. unieszkodliwiono 13 999,19 Mg odpadów zawierających azbest. Wg raportu WIOŚ, na koniec 2014 r. w województwie łódzkim tylko 114 ze 177 gmin wprowadziło dane z inwentaryzacji wyrobów, zawierających azbest do Bazy Azbestowej.	3 829,5 (środki własne gminy, Ministra Gospodarki, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki osób fizycznych)
	Zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych	Gminy, związki gmin	2012-2015	Według stanu na dzień 31.12.2014 r. na terenie województwa istniało 7 RIPOK, a docelowo po zaplanowanej budowie ma ich być 10 na terenie województwa. W latach 2014-2015 zrealizowano następujące inwestycje wykazane w ankietach: 1. Budowa kompostowni odpadów biodegradowalnych w systemie zamkniętym wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz uzyskaniem niezbędnych decyzji; wykonanie projektu technicznego (PGK Radomsko) 2. Budowa nowej kwatery składowiska odpadów (PGK Radomsko) 4. Modernizacja linii sortowniczej (PGK Radomsko) 3. Dostosowanie instalacji ZUO w Różanej, gm. Opoczno do wymogów RIPOK (PGK Opoczno) 4. Budowa kompostowni odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne wraz z infrastrukturą towarzyszącą na terenie Zakładu ZGO Pukinin (ZGO AQUARIUM Sp. z o.o.)	Koszty budowy i modernizacji instalacji zostały przedstawione w poniższej tabeli "Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie gospodarki odpadami"

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych w sposób zapewniający łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy, w tym wskazanie miejsca, w którym mogą być prowadzone zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych	Gminy, związki gmin	2012-2017	Gminy sukcesywnie tworzyły punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w roku 2014 istniały 123 PSZOK, natomiast w roku 2015 funkcjonowało ich 145. W ramach ankietyzacji koszty wykazane przez gminy: Działoszyn, Wielgomłyny, Burzenin, Stryków, Widawa, Zapolice, Osjaków na utworzenie PSZOK wynosiły 334,27 tys. zł. Zadanie jest nadal w trakcie realizacji, gminy nadal budują, bądź planują budowę PSZOK.	334,27
	Prowadzenie działań informacyjnych i edukacyjnych w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	Gminy, związki gmin	2012-2017	Działania edukacyjne prowadzone są na bieżąco w szkołach i przedszkolach np. akcja "Sprzątanie świata", "Wiosenne porządki". Oprócz gmin akcje były organizowane przez RDOŚ w Łodzi. W ramach Edukacji Ekologicznej w łódzkich szkołach i przedszkolach przeprowadzono warsztaty terenowe, wycieczki ekologiczne oraz stacjonarne warsztaty, czy też zajęć dla dzieci i młodzieży. Celem zajęć jest poszerzenie ich wiedzy z zakresu ekologii, pogłębienie wrażliwości ekologicznej wychowanków oraz kształtowanie postaw proekologicznych.	w ramach dofinansowania z WFOŚiGW oraz w ramach zadań własnych jednostek
	Budowa Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych składającego się m.in. z: – sortowni zmieszanych odpadów komunalnych – kompostowni odpadów składowiska odpadów – sortowni odpadów komunalnych selektywnie zebranych	Związek Międzygminny „BZURA”, instalacja w Piaskach Bankowych gm. Bielawy	2017	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015, zadanie w trakcie realizacji. Związek Międzygminny "BZURA" jest w trakcie realizacji inwestycji dot. budowy regionalnej instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych.	0
	Budowa: – sortowni zmieszanych odpadów komunalnych – kompostowni odpadów – kwatery do składowania odpadów	OPK Sp. z o.o. Ozorków, instalacja w Modłej gm. Ozorków	2012-2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Rozbudowa: – kompostowni odpadów – kompostowni odpadów zielonych	POM EKO SERWIS Sp. z o.o. Kutno, instalacja w Krzyżanówku gm. Krzyżanów	2012-2014	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015, zadanie w trakcie realizacji Firma Tonsmeier Centrum Spółka z o.o. w Kutnie jest w trakcie realizacji inwestycji o nazwie budowa instalacji do przetwarzania odpadów zielonych lub/i innych bioodpadów, zrealizowano również budowę części biologicznej instalacji MBP. Planowany termin ukończenia zadania to 2018 r. Planowany koszt 24 000 tys. zł.	0
	Budowa: – sortowni zmieszanych odpadów komunalnych – kompostowni odpadów	EKO-REGION Sp. z o.o. Bełchatów instalacja - Zzo ul. Czaplinska Bełchatów	2013 -2015	Zadanie nie zrealizowane.	0
	Budowa: – kompostowni odpadów – kwatery do składowania odpadów	EKO-REGION Sp. z o.o. Bełchatów instalacja – Dylów A, gm. Pajęczno	2012-2014	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015, zadanie w trakcie realizacji	0
	Budowa: – kwatery do składowania odpadów – kompostowni odpadów	PK Sp. z o.o. Wieruszów – instalacja Teklinów	2012	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa: – sortowni zmieszanych odpadów komunalnych – kompostowni odpadów – kwatery do składowania odpadów azbestowych	ZGO Sp. z o.o. instalacja w Pukininie gm. Rawa Mazowiecka	2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa: – kompostowni odpadów – sortowni zmieszanych odpadów komunalnych – instalacji do produkcji paliw alternatywnych – instalacji do termicznego przekształcania odpadów	PK Sanikom Sp. z o.o. Bełchatów instalacja w Woli Kruszyńskiej (obecnie EKO-REGION Sp. z o.o.)	2013- 2016	Zadanie niezrealizowane.	0
	Budowa: – instalacji do mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów – kwatery do składowania odpadów	Amest Kamieński Sp. z o.o. instalacja Kąsie gm. Kamieński	2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania. Zostało zrealizowane w 2015 roku.	-
	Budowa sortowni zmieszanych odpadów komunalnych	PK Sp. z o.o. Moszczenica	2012	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa sortowni zmieszanych odpadów komunalnych	ZUK HAK S. Burczyński ul. Próchnika 25Piotrków Trybunalski	2012	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa: - sortowni zmieszanych odpadów komunalnych i selektywnie zbieranych - kompostowni odpadów - kwatery do składowania odpadów	SITA Polska Sp. z o.o. Warszawa, instalacja w Lubochni	2012	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa: - kompostowni odpadów - kwatery do składowania odpadów	EKO-REGION Sp. z o.o. Bełchatów instalacja w Julkowie gm. Skierniewice	2013-2015	Zadanie zrealizowane zostało w 2016 r.	
	Budowa sortowni zmieszanych odpadów komunalnych	Gmina Łowicz	2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa: - kompostowni odpadów - kwater do składowania odpadów - instalacji do produkcji paliw alternatywnego	PGK Sp. z o.o. Radomsko, instalacja w Płoszowie	2016	Zadanie zrealizowane w okresie raportowania, wybudowano kwaterę składowiska i część biologiczną instalacji MBP.	b.d.
	Budowa: - sortowni zmieszanych odpadów komunalnych - kompostowni odpadów - kompostowni odpadów zielonych	PGK. Sp. z o.o. w Opocznie, instalacja w Różannie gm. Opoczno	2013	Zadanie zrealizowane w roku 2015.	b.d.
	Budowa Instalacja Termicznego Przekształcania Odpadów	Miasto Łódź Instalacja Termicznego Przekształcania Odpadów – instalacja ul. Andrzejewskiej 5	2015/2017	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015.	0

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa Międzywojewódzkiej Stacji Unieszkodliwiania Odpadów Przemysłowych składającej się z: – instalacji do produkcji paliw alternatywnych, – instalacji do termicznego przekształcania odpadów na bazie paliw alternatywnych oraz odpadów komunalnych sortowanych metodą pirolityczną, – budowa linii plazmowej	Polska Grupa Gospodarki Odpadami Ekogal – Ekopur S.A., ul. Struga 20, Zgierz	2012-2014	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015.	0
	Budowa Regionalnego Zakładu Przetwarzania Odpadów innych niż niebezpieczne i komunalne	Eko-Region Kleszczów Sp. z o.o. ul. Sportowa 3, Kleszczów	2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa: – Składowiska odpadów niebezpiecznych dla wyrobów zawierających azbest	F.H.U. K. Domagalski, Witów Kolonia 39, Sulejów instalacja – Bliska Wola gmina Sulejów	2013-2014	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015.	0
	Budowa składowiska odpadów niebezpiecznych dla wyrobów zawierających azbest	Przedsiębiorstwo Komunalne Eko-Biała – instalacja w miejscowości Góry Młyńskie gm. Biała	2012-2020	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015.	0
	Budowa instalacji do przetwarzania odpadów gumowych i tworzyw sztucznych w procesie pirolizy	P&P INVESTMENT Spółka z o.o. ul. Plichowicka 9/11, Warszawa, instalacja w miejscowości Zapady gmina Godzianów	2012-2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-
	Budowa instalacji: – kompostowania odpadów, – zakładu produkcji paliw alternatywnych, odzysku i recyklingu odpadów.	EUROPOL HOLDING Sp. z o.o., ul. Czeladnicza 19A lok 6Warszawainstalacja – Wola Łaska 71, Łask	2012-2015	Zadanie niezrealizowane w latach 2014-2015.	0

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Budowa instalacji do produkcji paliw alternatywnych	EKO-REGION Sp. z o.o. Bełchatów instalacja - Zzo ul. Czaplinska Bełchatów	2013-2015	Inwestycja niezrealizowana.	0
	Budowa instalacji termiczno – biologicznego przetwarzania odpadów pochodzenia roślinnego zwierzęcego, osadu z oczyszczalni ścieków i biomasy rolniczej	EKOSPOT Sp. z o.o. ul. Popieluszki 20, Łódź, lokalizacja Kutno ul. Lotnicza 1	2012-2013	Zadanie przewidziane do realizacji poza okresem raportowania	-

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Tabela 30. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie gospodarki odpadami⁶⁶

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Budowa kompostowni odpadów biodegradowalnych w systemie zamkniętym wraz z infrastrukturą towarzyszącą oraz uzyskaniem niezbędnych decyzji; wykonanie projektu technicznego	Miasto Radomsko	2014-2015	10 858,0
2.	Dostosowanie instalacji ZUO w Różaniu, gm. Opoczno do wymogów RIPOK dla mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów - etap II	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Opocznie	2014-2015	6 373,9
3.	Rozbudowa RIPOK w Pukininie - etap II (Budowa kompostowni odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne wraz z infrastrukturą towarzyszącą na terenie Zakładu ZGO Pukinin, gm. Rawa Mazowiecka)	ZGO AQUARIUM Sp. z o.o. z siedzibą w Rawie Mazowieckiej	2014-2015	7 290,1
4.	Zakup i montaż pojemników oraz wiat śmietnikowych w celu usprawnienia systemu segregacji odpadów na terenie Spółdzielni Mieszkaniowej "Radogoszcz - Zachód" w Łodzi	Spółdzielnia Mieszkaniowa "Radogoszcz-Zachód" w Łodzi	2014-2015	610,1

Ocena celów i zadań

W ocenianym Programie zostały zaplanowane łącznie 52 zadania. Spośród tych zadań zrealizowanych i ukończonych zostało 14, liczba zadań będących w trakcie realizacji wynosi 7, natomiast zadań ciągłych, realizowanych na bieżąco - 6.

Poza działaniami zaplanowanymi w Programie zrealizowano 4 działania dodatkowe (inwestycyjne) z zakresu budowy instalacji i urządzeń służących gospodarce odpadami w województwie.

3.4.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W zakresie gospodarki odpadami należy podjąć działania ujęte w projekcie PGOWŁ 2016 i Planie Inwestycyjnym, będącym załącznikiem PGOWŁ 2016. Cele oraz działania konieczne do realizacji w województwie łódzkim w latach 2016-2022 zostały uaktualnione we wskazanych powyżej dokumentach zgodnie z uchwalonym przez Ministerstwo Środowiska, w dniu 1 lipca 2016 r. "Krajowym planem gospodarki odpadami 2022".

3.5. Oddziaływanie hałasu

3.5.1. Stan środowiska

Hałas wśród czynników środowiskowych powodujących istotną uciążliwość dla ludzi znajduje się na czołowym miejscu. Zagrożenie hałasem jest bezpośrednio związane z jakością i przepustowością szlaków komunikacyjnych. Dlatego też planując rozwój transportu należy uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju.

Kierunki działań na lata 2012-2015, przyjęte w Programie 2012 to:

1. Dalsze ograniczanie emisji hałasu pochodzącego z sektora gospodarczego, m.in. poprzez kontrole przestrzegania dopuszczalnej emisji hałasu, wprowadzanie urządzeń ograniczających emisję hałasu.
2. Realizacja inwestycji zmniejszających narażenie na hałas komunikacyjny.
3. Przestrzeganie wartości dopuszczalnych poziomów hałasu w odniesieniu do nowo zagospodarowywanych terenów oraz stosowanie w planowaniu przestrzennym zasady strefowania.

⁶⁶ Źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

4. Edukacja ekologiczna.

Ocena stanu akustycznego środowiska uwzględnia zmiany stanu prawnego wynikające z wymogów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2002/49/WE z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie oceny i zarządzania poziomem hałasu w środowisku (Dz. Urz. WE L 189 z 18.07.2002, str. 12) wprowadzonych do ustawy Poś. Oceny stanu akustycznego środowiska i obserwacji zmian dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, na podstawie wyników pomiarów poziomów hałasu. Wartości dopuszczalnych poziomów hałasu określa rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.⁶⁷ Dodatkowo zgodnie z ustawą Poś dla:

- aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 100 tysięcy,
- dla terenów poza aglomeracjami, na którym eksploatacja obiektów takich jak drogi, linie kolejowe lub lotniska, może powodować przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku)

sporządza się mapy akustyczne, które są podstawą do opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem. Mapy akustyczne zostały opracowane przed okresem objętym Raportem.

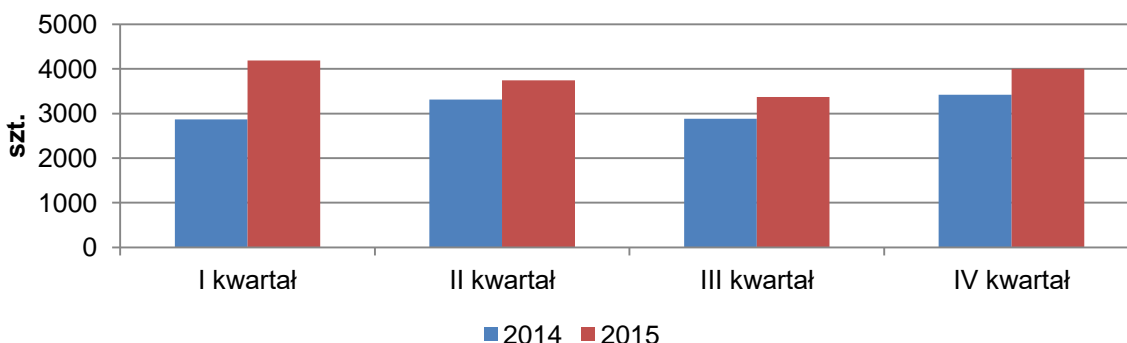
W latach 2014-2015 zostały opracowane i przyjęte do realizacji 2 programy ochrony środowiska przed hałasem:

- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, objętych przekroczeniami dopuszczalnych poziomów hałasu, położonych wzdłuż dróg wojewódzkich województwa łódzkiego, po których przejeżdża ponad 3 000 000 pojazdów rocznie (przyjęty Uchwałą Nr XLIX/882/14 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 24 czerwca 2014 r.);
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, położonych wzdłuż dróg krajowych o obciążeniu ponad 3 000 000 pojazdów rocznie, z terenu województwa łódzkiego, których eksploatacja spowodowała negatywne oddziaływanie akustyczne, tj. przekroczone zostały dopuszczalne poziomy hałasu określone wskaźnikami L_{DWN} i L_N (przyjęty Uchwałą Nr XVIII/189/15 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 27 listopada 2015 r.).

Do zagrożenia hałasem proporcjonalny jest wskaźnik motoryzacji, który wiąże potoki ruchu samochodowego z gęstością infrastruktury (drogowej). Wartość wskaźnika presji motoryzacji wzrasta systematycznie, co w rezultacie powoduje stały wzrost zagrożenia hałasem drogowym. Jedną z podstawowych przyczyn zaobserwowanych trendów zmian wskaźnika presji motoryzacji, a więc także – hałasu, jest gwałtowny przyrost liczby samochodów. Wg danych na 2014 r. w województwie łódzkim na 1000 ludności przypadało 524,7 samochodów osobowych. Jest to wzrost o ponad 3% w stosunku do roku 2013. W województwie obserwuje się również trend wzrostowy dotyczący liczby zarejestrowanych nowych pojazdów samochodowych. W I. kwartale 2015 roku zarejestrowano o ponad 46% więcej nowych pojazdów samochodowych niż w I. kwartale roku 2014. Jednak było to odstępstwo od pozostałej części roku. Średni wzrost kwartalny wynosił 15,6%.

⁶⁷ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112)

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Rysunek 6. Zarejestrowane nowe pojazdy samochodowe (dane kwartalne) w województwie łódzkim w latach 2014-2015⁶⁸

Hałas drogowy

Badania monitoringowe hałasu przeprowadzone w 2014 r. (dane dostępne przy opracowywaniu Raportu) na terenie województwa łódzkiego przez WIOŚ w Łodzi wykazały, że hałas pochodzący od ciągów komunikacyjnych nadal stanowi istotną uciążliwość i niedogodność dla mieszkańców.⁶⁹ Przekroczenia wskaźników długookresowych, stwierdzono w miejscowości Poddębice przy ul. Łęczyckiej (dla pory nocy). Przekroczenia wskaźników krótkookresowych stwierdzono w Rawie Mazowieckiej przy ul. Jerozolimskiej i Skierniewickiej oraz w Poddębicach przy ul. Łódzkiej (dla pory dnia i nocy). Ponadto w Uniejowie przy ul. Polnej oraz przy ul. Henryka Sienkiewicza stwierdzono przekroczenia wartości wskaźników krótkookresowych dla pory nocy.

Również w ramach map akustycznych stwierdzono przekroczenia poziomów dopuszczalnych hałasu w otoczeniu dróg wojewódzkich o nr: 484, 485, 702, 703, 710, 713 oraz 715. W otoczeniu analizowanych odcinków dróg wojewódzkich mieszkańcy narażeni są na przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu głównie w zakresie 0,01-10 dB, zarówno w przypadku wskaźnika L_{DWN} jak i L_N . W obu przypadkach największa liczba osób narażonych na przekroczenia zamieszkuje obszary w otoczeniu DW713. Na ponadnormatywny hałas w otoczeniu dróg wojewódzkich narażonych jest 8 245 osób.

Przekroczenia dopuszczalnych wartości hałasu są również odnotowywane w otoczeniu dróg krajowych. Wartości przekroczeń zarówno wskaźnika L_{DWN} jak i L_N mieszczą się w przedziale 0,01-15 dB. Na ponadnormatywny hałas w otoczeniu dróg krajowych narażonych jest 41 774 osób.

Łódzki Oddział Generalnej Dyrekcji Dróg i Autostrad w latach objętych Raportem oddał do użytkowania nowe odcinki dróg krajowych o łącznej długości 109,6 km. Długość zmodernizowanych odcinków dróg krajowych na terenie województwa łódzkiego w roku 2014 wyniosła łącznie 0,66 km, a w roku 2015 – 0,81 km.

Ponadto w latach 2014-2015 GDDKiA Oddział w Łodzi realizował następujące inwestycje:

- Budowa drogi ekspresowej S8 na odc. węzeł Wieluń – węzeł Łódź Południe:
 - długość – 114 km,
 - okres realizacji – 2011-2014,
 - wartość inwestycji – 5 mld 144 mln zł.
- Budowa autostrady A-1 Stryków – „węzeł Tuszyń”:
 - długość – 37 km,
 - okres realizacji – 2010-2016,
 - wartość inwestycji – 1 mld 559 mln zł.

⁶⁸ źródło: GUS

⁶⁹ źródło: Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2014 r., Łódź 2015 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

- GDDKiA Oddział w Łodzi w latach objętych Raportem łącznie wybudował 77,88 km zabezpieczeń akustycznych: 77,718 km w roku 2014 i 0,162 km w roku 2015. Wśród ogólnej długości wybudowanych zabezpieczeń w latach 2014-2015 1,851 km stanowiły zielone ściany. Ekrany o największej długości wybudowano przy drodze ekspresowej S8.
- Warto zaznaczyć, że w 2016 r. wybudowanych już zostało 22,55 km zabezpieczeń akustycznych, z czego aż 17,52 km stanowią zielone ściany a 2,158 km kombinacja zielonych ścian z innymi zabezpieczeniami, w tym wałami ziemnymi.

Dodatkowo w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 realizowane są obecnie następujące inwestycje, które były również realizowane w okresie objętym Raportem:

- Budowa obwodnicy Bełchatowa:
 - długość – 11 km,
 - okres realizacji – 31.12.2014 r. – 15.04.2017 r.,
 - koszt budowy – 146 mln zł
- Budowa obwodnicy Wielunia:
 - długość – 13 km,
 - okres realizacji – 01.12.2014 r. – 01.04.2017 r.,
 - koszt budowy – 178 mln zł.

Według informacji z Zarządu Dróg Wojewódzkich w Łodzi w latach 2014-2015 dokonano przebudowy i remontu następującej ilości odcinków dróg wojewódzkich:

Tabela 31. Długość przebudowanych oraz wyremontowanych odcinków dróg wojewódzkich oraz w latach 2014-2015

Rok	Długość przebudowanych odcinków dróg wojewódzkich [km]	Długość wyremontowanych odcinków dróg wojewódzkich [km]
2014	4,410	18,958
2015	8,560	15,981
Razem	12,970	34,939

Hałas kolejowy

W latach 2014-2015 WIOŚ w Łodzi nie prowadził pomiarów hałasu kolejowego. Wg szacunków wykonanych w ramach Map akustycznych dla linii kolejowych o natężeniu ruchu powyżej 30 000 pociągów na dobę⁷⁰ w zasięgu pasa analizy niekorzystnego oddziaływania hałasu emitowanego przez pociągi poruszające się:

- analizowanym odcinkiem linii kolejowej nr 1 mieszkało 857 osób według wskaźnika L_{DWN} oraz 688 według wskaźnika L_N ;
- analizowanym odcinkiem linii kolejowej nr 3 mieszkało 562 osób według wskaźnika L_{DWN} oraz 637 według wskaźnika L_N ;
- analizowanym odcinkiem linii kolejowej nr 17 mieszkały 23 osoby według wskaźnika L_{DWN} oraz 2 według wskaźnika L_N .

Hałas lotniczy

Pomiary hałasu lotniczego w 2014 r. zostały wykonane dla Portu Lotniczego Łódź im. Wł. Reymonta. Ciągłe pomiary hałasu lotniczego na tym lotnisku rozpoczęły się pod koniec roku 2014, w związku z tym nie można obliczyć na ich podstawie długookresowych poziomów dźwięku, a jedynie poziomy krótkookresowe.

Dla Portu Lotniczego Łódź im. Władysława Reymonta wykonano pomiary, których wynikiem są poziomy w odniesieniu do jednej doby L_{AeqD} i L_{AeqN} . W żadnym punkcie nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku w porze dziennej, w porze nocnej

⁷⁰ Mapa akustyczna dla odcinków linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 000 pociągów rocznie, opracowana dla potrzeb programów ochrony środowiska przed hałasem – województwo łódzkie. EKKOM Sp. z o.o. – 2011 r. Aktualizacja: kwiecień 2013 r.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

zanotowano przekroczenie dopuszczalnego poziomu dźwięku w Łodzi przy ul. Św. Franciszka.

Hałas przemysłowy

W 2014 r. WIOŚ w Łodzi stwierdził nieprawidłowości i niezgodności podczas 4 kontroli przeprowadzonych w zakresie emisji hałasu do środowiska przez urządzenia używane na zewnątrz pomieszczeń. Podczas w/w kontroli zakwestionowano spełnianie zasadniczych wymagań przez 10 urządzeń.

GIOŚ w roku 2014 w województwie wykonał pomiary hałasu przy 110 obiektach przemysłowych, w 290 wyznaczonych punktach pomiarowych. Przekroczenia odnotowano w 10 zakładach – 50% stanowiły zakłady z przekroczeniami w porze nocnej.⁷¹

Podsumowanie

Dwuletni okres raportowania w przypadku klimatu akustycznego jest za krótki, aby nastąpiły istotne zmiany. Zgodnie z wynikami pomiarów WIOŚ w Łodzi a także analizami wykonanymi w ramach map akustycznych, hałas w dalszym ciągu stanowi istotną uciążliwość w województwie. Ponadnormatywny hałas pochodzi zarówno od dróg wojewódzkich, jak i krajowych. Przekroczenia w przypadku dróg wojewódzkich mieszczą się w przedziale do 10 dB, a w przypadku dróg krajowych w przedziale do 15 dB. Również hałas kolejowy i instalacyjny stanowi problem. Obciążenie hałasem jest zróżnicowane w skali województwa, najbardziej narażeni na jego działanie są mieszkańcy większych miast oraz terenów przylegających do dróg o największym natężeniu ruchu.

W celu poprawy sytuacji należy podejmować działania zapobiegające rozprzestrzenianiu się problemu. W przypadku hałasu drogowego działania naprawcze powinny się koncentrować na budowie strategicznego układu drogowego w postaci autostrad i dróg ekspresowych oraz budowie obwodnic miast. Dodatkowo infrastruktura województwa wykazuje duże potrzeby inwestycyjne w zakresie poprawy stanu nawierzchni dróg. W przypadku hałasu kolejowego należy stale modernizować linie kolejowe i poprawiać stan taboru. W celu zapobieżenia narastania problemu związanego z przekroczeniami poziomów hałasu przemysłowego należy podjąć działania administracyjne mające na celu ograniczenie emisji (kontrole, pomiary, przeglądy, decyzje reglamentujące i/lub represjonujące).

3.5.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Ochrona przed hałasem, które określone zostały w Programie 2012 na lata 2014-2015. Zawarte są w niej informacje zebrane od podmiotów w drodze ankietyzacji, uzupełnione o dane z innych źródeł.

⁷¹ źródło: Zbiornicze wyniki badań hałasu przemysłowego, GIOŚ

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 32. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie oddziaływania hałasu w latach 2014-2015⁷²

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Minimalizacja zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza komunikacyjnym					
	Wprowadzanie do m.p.z.p. zapisów sprzyjających ograniczeniu zagrożenia hałasem (rozgraniczenie terenów o różnicowanej funkcji)	Gminy	2012-2019	<p>W studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i w planach miejscowych uwzględniane są zapisy „Planu zagospodarowania przestrzennego Województwa Łódzkiego”. Przytoczony dokument w zakresie klimatu akustycznego wskazuje następujące kierunki działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opracowanie i wdrażanie programów ochrony środowiska przed hałasem (na podstawie map akustycznych), obligujących do: eliminacji uciążliwego ruchu tranzytowego z obszarów o gęstej zabudowie poprzez budowę dróg poza obszarami zabudowanymi (autostrad, dróg ekspresowych i obwodnic), budowy sztucznych i naturalnych ekranów akustycznych w miejscach występowania uciążliwości akustycznych dla mieszkańców, szczególnie w Aglomeracji Łódzkiej i dużych ośrodkach powiatowych, zlokalizowanych w ciągach dróg krajowych, remontów i modernizacji istniejących dróg oraz linii kolejowych i tramwajowych, ustanawiania obszaru ograniczonego użytkowania na terenach, na których nie będą spełnione standardy jakości środowiska w zakresie oddziaływania akustycznego, wprowadzenia ograniczeń i szczegółowych wymagań dla zabudowy lokalizowanej w strefach uciążliwości hałasu, w tym hałasu lotniczego, stosowania zabezpieczeń dźwiękochronnych budynków, przeznaczonych na pobyt ludzi, np. wymianę okien, izolację akustyczną ścian domów, dachów. - Ochrona przed hałasem pochodzenia przemysłowego poprzez: niekonfliktowe lokalizacje zakładów i urzędzeń przemysłowych oraz stymulowanie zakładów przemysłowych do ograniczania ich uciążliwości akustycznej dla otoczenia, ograniczenie możliwości lokalizacji przemysłu uciążliwego akustycznie w terenach proponowanych do rozwoju funkcji uzdrowiskowej. 	bez dodatkowych kosztów

⁷² źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Bieżąca kontrola zakładów pracy w zakresie emisji hałasu	WIOŚ	2012-2019	Do podstawowego zakresu czynności Inspekcji Ochrony Środowiska należy prowadzenie kontroli w jednostkach organizacyjnych korzystających ze środowiska. Działalność kontrolną wojewódzkie inspektoraty planują i prowadzą w oparciu o wytyczne GIOŚ i Wojewody, analizę dotychczasowych kontroli oraz sugestie zgłaszane przez organy samorządowe z terenu województwa. Na ich podstawie tworzone są plany kontroli. Podstawowym celem kontroli jest wymuszenie na użytkownikach środowiska podejmowania działań, które w konsekwencji mają spowodować zmniejszenie lub wyeliminowanie ich negatywnego wpływu na środowisko, m.in. ograniczenie uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu. W 2014 r. WIOŚ stwierdził nieprawidłowości podczas 4 kontroli. Kontrolę zakładów prowadził również GIOŚ, który w roku 2014 w województwie wykonał pomiary hałasu przy 110 obiektach przemysłowych.	brak danych - budżet zadaniowy WIOŚ nie uwzględnia podziału na poszczególne komponenty środowiska
	Działania obniżające ponadnormatywny hałas w zakładach pracy	Zakłady pracy	2012-2019	Redukcja hałasu przemysłowego w województwie odbywa się poprzez stosowanie rozwiązań technicznych takich jak: obudowy dźwiękochonne, tłumiki dźwięku, izolacje akustyczne i inne.	brak danych
	Program zmniejszenia oddziaływania akustycznego zakładu	Cementownia Warta S.A.	W ramach planowanych zadań inwestycyjnych	Realizacja programu zmniejszenia oddziaływania akustycznego zakładu - wykonanie ekranów akustycznych ograniczających emisję hałasu z urządzeń technologicznych	W ramach kosztów planowanych zadań inwestycyjnych/659
	Realizacja zabezpieczeń akustycznych (ekrany akustyczne, wały ziemne, nawierzchnia dróg, zieleni izolacyjna, itp.)	Zarządzający: drogami, lotniskami, kolejami Podmioty gospodarcze	2012-2019	Budowa ekranów akustycznych o dł. 266 m w ramach budowy zachodniej obwodnicy miasta Radomska. Zadanie było realizowane również w ramach budowy autostrady A1 na odcinku Stryków - Węzeł Tuszyń. Budowa autostrady wpłynie pozytywnie na środowisko poprzez przejście znacznej części ruchu, który w obecnej chwili porusza się po drogach krajowych nr 1 i nr 14. Spowoduje to poprawę klimatu akustycznego. W ramach prac zastosowano nowoczesną nawierzchnię oraz zastosowano dodatkowe zabezpieczenia w postaci: ekranów akustycznych, niezbędnych wykopów i nasadzeń zieleni. Również w zakresie robót budowy obwodnicy Bełchatowa i Wielunia jest budowa ekranów akustycznych oraz pasy zieleni izolacyjnej. Łącznie GDDKiA w latach 2014-2015 wybudowała 77,88 km zabezpieczeń akustycznych. Zabezpieczenia były budowane przy DK12, DK14, S8, S14.	1 060/1 986 (brak dokładnych informacji dotyczących kosztów związanych z budową zabezpieczeń akustycznych na drogach realizowanych przez GDDKiA)

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Wymiana pomp obiegowych	Tomaszów Maz./Zakład Gospodarki Ciepłowniczej w Tomaszowie Maz. Sp. z o. o.	2014	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	-
	Oslony i ekrany akustyczne	M. Łódź/AFR	2012-2014	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	-
	Instalowanie tłumików hałasu	Ceramika Tubądzin II w Ozorkowie	2012-2014	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	-
	Obudowanie ekranem dźwiękochłonnym chłodni wodnej instalacji chłodzenia pieców indukcyjnych	Łódź / Fabryka Pierścieni Tłokowych „PRIMA” S.A.	2012	Okres realizacji zapisany w Programie nie obejmuje okresu niniejszego Raportu.	-
	Ekrany dźwiękochłonne przy drodze dojazdowej do Kopalni Grudzeń Las	gm. Sławno (Grudzeń Las)	2015	Brak informacji na temat realizacji zadania w ramach przeprowadzonej ankietyzacji	-

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Ocena celów i zadań

W ramach ochrony przed hałasem jako najważniejsze zadanie należy wskazać opracowanie programów ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, które zostały przyjęte uchwałami Sejmiku Województwa Łódzkiego w 2014 r. i 2015 r. Najważniejszą częścią tych opracowań są zadania zmierzające do przywrócenia standardów akustycznych na obszarach przekroczeń.

Większość realizowanych zadań ma charakter ciągły i można spodziewać się ich kontynuacji w ramach realizacji programów sektorowych. Wśród zadań wykonywanych najczęściej należy wymienić remonty nawierzchni dróg, budowę dróg i obwodnic (zadanie dokładniej zostało opisane w priorytecie dot. jakości powietrza). Istotne znaczenie dla zmniejszenia liczby ludności narażonej na ponadnormatywny hałas ma realizacja zabezpieczeń akustycznych. W latach 2014-2015 były one stosowane na większości strategicznych inwestycjach drogowych województwa (jeśli była taka potrzeba).

W zakresie dotyczącym finansowania zadań ujętych w Programie 2012 brak jest konkretnych danych o poniesionych kosztach w latach 2014-2015. Pozyskane w toku ankietyzacji dane nie zawsze zawierały informacje o nakładach na poszczególne zadania.

3.5.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

Zapisy kolejnego programu ochrony środowiska w zakresie zagrożenia hałasem powinny się skupiać na realizacji zapisów obowiązujących programów ochrony środowiska przed hałasem. Są to dokumenty bezpośrednio nakierowane na przywrócenie standardów jakości klimatu akustycznego w województwie poprzez odpowiednie kierunki i zakres działań. W dalszej perspektywie należy zwrócić uwagę na rozwoju transportu kolejowego i jego modernizację. Jako działania wspomagające należy promować korzystanie z komunikacji zbiorowej i korzystanie z proekologicznych form transportu. W zakresie nowoczesnego budownictwa drogowego należy stosować rozwiązania ograniczające emisję hałasu do środowiska takie jak np. stosowanie nawierzchni o ograniczonej hałaśliwości. Istotne również jest stosowanie odpowiednich zabezpieczeń przeciwhałasowych. W miejscach gdzie jest to możliwe należy odchodzić od ekranów akustycznych na rzecz wałów ziemnych i przekryć. W celu zapobiegania nasilaniu problemu należy dążyć do unikania negatywnych oddziaływań już na etapie planowania tras drogowych. Poprzez właściwe usytuowanie drogi w terenie powinno się omijać w jak największym stopniu obszary zabudowane i wrażliwe.

3.6. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

3.6.1. Stan środowiska

Na terenie województwa łódzkiego źródłami promieniowania elektromagnetycznego są przede wszystkim nadajniki GSM/UMTS/LTE, stacje transformatorowe oraz linie elektroenergetyczne wysokiego, średniego i niskiego napięcia.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, organy Inspekcji Ochrony Środowiska upoważnione są do kontroli poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w ramach działań inspekcyjnych oraz prowadzą pomiary okresowe ujęte w programie Państwowego Monitoringu Środowiska.

Badania poziomów pól elektromagnetycznych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska prowadzone są na podstawie dokonywanych pomiarów natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w przedziale częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz, w punktach pomiarowych i z częstotliwością wykonywania pomiarów określoną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 r. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r. Nr 192 poz. 1883).

Podmiotem odpowiedzialnym za pomiary emisji promieniowania elektromagnetycznego w województwie łódzkim w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS) jest Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi.

Wyniki badań monitoringowych pól elektromagnetycznych

W 2015 r. punkty pomiarowe rozmieszczone były na terenach miasta o liczbie ludności powyżej 50 tys. mieszkańców (Łódź), w miastach poniżej 50 tys. mieszkańców (Tuszyn, Zduńska Wola, Uniejów, Rzgów, Koluszki, Radomsko, Złoczew, Warta, Łask, Poddębice, Wieluń i Wieruszów) oraz na terenach wiejskich (Będzelin, Kalino, Nowy Świat, Ewelinów, Grabia, Przatów Dolny, Raczków, Rososza, Gruszczyce, Dębołęka, Nietuszyna, Raduczycze, Ptaszkowice, Prusak oraz Osowa). Rok 2015 był drugim rokiem z 3 letniej serii pomiarowej wyznaczonej na lata 2014-2016 (ostatni cykl pomiarowy trwał w latach 2011-2013).

W tabeli poniżej przedstawiono wyniki najwyższych wartości poziomów pól elektromagnetycznych w województwie łódzkim w latach 2014-2015.

Tabela 33. Najwyższe wartości poziomów pól elektromagnetycznych w województwie łódzkim w latach 2013-2015⁷³

Lp.	Rok	Lokalizacja		E _{max} V/m			E śr
				miasta powyżej 50 tys. mieszkańców	miasta poniżej 50 tys. mieszkańców	tereny wiejskie	
1.	2014	Łódź	Dworzec Fabryczny	1,5	-	-	1,4
2.		Kutno	ul. Zamoyskiego / ul. Tarnowskiego	-	1,3	-	1,2
3.		Wojszyce	pow. kutnowski	-	-	0,5	0,5
4.	2015	Łódź	Plac Dąbrowskiego	2,0	-	-	1,9
5.		Łódź	ul. Kongresowa / ul. Jutrzenki				1,8
6.		Poddebice	Plac Kościuszki	-	0,8	-	0,7
7.		Ewelinów	pow. poddebicki	-	-	0,3	<0,3
8.	Raczków	pow. sieradzki	-	-			

Na podstawie przeprowadzonych w latach 2014-2015 na terenie województwa łódzkiego pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnego natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w żadnym z badanych punktów pomiarowych.

Podsumowanie

Przy obecnym postępie cywilizacyjnym nie można wyeliminować promieniowania elektromagnetycznego ze środowiska, dlatego niezbędne jest regularne monitorowanie jego poziomów, aby reagować na ewentualne przekroczenia wartości dopuszczalnych.

Zmiany klimatu mogą pośrednio wpływać na wytwarzane do środowiska pola elektromagnetyczne. Wynika to z faktu, iż ekstremalne zjawiska pogodowe m.in. huragany, intensywne burze, oblodzenie, szadź katastrofalna itp. bardzo często powodują awarie linii przesyłowych i dystrybucyjnych lub całkowite ich zniszczenie.

3.6.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Oddziaływanie pól elektromagnetycznych, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

⁷³ źródło: WIOŚ w Łodzi

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 34. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie oddziaływania pól elektromagnetycznych w latach 2014-2015⁷⁴

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych na zdrowie człowieka i środowisko					
	Wprowadzanie zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie możliwości lokalizacji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne	Gminy	2012-2019	W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie alei Hetmańskiej oraz ulic: Rokicińskiej i Zakładowej z dnia 18 listopada 2015 r. w zakresie ochrony przed promieniowaniem elektroenergetycznym wprowadzono zapis dot. zakazu lokalizowania obiektów, urządzeń i sieci infrastrukturalnych, które powodują w obrębie terenów zabudowy mieszkaniowej oraz miejsc pobytu ludzi przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektroenergetycznych określonych w przepisach odrębnych.	-
	Państwowy monitoring PEM w środowisku na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludzi.	WIOŚ	2012-2019	Zgodnie z obowiązującymi przepisami, organy Inspekcji Ochrony Środowiska upoważnione są do kontroli poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w ramach działań inspekcyjnych oraz prowadzą pomiary okresowe ujęte w programie Państwowego Monitoringu Środowiska. Badania poziomów pól elektromagnetycznych prowadzone są na podstawie dokonywanych pomiarów natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w przedziale częstotliwości co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz, w punktach pomiarowych i z częstotliwością wykonywania pomiarów określoną w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z 12 listopada 2007 r. Dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych zawarte są w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r. Nr 192 poz. 1883). Podmiotem odpowiedzialnym za pomiary emisji promieniowania elektromagnetycznego w województwie łódzkim w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska (PMS) jest Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi. Na podstawie przeprowadzonych w latach 2014-2015 na terenie województwa łódzkiego pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnego natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w żadnym z badanych punktów pomiarowych.	-

⁷⁴ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 35. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie oddziaływania pól elektromagnetycznych w latach 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Przebudowa abonenckiej stacji transformatorowej 6/0,4kV na 15/0,4kV dla zasilania budynku biurowo-magazynowego w Łodzi przy ulicy Łąkowej 11	TOWER BUILDING Sp. z o.o.	2015	509,56

Ocena celów i zadań

Wyżej wymienione zadania z zakresu ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym są zadaniami ciągłymi i były realizowane w raportowanym okresie.

Pierwsze z nich polegało na wprowadzeniu zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie możliwości lokalizacji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne i było realizowane m.in. poprzez wprowadzenie do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obszaru miasta Łodzi położonej w rejonie alei Hetmańskiej oraz ulic: Rokicińskiej i Zakładowej z dnia 18 listopada 2015 r. zapisów odnośnie ochrony przed promieniowaniem elektroenergetycznym. W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano odpowiedzi od gmin na temat realizacji niniejszego zadania.

Kolejne zadanie polegało na prowadzeniu państwowego monitoringu PEM w środowisku na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludzi i było kontynuowane w latach 2014-2015 przez WIOŚ w Łodzi. Rok 2015 był drugim rokiem z 3 letniej serii pomiarowej wyznaczonej na lata 2014 –2016 (ostatni cykl pomiarowy trwał w latach 2011-2013). Na podstawie przeprowadzonych w latach 2014-2015 na terenie województwa łódzkiego pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnego natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w żadnym z badanych punktów pomiarowych, w związku z czym można stwierdzić, że cel operacyjny Ograniczenie oddziaływania pól elektromagnetycznych na zdrowie człowieka i środowisko w latach 2014-2015 został osiągnięty.

3.6.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W zakresie oddziaływania pól elektromagnetycznych w kolejnych latach zaleca się kontynuację monitoringu natężenia PEM w środowisku, a także inwentaryzację źródeł emisji pól elektromagnetycznych w środowisku, wdrażanie nowoczesnych technik ograniczających tego typu promieniowanie oraz wyznaczanie obszarów ograniczonego użytkowania dla istniejących i projektowanych emitorów w celu wyeliminowania ich potencjalnej szkodliwości na zdrowie człowieka i środowisko.

3.7. Poważne awarie przemysłowe

3.7.1. Stan środowiska

Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady ochrony środowiska przed wystąpieniem poważnych awarii jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/18/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie kontroli zagrożeń poważnymi awariami, związanymi z substancjami niebezpiecznymi. Kolejnym dokumentem regulującym zasady ochrony środowiska przed wystąpieniem poważnych awarii jest ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2016 poz. 672 z późn. zm.).

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska, w razie wystąpienia awarii, Wojewoda poprzez Komendanta Wojewódzkiego Państwowej Straży Pożarnej i Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska, podejmuje działania niezbędne do usunięcia awarii i jej skutków, a o podjętych działaniach informuje Marszałka Województwa.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Poważne awarie stanowią powszechne niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi, jak i dla środowiska przyrodniczego. Zagrożenie, spowodowane gwałtownym zdarzeniem, jakim są poważne awarie, może wywołać znaczne zniszczenie wszystkich elementów środowiska lub pogorszenie jego stanu. Ochrona środowiska przed skutkami wystąpienia poważnej awarii powinna w głównej mierze być oparta na zapobieganiu zaistnienia tego typu zdarzeń oraz, w przypadku wystąpienia awarii, na szybkim ograniczeniu jej skutków dla środowiska. W tym celu na podmioty stwarzające ryzyko wystąpienia poważnej awarii nakłada się obowiązek postępowania tak, aby przeciwdziałać występowaniu jakichkolwiek awarii i sytuacji stwarzających zagrożenia. Zadania z zakresu zapobiegania występowania poważnych awarii przemysłowych realizuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska oraz Państwowa Straż Pożarna. Organy te prowadzą kontrolę podmiotów gospodarczych o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii. Dodatkowo przeprowadzają badania przyczyn wystąpienia awarii i sposobów likwidacji ich skutków oraz prowadzą szkolenia i instruktaże w tym zakresie. Inspekcja Ochrony Środowiska, w zakresie zapobiegania wystąpienia poważnych awarii, współdziała także z organami administracji samorządowej.

Oprócz awarii, które mogą mieć miejsce na terenie zakładów przemysłowych, mogą się zdarzyć awarie również podczas transportu różnego rodzaju substancji niebezpiecznych. Na terenie województwa łódzkiego rozwój przemysłu oraz sieci komunikacyjnej zwiększa znacznie prawdopodobieństwo wystąpienia poważnych awarii.

Transport drogowy towarów niebezpiecznych niesie ze sobą możliwość zagrożenia dla środowiska i bezpieczeństwa użytkowników dróg. Awarie występujące w transporcie drogowym substancji niebezpiecznych mogą skutkować:

- utratą zdrowia lub życia dużej liczby osób znajdujących się w strefie zagrożenia;
- koniecznością natychmiastowej ewakuacji ludności z zagrożonych terenów;
- skażeniem powietrza, wody i gleby;
- degradacją środowiska naturalnego;
- poważnymi stratami materialnymi.

W związku z możliwością pogorszenia się bezpieczeństwa na drogach istnieje silna potrzeba egzekwowania prawa w codziennej praktyce transportowej.

Głównym założeniem bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych jest stosowanie standardów zawartych w umowie ADR. Standardy te zakładają, że pojazd przewożący towary niebezpieczne jest uczestnikiem normalnego ruchu drogowego. Gdy zachodzi uzasadnione zagrożenie niedotrzymania wymaganego poziomu bezpieczeństwa przewozu, wydaje się zakaz jego realizacji.

Kontrolę przewozu towarów niebezpiecznych na drogach i parkingach mogą prowadzić: inspektorzy Inspekcji Transportu Drogowego, funkcjonariusze Policji, funkcjonariusze Straży Granicznej oraz funkcjonariusze służby celnej.

Przez teren województwa łódzkiego przebiegają arterie komunikacyjne, którymi prowadzony może być transport różnego rodzaju niebezpiecznych substancji chemicznych oraz materiałów szczególnie niebezpiecznych. W województwie łódzkim największa koncentracja źródeł niebezpiecznych substancji chemicznych występuje na terenach uprzemysłowionych, głównie w rejonie Łodzi, Bełchatowa, Piotrkowa Trybunalskiego i Zduńskiej Woli.

Ponadto na terenie województwa rozwinięty jest transport kolejowy, którym transportowane są m.in. materiały niebezpieczne oraz toksyczne środki przemysłowe. Za szczególnie niebezpieczne uważa się węzeł kolejowy Łódź – Olechów oraz stację kolejową Zduńska Wola Karsznice.

W 2013 r. na terenie województwa znajdowało się 5 zakładów o dużym ryzyku (ZDR), 16 zakładów o zwiększonym ryzyku (ZZR) oraz 66 zakładów mogących spowodować poważne awarie, które określono, jako pozostałe. W porównaniu do 2012 r. zwiększyła się liczba ZZR (w 2012 r. na terenie województwa łódzkiego zlokalizowanych było 15 ZZR).

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ważnym pod względem bezpieczeństwa jest również transport paliwa z wykorzystaniem rurociągów. Na terenie województwa łódzkiego znajdują się gazociągi wysokiego ciśnienia: Turek – Uniejów – Łódź, Zgierz – Gostynin, Skierniewice Płn. – Chrzęszczowice, Skierniewice Płd. – Chrzęszczowice, obwodnica gazowa Łodzi, Sieradz – Szynkielów, Piotrków Trybunalski – Konstancyna, Piotrków Trybunalski – Bełchatów, Mory – Częstochowa, Opoczno – Daleszowice, Końskie – Piotrków Trybunalski, Tuszyn – Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki – Koluszki, Skierniewice – Łowicz i Wieruszów – Kępno, jak również rurociągi paliwowe: Płock – Koluszki – Boronów, Płock – Krośniewice – Uniejów – Ostrów Wielkopolski.⁷⁵

W 2014 r. na terenie woj. łódzkiego odnotowano jedno zdarzenie, które zostało zakwalifikowane, jako poważna awaria. Zdarzenie miało miejsce w Zakładzie Produkcji Foli Zdrukowanej FUJI SEAL Poland Sp. z o.o. w Kutnie i związane było z pożarem w pomieszczeniu hali produkcyjnej, w której gromadzone były rozcieńczalniki oraz farby. Po krótkim czasie pożar objął też część hali produkcyjnej, w której znajdowały się linie technologiczne do zadruku folii. Natomiast w 2015 r. na terenie woj. łódzkiego wystąpiły 3 zdarzenia, które zaliczone zostały do poważnych awarii tj.:⁷⁶

- pożar w zakładzie ORION Sp. z o. o. ul. Żeromskiego 21c,97-425 Żelów,
- pożar w zakładzie Coco Werk Polska Sp. z o. o. ul. Dąbrowskiego 225/243 Łódź,
- nielegalny odwiert na rurociągu eksploatowanym przez PERN "Przyjaźń" S.A. w Płocku w miejscowości Kalenice, gm. Łyszkowice powiat łowicki. W wyniku awarii (odwiert na rurociągu) doszło do wycieku oleju napędowego do ziemi, z uszkodzonego rurociągu przesyłowego relacji Płocki – Koluszki.

Podsumowanie

Na terenie województwa łódzkiego ryzyko związane z wystąpieniem poważnych awarii oraz zdarzeń o znamionach poważnej awarii związane jest głównie z:

- rozwojem przemysłu oraz transportu drogowego i kolejowego;
- możliwością uwolnienia niebezpiecznych substancji chemicznych podczas transportu;
- potencjalnym zagrożeniem środowiska z tytułu funkcjonowania na terenie województwa zakładów kwalifikowanych do grupy dużego i zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii;
- zagrożeniem ze strony zakładów magazynujących i wykorzystujących w procesach technologicznych substancje niebezpieczne.

3.7.2. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania w zakresie priorytetu: Poważne awarie przemysłowe, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

⁷⁵ źródło: Raport za lata 2012-2013 z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012

⁷⁶ źródło: http://www.wios.lodz.pl/files/docs/sprawozdanie_2015.pdf

http://www.wios.lodz.pl/files/docs/sprawozdanie_20149.pdf

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 36. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie poważnych awarii przemysłowych w latach 2014-2015⁷⁷

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
Cel operacyjny do 2019 r.: Ograniczanie skutków poważnych awarii przemysłowych dla ludzi i środowiska					
	Bieżący nadzór nad zakładami zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz aktualizacja rejestru tych zakładów	KW PSP, KP PSP, WIOŚ w Łodzi	2012-2019	<p>Zadania z zakresu zapobiegania występowania poważnych awarii przemysłowych realizuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska oraz Państwowa Straż Pożarna. Organy te prowadzą kontrolę podmiotów gospodarczych o dużym i zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii. Dodatkowo przeprowadzają badania przyczyn wystąpienia awarii i sposobów likwidacji ich skutków oraz prowadzą szkolenia i instruktaże w tym zakresie. W 2015 r. (w porównaniu z2014 r.) , zgodnie z danymi zawartymi w ISWK, wzrosła o1 038 liczba zakładów pozostająca w ewidencji WIOŚ (w 2014 r.– 6463 , w 2015 r.– 7501). W 2015 r. w stosunku do roku poprzedniego wzrosła liczba zakładów objętych kontrolami o 341:w 2014 r.– 2531 tego typu zakładów , w2015 r.– 2 872.W 2015 r. wykonano 742 kontrole typowe zakładów, w wyniku których stwierdzono218 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 1,123 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 2,78 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 3 i5 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 4. Natomiast w 2014 r. wykonano703 kontrole typowe zakładów, w wyniku których stwierdzono210 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 1,125naruszeń kwalifikowanych do kategorii 2,6 1 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 3 i1 naruszeń kwalifikowanych do kategorii 4.</p> <p>Realizując zadania wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska Komenda Wojewódzka PSP w Łodzi w 2015 r. dokonała kontroli 6 zakładów zakwalifikowanych do zakładów dużego ryzyka oraz sprawowała nadzór nad 17 zakładami zwiększonego ryzyka.</p>	-

⁷⁷ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Wykonywanie systematycznej kontroli pojazdów przewożących ładunki niebezpieczne przez patrole drogowe policji	WITD w Łodzi	2012-2019	Zadanie z zakresu kontroli pojazdów przewożących ładunki niebezpieczne realizował WITD w Łodzi. W 2015 r. w Łódzkim Wojewódzkim Inspektoracie Transportu Drogowego czynności kontrolne wykonywało 40 inspektorów. Realizując zadania wyznaczone przez Głównego Inspektora Transportu Drogowego, które zostały zawarte w „Kierunkach Działania Inspekcji Transportu Drogowego w roku 2015” oraz w „Ramowym Planie Kontroli Inspekcji Transportu Drogowego w roku 2015” inspektorzy z WITD w Łodzi wykonali 18 335 kontroli drogowych, z czego liczba skontrolowanych pojazdów przewożących ADR wynosiła 1531. ⁷⁸	-
	Doposażenie jednostek PSP i OSP w sprzęt specjalistyczny z zakresu ratownictwa chemicznego, (w tym samochodów ratowniczo-gaśniczych) usuwania zagrożeń ekologicznych	Powiaty	2012-2019	Zadanie polegające na doposażeniu jednostek PSP i OSP w sprzęt specjalistyczny z zakresu ratownictwa chemicznego, (w tym samochodów ratowniczo-gaśniczych) usuwania zagrożeń ekologicznych) w latach 2014-2015 realizował powiat łaski, wierszowski, bełchatowski, łódzki wschodni, wieluński oraz opoczyński. W ramach realizacji zadania: zakupiono 10 kompletów aparatów powietrznych wraz z sygnalizatorami bezruchu oraz zakupiono samochód zaopatrzeniowy o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 t dla potrzeb Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Łasku (powiat łaski), zakupiono samochód ratownictwa wodnego wraz z wyposażeniem oraz samochód ratowniczo - gaśniczy z wyposażeniem dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Wieruszowie (powiat wierszowski) zakupiono ciężki samochód ratowniczo - gaśniczy 4x4 wraz z wyposażeniem dla Jednostki Ratowniczo - Gaśniczej w Bełchatowie (powiat bełchatowski), zakupiono samochód ratownictwa ekologicznego z wyposażeniem przeznaczonego dla KP PSP powiatu łódzkiego wschodniego z/s w Koluszkach (powiat łódzki wschodni), zakupiono lekki samochód ratownictwa wodnego wraz z wyposażeniem (powiat wieluński), wykonano zaplecze technicznej obsługi sprzętu ochrony dróg oddechowych w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Opocznie, zapewniające bezpieczne i skuteczne prowadzenie działań ratowniczo-gaśniczych podczas likwidacji skutków działania żywiołów oraz poważnych awarii (powiat opoczyński).	1 676,92

⁷⁸ Źródło: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w województwie łódzkim w 2015 r., Łódź 2016

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Zakup specjalistycznego samochodu do likwidacji miejscowych zagrożeń w czasie katastrof i awarii dla Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Pabianicach	Komenda Państwowej Powiatowej Straży Pożarnej w Pabianicach	2013	W 2014 r. w ramach realizacji zadania zwiększono potencjał technicznego wyposażenia jednostki poprzez zakup hydraulicznego zestawu ratowniczego.	54,900
	Środki do likwidacji skutków poważnych awarii	Państwowa Straż Pożarna w Piotrkowie Tryb.	2012-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Zakup i instalacja agregatu prądowłórczego na odlewni	Łódź / Fabryka Pierścieni Tłokowych „PRIMA” S.A.	2012	W raportowanym okresie firma „PRIMA” S.A. nie zakupiła agregatu prądowłórczego dla odlewni.	-
	Zastąpienie instalacji amoniakalnej freonową	„JOGO” – Łódzka Spółdzielnia Mleczarska	2016-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Stacja dozowania substancji niebezpiecznych	Ball Packaging Europe Radomsko Sp. z o. o.	2012	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Wyposażenie instalacji technologicznych w systemy sygnalizacji p.poż. i systemy gaszenia oraz zakup sprzętu ratowniczo-gaśniczego	Cementownia Warta S.A.	2012	Cementownia Warta S.A. w 2015 r. realizowała zadanie z zakresu wyposażenia instalacji technologicznych w systemy przeciwpożarowe i systemy gaszenia oraz sprzętu ratowniczo-gaśniczego. Na realizację niniejszego zadania wydano 2 922, 00 tys. zł.	2922,00
	Zapobieganie i ograniczenie skutków awarii związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych szlakami drogowymi i kolejowymi	Powiat Wieruszowski	2012-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Zainstalowanie czujników kontrolujących emisję pyłu z filtrów odpylania	Zakład Ceramiki Paradyż Sp. z o.o. Tomaszów Maz.	2012	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Prowadzenie kontroli w zakładach dużego (ZDR) i zwiększonego (ZZR) ryzyka	Funkcjonariusze KW PSP w Łodzi	2012-2019	<p>Realizując zadania wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska Komenda Wojewódzka PSP w Łodzi w 2015 r. dokonała kontroli 6 zakładów zakwalifikowanych do zakładów dużego ryzyka oraz sprawowała nadzór nad 17 zakładami zwiększonego ryzyka.</p> <p>We wszystkich ZDR i ZZR prowadzono kontrole stanu przestrzegania przepisów ochrony przeciwpożarowej oraz wymagań określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska. W wyniku prowadzonych kontroli w 2015 r. wydano 14 decyzji administracyjnych w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, które najczęściej dotyczyły niezachowania procedur bezpieczeństwa nie związanych bezpośrednio z procesem produkcyjnym. Dodatkowym elementem kontrolnym była ocena procedur postępowania zawartych w Wewnętrznych Planach Operacyjno-Ratowniczych oraz Zewnętrznych Planach Operacyjno-Ratowniczych.</p> <p>Poza ZDR i ZZR na terenie woj. łódzkiego znajduje się 101 zakładów podlegających cyklicznym kontrolom, w których składowane lub przetwarzane są substancje chemiczne w ilościach mogących spowodować zagrożenie poza terenem tych zakładów. W 2015 r. przeprowadzono kontrole w 30 zakładach, wydając 13 decyzji administracyjnych. Ogółem stwierdzono 46 nieprawidłowości.</p>	-
	Weryfikacja i ocena dokumentacji przedkładanej przez zakłady ZDR i ZZR w celu zatwierdzenia zmienionych Raportów o bezpieczeństwie i Programów Zapobiegania Awariom (PZA)	KW/KP/KM PSP z terenu woj. łódzkiego	2012-2019	W latach 2014- 2015wszystkie zakłady przedłożyły wymaganą prawem dokumentację z zakresu przeciwdziałania poważnym awariom lub dokonały jej aktualizacji.	-
	Przeprowadzenie ćwiczeń realizacji wewnętrznego i zewnętrznego planu operacyjno-ratowniczego	Funkcjonariusze KW PSP w Łodzi i KP/M PSP z terenu woj. łódzkiego	2012-2019	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-
	Opracowanie nowego Zewnętrznego Planu Operacyjno Ratowniczego (ZPOR) – w 2012 r. dla firmy Saga- Gaz Sp. z o.o. w Kutnie w związku z kwalifikacją do ZDR	Funkcjonariusze KW PSP w Łodzi	2012	W ramach przeprowadzonej ankietyzacji nie uzyskano informacji nt. realizacji niniejszego zadania.	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 37. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie poważnych awarii przemysłowych w latach 2014-2015⁷⁹

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Budowa wieży przeciwpożarowej	Nadleśnictwo Radomsko	2014	389,00
2.	Budowa zestawu monitorującego	Nadleśnictwo Radomsko	2014	86,00
3.	Przebudowa dojazdu pożarowego nr L 44P	Nadleśnictwo Radomsko	2014	580,00
4.	Modernizacja wojewódzkiego systemu wczesnego ostrzeżenia o zagrożeniach oraz wojewódzkiego systemu wykrywania i alarmowania	Wojewoda Łódzki	2014	70,00
5.	Wzmocnienie zdolności WIOŚ w Łodzi do udzielania informacji o stanie środowiska poprzez zakup serwerów na potrzeby systemu gromadzenia i przetwarzania danych o środowisku i jego ochronie	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	2015	80,00
6.	Zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych wraz z wyposażeniem	Miasto Łódź, gminy, OSP, KW PSP w Łodzi	2014-2015	31 207,83
7.	Zakup samochodu terenowego dla Państwowej Straży Łowieckiej w Łodzi	Łódzki Urząd Wojewódzki	2014	32,00
8.	Zakup 3 szt. pojazdów samochodowych czterokołowych typu quad na wyposażenie Jednostek Ratowniczo - Gaśniczych PSP woj. łódzkiego	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Łodzi	2014	59,49
9.	Zakup sprzętu do likwidacji skutków występowania żywiołów oraz katastrof budowlanych	Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Łodzi	2014-2015	733,33
10.	Zakup specjalistycznego sprzętu ratownictwa drogowego dla Ochotniczej Straży Pożarnej Konstantynów w Konstantynowie Łódzkim	Gmina Konstantynów Łódzki	2014	25,00
11.	Zakup motopompy pożarniczej	Gmina Rokiciny	2014	34,00
12.	Zakup samochodu ratowniczo - gaśniczego dla jednostki OSP w Woźnikach	Gmina Wola Krzysztoporska	2015	629,96
13.	Zakup dwóch motopomp pożarniczych dla OSP w Justynowie i OSP w Bedoniu	Gmina Andrespol	2015	34,56
14.	Zakup sprzętu pożarniczego (sprzęt do ratownictwa technicznego) dla jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w Godzianowie	Gmina Godzianów	2015	46,44
15.	Doposażenie gminnego magazynu przeciwpowodziowego	Gmina Zduńska Wola	2015	72,82
16.	Zakup sprzętu ratownictwa technicznego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Kalenicach	Gmina Łyszkowice	2015	40,00
17.	Zakup kamery termowizyjnej dla Ochotniczej Straży Pożarnej Konstantynów w Konstantynowie Łódzkim	Gmina Konstantynów Łódzki	2015	28,63
18.	Doposażenie jednostek OSP m.in. w zestaw ratownictwa technicznego, zestawy narzędzi hydraulicznych ratownictwa drogowego, zestawy ratownictwa wodno-powodziowego, sprzęt bojowy-motopompy,	OSP	2014-2015	1 949,59

Ocena celów i zadań

Zadania z zakresu zapobiegania występowania poważnych awarii przemysłowych realizuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska oraz Państwowa Straż Pożarna. Organy te prowadzą bieżący nadzór nad zakładami zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia

⁷⁹ źródło: opracowanie własne

poważnej awarii przemysłowej oraz aktualizują rejestr tych zakładów. W raportowanym okresie funkcjonariusze KW PSP w Łodzi w ramach prowadzonej kontroli w zakładach dużego (ZDR) i zwiększonego (ZZR) ryzyka, stwierdzili 46 nieprawidłowości. W latach 2014-2015 wszystkie ZDR i ZZR przedłożyły wymaganą prawem dokumentację z zakresu przeciwdziałania poważnym awariom lub dokonały jej aktualizacji. Dodatkowo w ramach realizacji zadań z zakresu przeciwdziałania poważnym awariom patroli drogowe policji wykonują systematyczne kontrole pojazdów przewożących ładunki niebezpieczne. W latach 2014-2015 doposażono jednostki PSP i OSP w sprzęt specjalistyczny z zakresu ratownictwa chemicznego, sprzęt ratowniczo-gaśniczy, samochody do likwidacji miejscowych zagrożeń w czasie katastrof i awarii i inne. Dodatkowo w ramach przeciwdziałania poważnym awariom oraz usuwania skutków w przypadku ich wystąpienia wykonano szereg działań dodatkowych m.in. w 2014 r. Wojewoda Łódzki dokonał modernizacji wojewódzkiego systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach oraz wojewódzkiego systemu wykrywania i alarmowania. W tym samym roku Nadleśnictwo Radomsko wybudowało wieże przeciwpożarową i zestaw monitorujący oraz przebudowało dojazd pożarowy. KW PSP w Łodzi oraz wiele gmin zakupiły specjalistyczny sprzęt ratownictwa technicznego, zestawy narzędzi hydraulicznych, sprzęt ratownictwa drogowego, zestawy ratownictwa wodno-powodziowego, sprzęt bojowy-motopompy itp.

3.7.3. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

Zintensyfikowanie monitoringu i kontroli zakładów ZDR, ZZR i pozostałych na terenie województwa łódzkiego, pod kątem spełniania przez nich wymogów bezpieczeństwa i prewencji, powinna skutkować zmniejszeniem zagrożenia wystąpienia poważnych awarii oraz zdarzeń o znamionach poważnych awarii na terenie województwa.

3.8. Edukacja ekologiczna

3.8.1. Ocena realizacji wyznaczonych celów i zadań

W poniższej tabeli ocenione zostały działania z zakresu edukacji ekologicznej, które określone zostały w Programie na lata 2014-2015.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 38. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie edukacji ekologicznej⁸⁰

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Organizowanie akcji ekologicznych: Sprzątanie świata, Dzień Ziemi, Łaskie Bociany, Wiosenne sprzątanie miasta (miasto Radomsko), Hubertus, Majówka Zdrowia i inne	gminy, miasta, powiaty, przedsiębiorstwa	2012-2019	<p>Realizacja zadania polegała na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - organizowaniu akcji pn. "Sprzątanie świata" - gminy: Dobroń, Wieruszów, Stryków, Nowosolna, miasto Łowicz, - organizowaniu akcji pn. "Dzień Ziemi" - gmina i miasto Błaszki, - zorganizowaniu pikników i festynów ekologicznych - gminy: Dobryzycze, Wieruszów, Sławno, miasto Łowicz, miasto Radomsko, - przedstawieniach teatralnych o tematyce ekologicznej zorganizowanych przez gminy Opoczno, Bolesławiec, Stryków, - organizacji konkursu pn. "Zielone Miasto" na najładniej urządzonego ogródek i balkon przez miasto Łowicz, - powiatowe obchody Dnia Ziemi 2015, Eko-Piknik 2014 zorganizowane przez powiat bełchatowski, - obchody Święta Wody, III Międzynarodowy Ekologiczny Projekt Artystyczny "Piękno Ziemi Łódzkiej", Piknik Ekologiczny zorganizowane przez powiat pabianicki, - festyn pn. "Zmieniając nawyki chronisz Ziemię i klimat" zorganizowany przez Bibliotekę Pedagogiczną w Skierniewicach, - VI i VII Piknik Ekologiczny "Lato pod drzewami" w Rogowie zorganizowany przez Arboretum SGGW w Rogowie, - organizacja imprezy pn. „Postaw na ekologię” przez Międzynarodowe Targi Łódzkie 	618,80/ 369,00

⁸⁰ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/ poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Szkolenia, konferencje, konkursy, olimpiady edukacyjne	gminy, miasta, powiaty, UMWŁ, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa:	2012-2019	<p>Zrealizowane działania w monitorowanym okresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fundacja "Lux Pro Monumentis" - projekcja w technologii mapping 3D i 2D o tematyce proekologicznej, realizacja artystycznego projektu świetlnej instalacji edukacyjnej promującej wiedzę na temat łódzkich rzek pn. "W poszukiwaniu rzek" oraz organizacja II edycji konferencji naukowej pn. "Światło i kolor w architekturze i przestrzeniach publicznych - o świadomym kreowaniu wizerunku miasta", - Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Węgierskiej - "Zmiany w krajobrazie naturalnym spowodowane działalnością człowieka" - konkursy przyrodniczo-informatyczne i fotograficzne, - Stowarzyszenie Powiatów i Gmin Dorzecza Bzury - "System Ekozarządzania i Audytu (EMAS) przyszłością administracji publicznej" - cykl szkoleń i konferencji dla samorządów, - Społeczna Akademia Nauk - studia podyplomowe "Prawne aspekty ochrony środowiska i przyrody ze szczególnym uwzględnieniem ocen oddziaływania na środowisko oraz zagadnień związanych z gospodarką odpadami, gospodarowaniem wodami i ochroną wód a także Ramową Dyrektywą Wodną", - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi - udział w szkoleniach z zakresu ochrony środowiska pracownika Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi, - Politechnika Łódzka - XXIV i XXV edycja Seminarium Uczniowsko-Studentckiego "Problemy Ochrony Środowiska - Łódź 2014", - Międzynarodowe Targi Łódzkie Spółka Targowa Sp. z o.o. - Salon Edukacji Ekologicznej w ramach XVII Targów Edukacyjnych, <p>W monitorowanych latach UMWŁ w ramach umowy z WFOŚiGW w Łodzi realizowało następujące przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szkolenia służb samorządowych Województwa Łódzkiego w zakresie ochrony środowiska i opłat za korzystanie ze środowiska, - zakup prenumeraty dla pracowników Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, - seminarium dla jednostek samorządu terytorialnego pn. "Wykorzystanie map zagrożenia i ryzyka powodziowego", - XIII i XIV edycja ponadregionalnego konkursu pn. "Poznajemy Parki Krajobrazowe Polski", - przeprowadzenie okręgowego finału XXIX i XXX Olimpiady Wiedzy Ekologicznej oraz zakup nagród dla laureatów i ich opiekunów <p>Ponadto, zadanie realizowane było przez 5 gmin, 3 miasta i 3 powiaty województwa łódzkiego.</p>	2 191,50/ 875,64

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Edukacja ekologiczna realizowana w przedszkolach i szkołach (programy ekologiczne, konkursy, olimpiady)	szkoły, przedszkola, gminy, miasta, powiaty, organizacje pozarządowe, nadleśnictwa, przedsiębiorstwa	2012-2019	<p>Spośród 177 gmin województwa łódzkiego, 86 gmin przesłało odpowiedzi na ankiety i potwierdziło aktywny udział w edukacji ekologicznej realizowanej w szkołach i przedszkolach. Najczęstszą formą nauczania były programy przyrodniczo-ekologiczne. Swój udział w realizacji zadania potwierdziło również 13 powiatów.</p> <p>Akcje edukacyjne w przedszkolach i szkołach prowadzone są na bieżąco przez liczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fundacje ("Fundacja Młodzi Ludziom" z siedzibą w m. Borysław, Fundacja Sendzimira z siedzibą w Zielonkach, Fundacja na Rzecz Wspierania Rodziny "Źródła" z siedzibą w Skierniewicach, Fundacja "Lux Pro Monumentis" z siedzibą w Łodzi, Fundacja II Łódzkiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku z siedzibą w Łodzi), - stowarzyszenia (Stowarzyszenie Inicjatywa Rozsądnych Polaków z siedzibą w Łodzi, Stowarzyszenie "Mamy Wielkie Serca" w Świnicach Warckich, Stowarzyszenie Zielona Pomoc w Drzewicy, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania - "Gniazdo", Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Waliszew i Okolic, Stowarzyszenie Wspierania Dobrej Praktyki Pedagogicznej "Prodesse", Stowarzyszenie "Towarzystwo Oświatowe Mileszki" z siedzibą w Łodzi, Stowarzyszenie Rozwoju Przyszłości "PROGRESS" z siedzibą w Sieradzu, Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich w Częstochowie), - towarzystwa (Towarzystwo Szkolne Kociszew, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Zarząd Oddziału Dzielnicowego Łódź-Górna, Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Sieradzu, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej Ognisko "Sprawność") - oraz pozostałe podmioty: Nadleśnictwo Złoczew, Ligę Ochrony Przyrody Zarząd Główny dla Zarządu Okręgu Skierniewice, "Przewozy Regionalne" Sp. z o.o. Oddział Łódzki, Związek Harcerstwa Polskiego, Kolegium Zakonu Pijarów Łowicz, Łódzki Dom Kultury, Rzymsko-Katolicka Parafia p.w. Św. Wawrzyńca M. w Kutnie, Klasztor Sióstr Bernardynek w Łodzi, Oratorium im. Św. Dominika Savio z siedzibą w Łodzi, Wojewódzki Związek Pszczelarzy w Łodzi, Samodzielne Koło Terenowe Nr 55 Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Łodzi, Miejski Ośrodek Kultury w Tuszynie, Miejski Ośrodek Kultury w Tomaszowie Mazowieckim Sieradzka Spółdzielnia Mieszkaniowa. 	786,60/ 10 667,18

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Edukacja ekologiczna społeczeństwa realizowana poprzez: kampanie informacyjno-educacyjne, imprezy o tematyce ekologicznej, konferencje, konkursy, zajęcia pozalekcyjne dla społeczeństwa	gminy, miasta, powiaty, UMWŁ, RDOŚ, WIOŚ, KWP SP, instytucje kultury, media, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, związki gmin	2012-2015	<p>W ramach realizacji zadania w latach 2014-2015 na terenie województwa łódzkiego zostały przeprowadzone działania edukacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 10 gmin, 3 gminy na prawach powiatu, 3 miasta i 3 powiaty organizowały programy edukacyjno-informacyjne dla mieszkańców gmin, miast i powiatów województwa łódzkiego, - WIOŚ w Łodzi - wydanie publikacji pn. "Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2013 r." oraz "Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2014 r.", - RDOŚ w Łodzi - działania edukacyjno – informacyjne, - KWP SP w Łodzi - społeczna kampania edukacyjno-informacyjna pn. "Ale Czad!", - media (Wytwórnia Filmów Oświatowych Sp. z o.o., Telewizja TOYA Sp. z o.o., Telewizja Polska S.A. Oddział terenowy w Łodzi, NTL Radomsko Sp. z o.o.) – cykl programów telewizyjnych, Festiwale Filmów Przyrodniczych, warsztaty filmowe oraz produkcja filmów dokumentalnych o tematyce ekologicznej, - instytucje kultury (GDK w Burzeninie, MCK w Bełchatowie, MOŚ im. Zbigniewa Herberta w Pabianicach, MOŚ w Konstancynie Łódzkim, MDK im. Tadeusza Sygietyńskiego w Opatowie, Poleski Ośrodek Sztuki, Muzeum Sztuki w Łodzi) - działania edukacyjne na rzecz poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców gmin i miast, wystawy, wernisaże, - fundacje (Fundacja II Łódzkiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Łodzi) - edukacja ekologiczna łódzkich seniorów „Eco Senior 2014”, - przedsiębiorstwa (CEMENTOWNIA WARTA S.A., "Łódzka Kolej Aglomeracyjna" Sp. z o.o., Geotermia Uniejów Sp. z o.o., Dylen Sp. z o.o.) – Projekt Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej "EkO-Kolej", projekt edukacyjny o wykorzystaniu wód geotermalnych na przykładzie Uniejowa pn. "Geotermia z klasą", "Razem dla bioróżnorodności" - program edukacji o środowisku w Ogrodzie Zoologicznym ZOO Safari Borysew, - stowarzyszenia (Stowarzyszenie Nasza Ziemia Piotrkowska - Piotrków Trybunalski, Stowarzyszenie LGD "Szlakiem Sieradzkiej E-ski", - towarzystwa (Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Dzielnicy Łódź-Polesie, Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych - Oddział Terenowy PTSM w Piotrkowie Trybunalskim), - ZHP Komenda Chorągwi Łódzkiej Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy "Nadwarciański Gród" Załęczce Wielkie - realizacja programu edukacyjnego pn. "Warto żyć nad Wartą" dla dzieci, młodzieży i wychowawców województwa łódzkiego "Nadwarciański Kampus Ekologiczny", - Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Łódzka Komenda Hufca Inowłódz - program edukacji ekologicznej pn. "Narodzie pomóż przyrodzie". <p>Ponadto, UMWŁ zrealizował następujące zadania w zakresie edukacji ekologicznej na terenie województwa łódzkiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prenumerata czasopism fachowych związanych z ochroną środowiska oraz zakup literatury książkowej i map wraz z ich opisem, - przygotowanie i druk zestawu map przyrodniczo-turystycznych Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, - "Pociągiem w Łódzkie"- promocja walorów przyrodniczych Województwa Łódzkiego i połączeń kolejowych jako ekologiczny środek transportu na wyjazdy turystyczne, - „Znamy i chronimy” - program edukacji ekologicznej realizowany przez WODN w Piotrkowie Trybunalskim, - "Poznać chronione 2015" - cykl aktywności edukacyjno - turystyczno - promocyjnych ZPKWŁ, - „Łódzkie jakiego nie znacie” - edukacja ekologiczna oraz promocja walorów przyrodniczych Województwa Łódzkiego w mediach regionalnych. 	1 806,20/ 4 877,12

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Organizacja wycieczek, zielonych szkół, ścieżek ekologicznych, szlaków turystycznych, spotkań z leśnikami i lekcji terenowych	gminy, powiaty, szkoły, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa	2012-2019	<p style="text-align: center;">Zadanie w latach 2014-2015 zrealizowali:</p> <ul style="list-style-type: none"> - gmina Witonia - ekologiczne ścieżki w międzyprzedmiotowej edukacji uczniów Szkoły Podstawowej w Witonii, - gmina Konopnica - edukacja ekologiczna podczas wycieczek do stolicy, - powiat bełchatowski – „Odjazdowa ochrona środowiska 2014” - wyjazdy edukacyjne, - Stowarzyszenie Oświatowe "Edukator" z siedzibą w Łodzi - Wakacyjna Akademia Młodego Ekologa - półkolonie letnie dla dzieci z dzielnicy Widzew w Łodzi, - Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Zarząd Oddziału w Zduńskiej Woli – XXII Wieloetapowy Rajd Ekologiczny "Asy ekologii", - Łęczycki Uniwersytet Trzeciego Wieku siedzibą w Łęczycy - międzypokoleniowa wycieczka edukacyjno-ekologiczna po Nadpilickiej Puszczy, wycieczka edukacyjno-ekologiczna po parkach krajobrazowych Województwa Łódzkiego, - "Fundacja Młodzi Ludziom" z siedzibą w m. Borysław - promowanie walorów przyrodniczych województwa łódzkiego i uwrażliwienie na bioróżnorodność poprzez wycieczkę edukacyjną do Arboretum w Rogowie, zwiedzanie Muzeum Lasu i Drewna oraz przejażdżkę kolejową wąskotorową, - "Przewozy Regionalne" Sp. z o.o. Oddział Łódzki - wycieczki ekologiczne dla dzieci z województwa łódzkiego. 	6 465,10/ 212,60

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Edukacja ekologiczna dotycząca selektywnej zbiórki surowców wtórnych, odpadów komunalnych i niebezpiecznych, racjonalnego użytkowania wody i energii	gminy, miasta, powiaty, szkoły, media, przedsiębiorstwa	2012-2015	<p>W latach 2014-2015 wiele gmin z terenu województwa łódzkiego realizowało zadanie polegające na edukacji ekologicznej dotyczącej prawidłowego postępowania z odpadami komunalnymi i niebezpiecznymi oraz dotyczące selektywnej zbiórki odpadów. 20 gmin przesłało odpowiedzi na ankiety i wskazało formę realizacji zadania. Dużą popularnością cieszyły się kampanie edukacyjne oraz konkursy prowadzone w przedszkolach, szkołach i innych placówkach.</p> <p>Ponadto, w ramach zadania, odnośnie gospodarki odpadami, zrealizowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Związek Międzygminny "Bzura" z siedzibą w Łowiczu przeprowadził program „Czysto nad Bzurą” skierowany do mieszkańców gmin należących do związku, - Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Łodzi – konkurs ekologiczny pn. „Szkolny detektyw - poszukiwanie nielegalnych składowisk odpadów” skierowany do uczniów szkół podstawowych i gimnazjów, - Uniwersytet Łódzki – wydanie publikacji pn. "Model prawny systemu gospodarki odpadami. Studium prawno-administracyjne", - Fundacja „Dar Edukacji” w Łodzi - Gala Finałowa Konkursu "Upcyclingowy zawrót głowy" wraz z recyklingowo-upcyclingowym pokazem mody "Zakrecony pokaz mody" z udziałem uczniów i rodziców szkół z terenu województwa łódzkiego, - Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. J. Dziubińskiej – ekoforum pn. „Śmieci - to co mnie przeraża”, <p>W ramach zadania, odnośnie racjonalnego użytkowania wody i energii, zrealizowano:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zakład Wodociągów i Kanalizacji Gminy i Miasta Warty – „Nasza woda, nasze życie, czyli racjonalna gospodarka wodna na terenie Gminy Warta”, - Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Pabianicach – program pn. „Zdrowa kranówka w naszych podstawówkach”, - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Gminny w Inowłodzu - program Edukacji Ekologicznej pn. "Woda - Ziemi uroda", - Stowarzyszenie Przyjaciół Szkół Katolickich w Częstochowie - Skarby ziemi - woda Program ekologiczny w Przedszkolu SPSK w Gomulinie, - Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi Sp. z o.o. – „Woda wraca” - edukacja ekologiczna organizowana dla mieszkańców Łodzi, - Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarząd Główny Zespół Szkół Związku Nauczycielstwa Polskiego – „Dookoła wody” - projekt edukacji ekologicznej w Szkole Podstawowej ZNP w Łodzi. - Ośrodek Działań Ekologicznych "Źródła" z siedzibą w Łodzi – „Łodzią po skarb” -gra miejska i warsztaty dla uczniów dotyczące ochrony wód, - Wróbel TV Paweł Wróbel - emisja cyklu programów telewizyjnych pn. "Śmiecińscy EL04 - o odnawialnych źródłach energii prawie wszystko", - Zakład Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. z siedzibą w Łodzi – „Łódzka Woda Najlepsza” - program edukacyjny o korzyściach płynących z zamiany plastikowej butelki na kran, - Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Jakuba Apostoła "FARA" w Piotrkowie Trybunalskim - zwiększenie poziomu wiedzy o odnawialnych źródłach energii poprzez organizację Dni Edukacji Ekologicznej w ramach obozu profilaktycznego dla młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych, - Gminny Dom Kultury w Burzeninie – „Energję oszczędzamy, Gminy Burzenin nie zaśmiecamy” - program edukacyjny dla mieszkańców Gminy Burzenin. 	49,00/ 1 658,00

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Działalność wydawnicza: „Ptaki BPK”, „Bezkręgowce/Motyle BPK”, kalendarz ekologiczny, dodatek ekologiczny do wydawnictwa „Panorama Łaska”, materiały edukacyjno-promocyjne	organizacje pozarządowe	2012-2019	W ramach realizacji zadania, swoją aktywność wykazały poniższe jednostki: Towarzystwo Przyrodników Ziemi Łódzkiej z siedzibą w Łodzi: - wydanie publikacji pt. "Ptaki lęgowe OSO Pradolina Warszawsko - Berlińska", Stowarzyszenie Film-Przyroda-Kultura z siedzibą w Łodzi: - wydanie publikacji pt. "Motyle oraz inne owady Ogrodu Botanicznego w Łodzi".	980,00/ 111,20
	Rozbudowa ścieżek przyrodniczych i edukacyjnych, ścieżek rowerowych, tworzenie punktów widokowych i wystaw oraz edukacja dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie ochrony przyrody i lasu	gminy, miasta, powiaty, SWŁ, organizacje pozarządowe, LP, Nadleśnictwa, przedsiębiorstwa	2012-2019	Realizacja zadania w latach 2014-2015 przez: - LP - edukacja leśna społeczeństwa w Nadleśnictwie Grotniki oraz Bełchatów, - Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Poszkodowanych w Wypadkach "Razem możemy wiele" - Program Edukacji Ekologicznej pn. "Moja najbliższa przyroda" z przeznaczeniem dla dzieci o obniżonej sprawności intelektualnej, - Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych - Oddział Terenowy PTSM w Piotrkowie Trybunalskim – program edukacji ekologicznej pn. „Zielone ścieżki przyrody”, - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Dzielnicowy Łódź-Polesie - program edukacyjno-ekologiczny pn. "Przyjaciele Ziemi" realizowany w świetlicach TPD Łódź-Polesie, - Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Gminny w Inowłodzu - program edukacji ekologicznej pn. "Odkrywamy tajemnice przyrody", - Towarzystwo Salezjańskie Inspektoriatu Św. Stanisława Kostki w Warszawie – „Eko - zdrowo – rowerowo” - edukacja ekologiczna w ZSS w Lutomiersku, - WORD w Łodzi - promocja roweru jako ekologicznego środka transportu, - Rawskie Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o.o. - ścieżka edukacyjna pn. "Eko-Filtrem do Rawki" na miejskiej oczyszczalni ścieków w Żydomicach, - Zakład Energetyki Ciepłej w Łowiczu Sp. z o.o. - budowa ścieżki edukacyjnej pn. "Pokonaj Smoga" na terenie przy głównej kotłowni ZEC w Łowiczu. Ponadto, w realizacji zadania zaangażowało się 8 gmin, 4 miasta i 1 powiat z terenu województwa łódzkiego oraz Samorząd Województwa Łódzkiego poprzez: - cykl szkoleń i warsztatów w PKWŁ pn. "Przyroda uczy najpiękniej", - „Przyroda i krajobraz w Parkach Krajobrazowych Województwa Łódzkiego” - druk i dodruk materiałów edukacyjnych, - cykl filmów o Parkach Krajobrazowych wraz z wydaniem wkładki edukacyjnej do gazety regionalnej, - "Po drogach i bezdrożach Nadpilicza i doliny Warty" - edukacja ekologiczna na rowerze.	1 758,00/ 3 127,00
	Budowa Centrum Edukacji leśnej w Nagórzycach oraz powiększenie LKP "Lasy Spalsko-Rogowskie" o obr. Leśny Smardzewice, Nadleśnictwo Smardzewice	Nadleśnictwo Smardzewice	2012-2013	Zadanie w trakcie realizacji	2,00/ bd

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Ocena	Nazwa przedsięwzięcia do realizacji	Jednostka realizująca	Okres realizacji zapisany w Programie	Opis stanu realizacji	Koszt zakładany/poniesiony (2014-2015) [tys. zł]
	Remont Domu Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich oraz utworzenie Izby Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Domu Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich	Nadleśnictwo Spała	2013-2015	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie	370,00/ bd
	Budowa Leśnej Wiaty Edukacyjnej w Leśnictwie Ceteń	Nadleśnictwo Opoczno	2012-2013	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie	130,00/ bd
	Utrzymanie i rozbudowa infrastruktury turystycznej i informacyjnej na terenie PKWŁ	Dyrekcja PKWŁ	2012-2019	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie	355,00/ bd
	Budowa ogrodu dydaktycznego nadz. 1821/3 ZNPK – część krajobrazowa i kolekcyjna	Zespół Nadpiliczych Parków Krajobrazowych (ZNPK) + firmy specjalistyczne	2012-2016	Zadanie w trakcie realizacji	1 029,00/ bd
	Warsztaty szkoleniowe dla nauczycieli	ŁUW	2012	<p>Łódzki Urząd Wojewódzki:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Na powódź mam plan" Etap II Projekt edukacji przeciwpowodziowej dla nauczycieli z terenu województwa łódzkiego, - "Na powódź mam plan" Etap III Projekt edukacji przeciwpowodziowej dla nauczycieli z terenu województwa łódzkiego. 	25,00/ 239,59

Legenda:

	Zadanie zrealizowane - zakończone
	Brak realizacji zadania
	Zadanie jest w trakcie realizacji
	Zadanie ciągłe
	Brak informacji od podmiotu wykonującego zadanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Tabela 39. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie edukacji ekologicznej w latach 2014-2015⁸¹

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
1.	Zaprojektowanie i utworzenie nowych ekopracowni w przedszkolach i szkołach	Gminy: Aleksandrów, Aleksandrów Łódzki, Bedlno, Będków, Biała Rawska, Białaczów, Bolimów, Brójce, Brzeziny, Brzeźnio, Buczek, Burzenin, Cielądz, Czarnocin, Czarnożyły, Czastary, Czerniewice, Dalików, Dąbrowice, Dmosin, Domaniewice, Drużbice, Galewice, Głuchów, Godzianów, Gomunice, Gorzkowice, Grabica, Grabów, Inowódz, Kamieńsk, Kiełczygłów, Kiernozia, Klonowa, Kluki, Kobbiele Wielkie, Kocierzew Południowy, Kodrąb, Koluszki, Konopnica, Konstantynów Łódzki, Krośniewice, Krzyżanów, Lgota Wielka, Lututów, Ładzice, Łanięta, Łask, Łęczycza, Łęki Szlacheckie, Łowicz, Łyszkowice, Maków, Masłowice, Mokrsko, Moszczenica, Nieborów, Nowa Brzeźnica, Nowe Ostrowy, Nowosolna, Nowy Kawęczyn, Opoczno, Oporów, Osjaków, Pabianice, Paradyż, Parzęczew, Pątnów, Pęczniew, Piątek, Poddębice, Przedbórz, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Ręczno, Rogów, Rozprza, Rusiec, Rzeczyca, Rzgów, Sadkowie, Siemkowice, Sieradz, Sławno, Stryków, Strzelce, Strzelce Wielkie, Sulejów, Szczerców, Świnice Warckie, Tomaszów Mazowiecki, Tuszyn, Uniejów, Wartkowice, Widawa, Wielgomłyny, Wieluń, Wieruszów, Wierzchlas, Wodzierady, Wola Krzysztoporska, Wróblew, Zduny, Zduńska Wola, Zelów, Zgierz, Żarnów, Żelechlinek, Żychlin. Gminy i Miasta: Błaszki, Drzewica, Głowno, Ozorków, Pajęczno, Szadek, Tomaszów Mazowiecki, Warta, Zgierz, Miasta: Bełchatów, Kutno, Łowicz, Łódź, Pabianice, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Zduńska Wola, Powiaty: bełchatowski, kutnowski, łaski, łęczycki, łowicki, łódzki wschodni, opoczyński, pabianicki, pajęczański, radomszczański, rawski, sieradzki, skierniewicki, wieluński, wieruszowski, zduńskowolski, zgierski Podmioty: Prywatna Szkoła Podstawowa w Piotrkowie Trybunalskim, Rektorat Kościoła Akademickiego Panien Dominikanek pw. Matki Bożej Śnieżnej, Samodzielne Koło Terenowe Nr 55 Społecznego Towarzystwa Oświatowego w Łodzi, Społeczna Akademia Nauk, Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Oświaty Gminy Łowicz, Towarzystwo Oświatowe Gminy Bolimów, Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. J. Dziubińskiej, Związek Komunalny Gmin w Kaliszu "Czyste Miasto, Czysta Gmina" z siedzibą w Kaliszu, Związek Nauczycielstwa Polskiego w Warszawie	2014-2015	15 443,89
2.	Zaprojektowanie i utworzenie nowych ogródków dydaktycznych w przedszkolach i szkołach	Gminy: Bełchatów, Biała Rawska, Brzeziny, Buczek, Dalików, Drużbice, Gomunice, Klonowa, Kluki, Koluszki, Łyszkowice, Moszczenica, Ozorków, Rozprza, Rusiec, Rzeczyca, Strzelce Wielkie, Szczerców, Tuszyn, Uniejów, Wola Krzysztoporska, Zelów, Zgierz, Złoczew. Gminy i Miasta: Ozorków, Pajęczno, Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Zgierz. Miasta: Bełchatów, Łęczycza, Łowicz, Łódź, Piotrków Trybunalski, Skierniewice, Zduńska Wola. Powiaty: radomszczański, sieradzki, zduńskowolski. Podmioty: Krzysztof Augustyniak prowadzący Prywatną Szkołę Podstawową w Łodzi, Stowarzyszenie na Rzecz	2014-2015	2 604,55

⁸¹ źródło: opracowanie własne

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Lp.	Nazwa zrealizowanego przedsięwzięcia	Jednostka realizująca	Okres realizacji	Szacunkowe koszty poniesione na realizację (2014-2015) [tys. PLN]
		Rozwoju Oświaty w Gminie Kocierzew Południowy, Stowarzyszenie Wspierania Dobrej Praktyki Pedagogicznej "Prodesse"		
3.	Edukacja ekologiczna na uczelniach wyższych z zakresu ochrony środowiska (studia podyplomowe, ćwiczenia specjalistyczne, festiwale nauki, druki, wydawnictwa)	Uniwersytet Łódzki, Akademia Sztuk Pięknych w Łodzi, Politechnika Łódzka, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie Leśny Zakład Doświadczalny w Rogowie, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Skierniewicach	2014-2015	517,19

Ocena celów i zadań

W zakresie edukacji ekologicznej zaproponowano 14 zadań, z czego 11 jest w trakcie realizacji, natomiast w przypadku 3 nie otrzymano informacji od podmiotów wykonujących to zadanie. Najwięcej zadań zostało zrealizowanych w priorytecie *Edukacja ekologiczna realizowana w przedszkolach i szkołach (programy ekologiczne, konkursy, olimpiady)*, gdzie przeznaczonych na to zostało przeszło 10 mln zł. Znaczne nakłady finansowe zostały również wykorzystane w priorytecie *Edukacja ekologiczna społeczeństwa realizowana poprzez: kampanie informacyjno-edukacyjne, imprezy o tematyce ekologicznej, konferencje, konkursy, zajęcia pozalekcyjne dla społeczeństwa*, około 4 mln zł.

Najwięcej trudności z rozpoznaniem sytuacji w realizacji zadania wystąpiło w 3 priorytetach:

- Remont Domu Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich oraz utworzenie Izby Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Domu Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich,
- Budowa Leśnej Wiaty Edukacyjnej w Leśnictwie Ceteń.

Brak informacji od podmiotów wykonujących te zadania, utrudnia ich analizę.

Z analizy otrzymanych danych w zakresie dotyczącym finansowania zadań ujętych w Programie i po ich porównaniu do wcześniej poczynionych założeń można zaobserwować, że znacznie odbiegają one od siebie i nie do końca się pokrywają. Spowodowane to jest pozyskaniem niepełnych informacji w toku ankietyzacji o nakładach na poszczególne zadania. Niższe niż zakładano wykonanie finansowe jest spowodowane również opóźnieniami w realizacji wcześniej zaplanowanych inwestycji.

Znaczna część zadań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe czy przedsiębiorstwa, została dofinansowana przez WFOŚiGW w Łodzi oraz została objęta patronatem UMWŁ. Łącznie w latach 2014-2015 na edukację ekologiczną przeznaczono 42 mln zł.

Poza zaplanowanymi w Programie działaniami wykonano zadania dodatkowe:

- zaprojektowanie i utworzenie nowych ekopracowni w przedszkolach i szkołach,
- zaprojektowanie i utworzenie nowych ogródków dydaktycznych w przedszkolach i szkołach,
- edukacja ekologiczna na uczelniach wyższych z zakresu ochrony środowiska (studia podyplomowe, ćwiczenia specjalistyczne, festiwale nauki, druki, wydawnictwa).

Z zadań dodatkowych, dużą popularnością cieszyły się projekty dotyczące tworzenia nowych ekopracowni oraz ogródków edukacyjnych, miejsc przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, pełniących funkcję edukacyjną i rekreacyjną. Z informacji uzyskanych z ankiet wynika, że około 110 gmin z terenu województwa łódzkiego wzięło udział w tworzeniu takich miejsc.

Duży potencjał można również zaobserwować na uczelniach wyższych, gdzie prawidłowo rozpoznany kierunek nauczania oraz dodatkowe zajęcia pozwalają studentom rozwijać zainteresowania z zakresu ochrony środowiska.

3.8.2. Wytyczne do aktualizacji programu ochrony środowiska

W ramach celu *Edukacja ekologiczna*, zaleca się w dalszym stopniu kontynuację działań w zakresie zwiększania świadomości ekologicznej mieszkańców województwa łódzkiego. Bardzo dobrze funkcjonującym priorytetem jest edukacja ekologiczna prowadzona w przedszkolach i szkołach. Należy w dalszym stopniu kształtować oraz rozwijać świadomość ekologiczną wśród dzieci, młodzieży i dorosłych.

Priorytety, które w najgorszym stopniu funkcjonują to infrastruktura turystyczna oraz leśna. Należy wykorzystać charakter i potencjał walorów przyrodniczych oraz turystycznych województwa łódzkiego i przedsięwziąć działania w kierunku edukacji i reklamy regionu.

4. Weryfikacja monitoringu wdrażania Programu 2012

Ocenę realizacji Programu oparto na wskaźnikach presji, stanu i reakcji opisanych w rozdziale 5.4 Programu:

- wskaźniki presji wywieranej na środowisko odnoszą się do tych form działalności, które zmniejszają ilość i jakość zasobów środowiska,
- wskaźniki stanu, odnoszące się do jakości środowiska i jakości jego zasobów, jako takie odnoszą się do ostatecznych celów realizacji Programu i powinny być konstruowane w sposób umożliwiający dokonanie przeglądowej oceny stanu środowiska i zmian dokonujących się w czasie;
- wskaźniki reakcji (głównie wskaźniki finansowe), pokazujące stopień odpowiedzi na potrzeby środowiskowe województwa.

Do określenia powyższych wskaźników wykorzystywane są, przede wszystkim dane z Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska i Głównego Urzędu Statystycznego.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Tabela 40. Wskaźniki efektywności Programu ochrony środowiska 2012

Wskaźniki	Stan wyjściowy (2009 r.)	Stan na 2014 r.	Stan na 2015 r.	Dynamika zmian Stan w 2014 i 2015 r. W stosunku do roku 2009 w %	Komentarz
Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska					
Liczba gmin, w których przeprowadzono akcje z zakresu edukacji ekologicznej	bd	bd	bd	bd	Zaproponowane wskaźniki nie są możliwe do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwa. Konieczność zmiany wskaźników.
Wysokość nakładów finansowych na realizację zadań z zakresu edukacji ekologicznej [tys. zł]	bd	bd	bd	bd	
Liczba wniosków o udostępnienie informacji o środowisku [szt.]	bd	bd	bd	bd	
Uwzględnienie zasad ochrony środowiska w strategiach sektorowych					
Ilość przeprowadzonych procedur oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowane wskaźniki nie są możliwe do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwa. Konieczność zmiany wskaźników.
Ilość przeszkolonych osób/przeprowadzonych szkoleń w zakresie procedury oddziaływania na środowisko dla dokumentów strategicznych [szt.]	bd	bd	bd	bd	
Aspekty ekologiczne w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym					
Liczba uzgodnionych prognoz oddziaływania na środowisko dla nowych SUIKZP gmin [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowany wskaźniki nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwa. Konieczność zmiany wskaźnika.
Zarządzanie środowiskowe					
Liczba organizacji z terenu województwa łódzkiego zarejestrowanych w systemie EMAS [szt.]	0	2	2	-	-
Ochrona przyrody					
Udział powierzchni obszarów chronionych w ogólnej pow. województwa [%]	18,83	19,60	19,60	2014: +0,77; 2015: +0,77.	-
Liczba pomników przyrody w województwie [szt.]	3 509	3 306	3 278	2014: -5,78 2015: -6,58	-
Liczba rezerwatów przyrody w województwie [szt.]	89	86	87	2014: -3,37 2015: -2,24	-
Powierzchnia parków krajobrazowych [ha]	97 945,20	98 268,30	100 140,35	2014: +0,33 2015: -	-
Powierzchnia obszarów chronionego krajobrazu [ha]	231 196,80	243 884,80	294 026,80	2014: +5,49 2015: -	-
Powierzchnia zespołów przyrodniczo-krajobrazowych [ha]	10 779,30	11 826,59	11 827,08	2014: +9,72 2015: +9,72	-
Liczba wyznaczonych stref ochronnych dla gatunków zwierząt chronionych [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowany wskaźniki nie są możliwe do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźników.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Wskaźniki	Stan wyjściowy (2009 r.)	Stan na 2014 r.	Stan na 2015 r.	Dynamika zmian Stan w 2014 i 2015 r. W stosunku do roku 2009 w %		Komentarz
Liczba opracowanych planów zadań ochronnych [szt.]	bd	bd	bd	bd		
Powierzchnia terenów zieleni ogólnodostępnej w miastach i na wsi [ha]	2 163,1	2 037,2	2 030,93	2014: -5,8 2015: -6,11		-
Ochrona i zrównoważony rozwój lasów						
Lesistość województwa [%]	21,0	21,3	21,3	2014: +0,3 2015: +0,3		-
Powierzchnia lasów według klas wieku drzewostanów [%]	I - 12,8 II - 16,2 III - 27,3 IV - 19,1 V - 18,7 klasa odnowienia - 3,1	I - 12,3 II - 16,5 III - 22,7 IV - 22,1 V - 19,8 klasa odnowienia - 3,2	bd	2014: I -0,5 II +0,3 III -4,3 IV +3,0 V +1,1 klasa odnowienia	2015: bd	-
Powierzchnia odnowień i zalesień [ha]	2 343,4	2 013,8	2 194,1	2014: -14,7 2015: -6,37		-
Powierzchnia lasów ochronnych [ha]	126 131,0	130 489,3	bd	2014: +3,46 2015: bd		-
Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi						
Długość wałów przeciwpowodziowych [km]	0,0	0,6	bd	-		Wskaźnik nie odzwierciedla rzeczywistego stanu tj. długości wałów na terenie województwa a jedynie przyrost w roku kalendarzowym. Konieczna zmiana nazwy wskaźnika.
Powierzchnia obszarów chronionych wałami przeciwpowodziowymi [ha]	bd	bd	bd	bd		Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźnika.
Pojemność użytkowa zbiorników retencyjnych [dam ³]	bd	bd	bd	bd		Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. W bazie GUS od 2013 r. pozyskać można dane dotyczące małej retencji wodnej ogółem. Konieczność zmiany wskaźnika.
Ochrona powierzchni ziemi						
Powierzchnia gruntów wyłączonych z produkcji rolnej [ha]	393	245	342	2014: -37,66 2015: -12,98		-
Udział gleb kwaśnych w ogólnej powierzchni gleb w województwie [%]	34	34	34	bez zmian		-
Powierzchnia gleb użytkowanych rolniczo zagrożonych erozją [ha]	bd	bd	bd	bd		Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźnika.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Wskaźniki	Stan wyjściowy (2009 r.)	Stan na 2014 r.	Stan na 2015 r.	Dynamika zmian Stan w 2014 i 2015 r. W stosunku do roku 2009 w %	Komentarz
Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji [ha]	4 443	4 848	bd	2014: +9,12 2015: bd	-
Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych [ha]	45	124	bd	2014: +175,56 2015: bd	-
Gospodarowanie zasobami geologicznymi					
Liczba udokumentowanych złóż [szt.]	878 ^{w 2010 r.}	1 111	1 104	2014: +26,53 2015: +25,74	-
Liczba nielegalnie eksploatowanych złóż w województwie [szt.]	255 ^{w 2011 r.}	bd	253 ^{w 2016 r.}	2014: bd 2015: -0,78	Wartość z mapy geośrodowiskowej Polski
Powierzchnia zrehabilitowana po eksploatacji złóż [ha]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźnika.
Racjonalne wykorzystanie energii, materiałów i surowców					
Zużycie węgla kamiennego [tys. Mg]	2 778	2 361	bd	2014: -15,01 2015: bd	-
Zużycie gazu ziemnego [TJ]	12 959	17 097	bd	2014: +31,93 2015: bd	-
Zużycie gazu ciekłego (stacjonarne, bez pojazdów) [tys. Mg]	51	67	bd	2014: +31,37 2015: bd	-
Zużycie lekkiego oleju opałowego [tys. Mg]	81	50	bd	2014: -38,27 2015: bd	-
Zużycie ciężkiego oleju opałowego [tys. Mg]	27	19	bd	2014: -29,63 2015: bd	-
Zużycie ciepła [TJ]	20 307	19 994	bd	2014: -1,79 2015: bd	-
Zużycie energii elektrycznej [GWh]	10 050	11 741	bd	2014: +16,83 2015: bd	-
Jakość powietrza					
Liczba stref klasy C [szt.]	2 ^{w 2010 r.}	2	2	bez zmian	-
Liczba opracowanych programów ochrony powietrza [szt.]	2	2	2	bez zmian	-
Liczba budynków użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowane wskaźniki nie są możliwe do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźników.
Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła [szt.]	bd	bd	bd	bd	
Długość zmodernizowanej lub wybudowanej sieci ciepłej [km]	bd	bd	bd	bd	
Liczba odbiorców ogrzewających budynki gazem [szt.]	51 656	50 682	bd	2014: -1,89 2015: bd	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Wskaźniki	Stan wyjściowy (2009 r.)	Stan na 2014 r.	Stan na 2015 r.	Dynamika zmian Stan w 2014 i 2015 r. W stosunku do roku 2009 w %	Komentarz
Odnawialne źródła energii					
Liczba źródeł wykorzystujących energię odnawialną z podziałem na: wodne, wiatrowe, biogazowe, biomasowe i geotermalne wraz z podaniem mocy [szt., MW]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźnika.
Ilość wyprodukowanej energii z OZE [PJ]	224,2 GWh	972,2 GWh	bd	2014: +333,63 2015: bd	Zgodnie z danymi GUS dostępny jest jedynie wskaźnik Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników energii. Konieczna modyfikacja wskaźnika.
Ochrona wód					
Jakość wód powierzchniowych, % liczby jednolitych części wód o dobrym stanie ogólnym lub dobrym stanie/potencjale ekologicznym [%]	11,00	1,52	12,25	2014: -9,48 2015: +1,25	-
Jakość wód podziemnych - % punktów o bardzo dobrej lub dobrej jakości wód [%]	82,10	87,76	88,00	2014: +5,66 2015: +5,9	-
Pobór wód [hm ³]	95 049	99 842	106 995	2014: +5,04 2015: +12,57	Zgodnie z danymi GUS dostępny jest jedynie wskaźnik poboru wód na potrzeby przemysłu. Konieczna zmiana nazwy wskaźnika.
Długość sieci kanalizacji rozdzielczej w województwie [km]	4 480,1	6 202,7	6 507,1	2014: +38,45 2015: +45,24	-
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków [%]	65,95	67,9	68,2	2014: +2,96 2015: +3,41	-
Skanalizowanie województwa [%]	58,5	62,6	bd	2014: +4,1 2015: bd	-
Oddziaływanie hałasu					
Liczba wykonanych pomiarów hałasu [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźnika.
Liczba wydanych przez WIOŚ decyzji nakazujących ograniczenie emisji hałasu przez przedsiębiorstwa [szt.]	bd	bd	bd	bd	Wartość wskaźnika nie jest dostępna na stronie internetowej WIOŚ.
Długość wybudowanych ekranów akustycznych [km]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowane wskaźniki nie są możliwe do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźników.
Liczba gmin stosująca w planie zagospodarowania przestrzennego zapisy poświęcone ochronie przed hałasem [szt.]	bd	bd	bd	bd	
Czy na terenie województwa przeprowadzono szkolenia w zakresie zagrożenia przed hałasem? [TAK/NIE]	bd	NIE	NIE	-	-

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Wskaźniki	Stan wyjściowy (2009 r.)	Stan na 2014 r.	Stan na 2015 r.	Dynamika zmian Stan w 2014 i 2015 r. W stosunku do roku 2009 w %	Komentarz
Oddziaływanie pól elektromagnetycznych					
Liczba wykonanych pomiarów pól elektromagnetycznych [szt.]	45	45	45	bez zmian	Liczba stanowisk pomiarowych, rodzaj terenów na jakich prowadzi się pomiary oraz ich częstotliwość określona została w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.
Liczba gmin stosująca w planie zagospodarowania przestrzennego zapisy poświęcone ochronie przed polami elektromagnetycznymi [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowany wskaźnik nie jest możliwy do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźnika.
Udział maksymalnej wartości skutecznej natężenia pola elektromagnetycznego w stosunku do wartości dopuszczalnej [%]	25,7	21	29	2014: -4,7 2015: +3,3	-
Czy na terenie województwa przeprowadzono szkolenia w zakresie zagrożenia emisją pól elektromagnetycznych? [TAK/NIE]	bd	NIE	NIE	bd	-
Poważne awarie przemysłowe					
Liczba aktualizacji systemów operacyjno-ratowniczych [szt.]	bd	bd	bd	bd	Zaproponowane wskaźniki nie są możliwe do oszacowania. Pozyskanie jednolitych danych ze wskazanych w Programie 2012 źródeł jest niemożliwe. Konieczność zmiany wskaźników.
Liczba powiatów, w których przeprowadzono szkolenia w zakresie postępowanie społeczeństwa podczas zdarzenia mającego znamiona poważnej awarii [szt.]	bd	bd	bd	bd	
Liczba powiatów, w których jednostki straży pożarnej zostały wyposażone w sprzęt ratowniczy [szt.]	bd	bd	bd	bd	

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

W Programie określono liczbę wskaźników. Niestety część z nich jest dobrana nieadekwatnie do istoty problemu, nie oddaje w wystarczającym stopniu charakteru zmian zachodzących w środowisku lub nie jest możliwa do pozyskania i w konsekwencji nie pozwala na ocenę wdrażania Programu ochrony środowiska. Proponuje się aby w aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla województwa łódzkiego zastosować nowy zestaw wskaźników zgodnie z sugestiami zawartymi w powyższej tabeli oraz zgodnie z Wytycznymi Ministra Środowiska.

Na podstawie analizy zmian wartości przyjętych wskaźników ocenia się, że wpływ realizacji Programu na stan środowiska, wielkość presji wywieranej na ten stan i skuteczność działań ochronnych jest niewystarczający.

Pozytywne zmiany to:

- wzrost długości sieci kanalizacyjnej,
- zwiększający się stopień skanalizowania województwa,
- zwiększenie powierzchni obszarów chronionych,
- wzrost lesistości województwa,
- zwiększenie powierzchni lasów ochronnych,
- powierzchnia gruntów zrekultywowanych,
- spadek zużycia węgla kamiennego,
- ilość energii wyprodukowanej z OZE,
- utrzymujące się w normie maksymalne poziomy natężenie promieniowania elektromagnetycznego (poniżej 30% dopuszczalnej normy).

Wśród niepokojących zaobserwowanych trendów należy wymienić:

- niepoprawiający się stan wód powierzchniowych,
- zmniejszenie powierzchni odnowień i zalesień,
- zmniejszenie powierzchni terenów zieleni,
- spadek liczby odbiorców ogrzewających budynki gazem.

5. Analiza finansowa realizacji zadań z ochrony środowiska w województwie

Według danych GUS (tabela poniżej) nakłady finansowe poniesione na ochronę środowiska w roku 2014 wyniosły 963 297,3 tys. zł (najniższa wartość na przestrzeni lat 2012-2014), natomiast na gospodarkę wodną 94 817,00 tys. zł, co dało łączną kwotę 1 058 114,3 tys. zł.

W przypadku ochrony środowiska w roku 2014 najwięcej środków zostało przeznaczonych na gospodarkę ściekową i ochronę wód - ponad 393 678 tys. zł oraz na gospodarkę odpadami - 198 161 tys. zł. Analizując wielkości nakładów z 3 lat widać, że wzrastają one jedynie w zakresie gospodarki odpadami (wzrost o ponad 175 596 tys. zł w stosunku do 2012 r.), natomiast w pozostałych obszarach obserwuje się spadek nakładów, przy czym jest on największy w przypadku ochrony różnorodności biologicznej (o 137 087 tys. zł w porównaniu do 2012 r.).

W roku 2014 w zakresie gospodarki wodnej największy nacisk położono na obwałowania przeciwpowodziowe, na które wydano 12 012,5 tys. zł, a więc więcej o 11 523,5 tys. zł niż w roku 2012.

Tabela 41. Nakłady poniesione na środki trwałe w ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2012-2014⁸²

Kierunek inwestowania	2012	2013	2014
Ochrona środowiska [tys. zł]			
ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	173 363,5	167 438,8	163 973,0
gospodarka ściekowa i ochrona wód	474 670,4	411 409,0	393 678,2
gospodarka odpadami	22 564,9	149 869,9	198 161,2

⁸² Źródło: [https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start/stan na dzień 09.09.2016](https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start/stan%20na%20dzień%2009.09.2016)

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Kierunek inwestowania	2012	2013	2014
ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleby, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	82 350,4	20 573,0	11 819,4
zmniejszenie hałasu i wibracji	245 867,7	154 194,1	117 979,4
ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	159 065,8	115 792,4	21 978,8
ochrona przed promieniowaniem jonizującym	0,0	0,0	0,0
działalność badawczo - rozwojowa	0,0	0,0	0,0
pozostała działalność związana z ochroną środowiska (oszczędzanie energii)	33 838,6	68 841,8	55 707,3
Razem	1 191 721,3	1 088 119,0	963 297,3
Gospodarka wodna [tys. zł]			
ujęcia i doprowadzenia wody	40 105,1	39 015,1	45 131,1
budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	16 226,5	21 107,2	14 218,8
zbiorniki i stopnie wodne	6 762,4	2 694,0	12 722,3
regulacja i zabudowa rzek i potoków górskich	1 847,0	7 483,0	4 772,6
obwałowania przeciwpowodziowe	489,0	1 884,0	12 012,5
stacje pomp na zawałach i obszarach depresyjnych	0,0	0,0	5 959,7
Razem	65 430,00	72 183,30	94 817,00

Biorąc pod uwagę źródła finansowania (poniższa tabela) największy udział w finansowaniu działań z zakresu ochrony środowiska w roku 2014 miały fundusze ekologiczne (w tym NFOŚiGW oraz WFOŚiGW) - 347 602,1 tys. zł, co stanowiło najwyższą wartość od 2012 roku. Dużą rolę odegrały także środki własne podmiotów - 281 768,6 tys. zł oraz tzw. inne środki - 193 991,5 tys. zł. W przypadku gospodarki wodnej działania finansowane były głównie ze środków własnych jednostek - 44 542,7 tys. zł i środków budżetu województwa - 24 722,9 tys. zł.

Tabela 42. Struktura źródeł finansowania środków trwałych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w latach 2012-2014⁸³

Źródło finansowania	Ochrona środowiska			Gospodarka wodna		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
[tys. zł]						
środki własne	283 650,9	431 683,2	281 768,6	36 012,2	33 005,3	44 542,7
środki z budżetu centralnego	623 705,0	403 784,9	3 280,9	2 169,0	1 484,0	6 381,6
środki z budżetu województwa	17 961,3	1 406,0	4 190,1	2 187,0	4 116,0	24 722,9
środki z budżetu powiatu	468,8	0,0	1 455,8	0,0	0,0	200,0
środki z budżetu gminy	2 458,0	2 691,6	1 249,6	191,2	340,0	0,0
środki z zagranicy	134 979,5	127 160,4	95 384,7	10 358,4	13 960,5	6 033,3
fundusze ekologiczne	95 177,0	92 101,3	347 602,1	10 480,1	13 589,3	7 771,2
kredyty i pożyczki krajowe	28 851,2	27 155,5	34 374,0	2 957,0	4 862,0	3 022,1
inne środki	4 469,6	2 136,1	193 991,5	1 075,1	826,2	2 143,2

Ważnym źródłem umożliwiającym realizację działań z zakresu ochrony środowiska był Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko finansowany ze środków Unii Europejskiej. Wg danych GUS z na szeroko pojętą ochronę środowiska z POIiŚ została wydatkowana łączna kwota 5 693 987,34 tys. zł w 2014 r. i 7 544 292,88 tys. zł w 2015 r. Największe nakłady zostały przekazane na oś Gospodarka wodno-ściekowa - 937 976,90 tys. zł w 2014 r. i 975 630,07 tys. zł w 2015 r.

Tabela 43. Nakłady na inwestycje pro-środowiskowe realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 (POIiŚ) w województwie łódzkim.⁸⁴

Kierunek inwestowania	2012	2013	2014	2015
w tys. zł				
Gospodarka wodno-ściekowa	760 685,95	937 976,90	937 976,90	975 630,07
Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi	0,00	13 107,07	13 107,07	0,00

⁸³ Źródło: [https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start stan na dzień 09.09.2016](https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start%20stan%20na%20dzień%2009.09.2016)

⁸⁴ Źródło: [https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start stan na dzień 09.09.2016](https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start%20stan%20na%20dzień%2009.09.2016)

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

Kierunek inwestowania	2012	2013	2014	2015
w tys. zł				
Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska	572 246,59	631 092,09	631 092,09	630 868,36
Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych	4 028,37	4 028,37	4 028,37	4 028,00
Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna	638 903,78	718 586,22	718 586,22	785 198,99
Razem	1 975 864,69	2 304 790,65	2 304 790,65	2 395 725,42

Innym istotnym źródłem finansowania ochrony środowiska w województwie łódzkim był także Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego, który wspierał działania z zakresu ochrony środowiska, zapobieganiu zagrożeniom i energetyki. W roku 2014 środki przekazane na inwestycje z tego programu wyniosły 1 037 020,47 tys. zł, natomiast w 2015 r. - 1 043 060,15 tys. zł.

Pozostałe programy unijne, w ramach których można było realizować przedsięwzięcia dotyczące ochrony środowiska to Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) oraz Program operacyjny RYBY.

PROW finansował działania mające na celu poprawę środowiska naturalnego na obszarach wiejskich głównie poprzez tzw. programy rolno-środowiskowe, na które przeznaczono w 2014 r. kwotę 217 521,85 tys. zł, a w roku 2015 - 235 131,75 tys. zł. Z programu rolno-środowiskowego można było finansować działania m. in. w zakresie: rolnictwa zrównoważonego i ekologicznego, ekstensywnych trwałych użytków zielonych, ochrony zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na i poza obszarami Natura 2000, zachowania zagrożonych zasobów genetycznych roślin i zwierząt w rolnictwie czy też ochrony wód.

Tabela 44. Finansowanie działań środowiskowych w województwie łódzkim w ramach PROW 2007-2013.⁸⁵

Działanie	2012	2013	2014	2015
w tys. zł				
Program rolnośrodowiskowy	142 095,40	185 591,89	217 521,85	235 131,75
Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów inne niż rolne	28 718,27	36 544,32	43 297,82	46 884,30
Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych	15 543,10	22 814,37	29 309,94	35 970,75
Razem	186 356,76	244 950,58	290 129,61	317 986,80

Podobny zakres działań, ale z ukierunkowaniem na wody, był wspierany przez PO RYBY, w którym środki w województwie łódzkim zostały przeznaczone na dwa rodzaje działań nakierowanych na poprawę środowiska. W 2014 roku największe nakłady przekazano na Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa - 16 355,08 tys. zł, co stanowiło najwyższą wartość względem lat poprzednich.

Tabela 45. Finansowanie działań środowiskowych w województwie łódzkim w ramach PO RYBY w latach 2012-2015

Oś	2012	2013	2014	2015
[tys. zł]				
Działania wodno-środowiskowe	12 021,94	15 467,34	14 029,08	bd
Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa - ogółem	0,00	9 609,03	16 355,08	b.d

Bardzo duże znaczenie dla możliwości prowadzenia działań w obrębie ochrony środowiska i gospodarki wodnej ma Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, który wspiera liczne przedsięwzięcia zarówno publiczne, jak i prywatne.

W roku 2014 zawarto 1 011 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 291 599 038,93 zł, w tym:

- 118 pożyczek (181 747 905,95 zł),
- 44 pożyczki i dotacje (43 551 426,00 zł),
- 2 pożyczki pomostowe (3 988 707,00 zł),

⁸⁵ Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start.stan.na.dzień.09.09.2016>

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

- 823 dotacji (56 952 022,98 zł),
- 24 umowy przekazania środków (5 358 977,00 zł).

Z kolei w roku 2015 zawarto 987 umów o dofinansowanie na łączną kwotę 212 701 534,26 zł, w tym:

- 113 pożyczek (92 163 962,85 zł),
- 60 pożyczek i dotacji (49 323 549,58 zł),
- 2 pożyczki pomostowe (2 555 497,00 zł),
- 790 dotacji (60 716 621,83 zł),
- 22 umowy przekazania środków (7 941 903,00 zł).

Należy zaznaczyć, że każdego roku część udzielonych pożyczek jest umarzana - i tak w 2014 roku łączna umorzona kwota pożyczek wynosiła 17 020 088,06 zł, natomiast w 2015 r. 13 063 082,11 zł.

Analizując rozdział funduszy na poszczególne dziedziny ochrony środowiska widać, że najbardziej dotowana jest Gospodarka wodna, na którą wydatkowano ponad 100 mln. zł rocznie, na drugim miejscu znajdowała się Ochrona powietrza, natomiast na pozostałe dziedziny nakłady były znacznie niższe. Przy czym największa zmiana na przestrzeni ostatnich 2 lat nastąpiła w zakresie Gospodarki Odpadami i Ochrony Powierzchni Ziemi, ze względu na zwiększenie kwoty prawie czterokrotnie w roku 2015. Pozostałe kierunki wsparcia pozostawały na podobnym poziomie (tabela poniżej).

Tabela 46. Wielkość udzielonej pomocy finansowej przez WFOŚiGW w Łodzi w latach 2014-2015 w podziale na poszczególne dziedziny wsparcia.⁸⁶

Dziedzina	2014	2015
	[tys. zł]	
Ochrona powietrza	96 512,96	97 898,07
Ochrona zasobów wodnych	106 178,07	103 603,44
Gospodarka Odpadami i Ochrona Powierzchni Ziemi	9 615,35	37 703,27
Ochrona Przyrody i Krajobrazu	12 372,41	10 940,79
Badania Naukowe i Ekspertyzy/Monitoring środowiska	3 208,42	3 888,39
Edukacja ekologiczna	15 392,33	14 300,40
Pozostałe Zadania Ochrony Środowiska (nadzwyczajne zagrożenia środowiska, zapobieganie i likwidacja klęsk żywiołowych oraz pozostałe zadania ochrony środowiska, urządzenia i aparatura)	10 821,77	8 796,00

⁸⁶ Źródło: Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w latach 2014 i 2015

6. Wnioski z realizacji Programu 2012 oraz wskazówki do Programu 2016

Niniejszy raport przedstawia analizę stanu środowiska oraz stopień realizacji zadań i celów z Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 w latach 2012-2015.

Ocena realizacji zadań zaplanowanych w Programie 2012 została przeprowadzona na podstawie ankietyzacji, którą objęto zarówno indywidualnych jak i zbiorowych przedsiębiorców, inne podmioty gospodarcze i instytucje naukowe z terenu województwa łódzkiego. W związku z brakiem możliwości określenia rzetelności oraz prawidłowości danych zgromadzonych z ankiet Wykonawca Raportu posłużył się także danymi zawartymi w ogólnodostępnych bazach danych, raportach, publikacjach i sprawozdaniach z zakresu ochrony środowiska. Do urzędów gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miast na prawach powiatu wysłano łącznie 177 ankiet oraz 80 podmiotom. Odpowiedzi udzieliło 115 gmin, co stanowi 65% skuteczności ankietyzacji. Ponadto ankietę wypełniło 12 powiatów i 27 instytucji i podmiotów.

Na podstawie dokonanej analizy wartości wskaźników wyznaczonych w Programie 2012 widać, że większość wartości (spośród tych możliwych do określenia) przybiera pozytywny trend jeśli chodzi o jakość środowiska. Dotyczy to przede wszystkim: długości sieci kanalizacyjnej, a co za tym idzie skanalizowania województwa oraz odsetka ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków, ilości energii wyprodukowanej z OZE, powierzchni gruntów zrekultywowanych oraz jakości wód podziemnych. W przypadku jakości wód powierzchniowych w 2014 r. nastąpiło pogorszenie, natomiast w 2015 r. niewielka poprawa w stosunku do roku bazowego. Drobnym wzrostem nastąpił także w lesistości województwa. Do negatywnego trendu można zaliczyć udział gleb kwaśnych w ogólnej powierzchni gleb w województwie, który nie uległ zmniejszeniu oraz pomniejszenie powierzchni terenów zieleni ogólnodostępnej w miastach i na wsi i zwiększenie poboru wód.

Realizacja zadań zaplanowanych w Programie 2012

W zakresie edukacji ekologicznej zaproponowano 14 zadań, z czego 11 jest w trakcie realizacji, natomiast w 3 odnotowano brak informacji od podmiotów wykonujących to zadanie. Najwięcej zadań zostało zrealizowanych w priorytecie Edukacja ekologiczna realizowana w przedszkolach i szkołach, a także w priorytecie Edukacja ekologiczna społeczeństwa realizowana poprzez: kampanie informacyjno-edukacyjne, imprezy o tematyce ekologicznej, konferencje, konkursy, zajęcia pozalekcyjne dla społeczeństwa. Poza zaplanowanymi w Programie działaniami wykonano zadania dodatkowe obejmujące zaprojektowanie i utworzenie nowych ekopracowni ogródków dydaktycznych w przedszkolach i szkołach oraz edukację ekologiczną na uczelniach wyższych z zakresu ochrony środowiska.

W ramach zadań związanych z ochroną przyrody oraz utrzymaniem terenów zieleni miejskiej w latach 2014-2015 zrealizowano wiele projektów m.in. przez gminy, powiaty, RDOŚ w Łodzi, Województwo Łódzkie oraz organizacje pozarządowe oraz inne podmioty i instytucje. Dotyczyły one m. in. opracowania planów zadań ochronnych dla 16 obszarów Natura 2000, opracowania planów ochrony dla 3 parków krajobrazowych, wykonania działań z zakresu ochrony czynnej w 7 rezerwach przyrody, wykonania działań z zakresu ochrony czynnej w celu zapewnienia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków m.in. w obszarach Natura 2000, a także oznakowania obszarów chronionych tablicami informacyjnymi. W zakresie utrzymania zieleni miejskiej oraz rewitalizacji terenów parkowych prace polegały na bieżącym utrzymaniu terenów zielonych i wprowadzeniu nowych nasadzeń, rewitalizacji zabytkowych parków i ogrodów itp. Skala zrealizowanych działań była większa od zakładanej w Programie, zarówno pod względem przestrzennym jak i finansowym. Wykonano także 14 dodatkowych zadań.

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

W przypadku ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów widoczne jest sukcesywne powiększanie powierzchni leśnej regionu, pomimo iż tempo prowadzenia zalesień spada. Zalesienia na terenie województwa prowadzone były przede wszystkim przez PGL LP oraz na gruntach prywatnych użytkowanych rolniczo o niskich walorach produkcyjnych głównie w ramach programu PROW 2007-2013. Zainteresowanie właścicieli prywatnych w województwie łódzkim nie było jednak zbyt duże, ponieważ przez wszystkie lata trwania programu zalesionych zostało 2063,81 ha gruntów, co w skali Polski wynosiło ok. 5,9% powierzchni zalesień.

Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych oraz zwiększenie dostępności mieszkańców województwa łódzkiego do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej mogła nastąpić dzięki realizacji zadań polegających m. in. na budowie, rozbudowie i modernizacji ujęć wody, SUW, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, budowie oczyszczalni ścieków (w tym przydomowych), budowie i przebudowie sieci kanalizacji deszczowej oraz podczyszczalni ścieków deszczowych. Poza zaplanowanymi działaniami wykonano szereg zadań dodatkowych, w tym poprawę infrastruktury technicznej związanej z gospodarką wodno-ściekową, opracowanie dokumentacji projektowych oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz budowę biologicznych indywidualnych oczyszczalni ścieków. Wskaźnikiem odzwierciedlającym stopień realizacji wszystkich ww. zadań jest odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej, który w 2014 r. dla mieszkańców województwa łódzkiego wyniósł 94,1% oraz odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej, który w tym samym roku osiągnął wartość ponad 62%. Ogólnie, w ciągu ostatnich lat obserwuje się korzystne zmiany w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych, co wynika między innymi z inwestycji prowadzonych w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Problemem jednak stanowi wzrastająca ilość wody zużytej ogółem, w tym pobór wód powierzchniowych i podziemnych na cele przemysłowe oraz nadmierna ilość ścieków przemysłowych odprowadzana bezpośrednio do wód lub do ziemi.

W zakresie ochrony gleb w Programie zaplanowano 5 działań obejmujących przestrzeganie zasad dobrej praktyki rolniczej, promocję gospodarstw ekologicznych, monitoring gleb oraz rekultywację składowisk odpadów i likwidację dzikich wysypisk. Zadanie pn. Rekultywacja składowisk odpadów zostało wykonane w 2012 roku przez wskazane w Programie jednostki. Pozostałe zadania mają charakter ciągły. Zrealizowano ponadto szereg działań dodatkowych, polegających głównie na prowadzeniu edukacji ekologicznej w przedszkolach, szkołach podstawowych, w gimnazjach i w szkołach średnich.

Z zadania z obszaru gospodarowania zasobami geologicznymi na pewno realizowane były 2 (z 5-ciu), które należą do obowiązków Marszałka Województwa, tj. aktualizacja inwentaryzacji złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska oraz kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji. Na temat pozostałych zadań nie otrzymano informacji. Zrealizowano natomiast 4 zadania dodatkowe, w tym 2 z zakresu edukacji ekologicznej dotyczącej surowców mineralnych (geotermii).

W przypadku jakości powietrza zaplanowanych było 19 zadań i nie udało się uzyskać informacji odnośnie realizacji 6 z nich, które dotyczyły zadań przedsiębiorców w zakresie monitoringu sieci ciepłowniczej i emitorów oraz w zakresie modernizacji procesów technologicznych w celu zmniejszenia emisji do powietrza. Większość zadań realizowanych ma charakter ciągły, tj. wykonywane są na bieżąco. W latach 2014-2015 w województwie realizowano zadania z zakresu monitoringu powietrza oraz edukacji ekologicznej, a także termomodernizacji budynków, wymiany kotłów domowych na bardziej ekologiczne. W ramach realizacji programów powietrza (POP) znalazły się zadania związane z budową obwodnic i poprawą stanu technicznego dróg realizowane przez gminy, GDDKiA oraz powiat pabianicki. Dodatkowo wykonano działania nie ujęte w Programie, służące obniżeniu emisji siarki i NO_x do powietrza. Głównym problemem dotyczącym jakości powietrza są przekroczenia dopuszczalnych stężeń pyłu zawieszonego PM₁₀, PM_{2,5} oraz

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

benzo(a)pirenu. Najważniejszą przyczyną przekroczeń poziomów normatywnych w powietrzu jest emisja niska powstająca z procesu spalania paliw w sektorze komunalno-bytowym, w szczególności niskiej jakości paliw stałych (w tym również odpadów). Konieczne jest więc dalsze podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji, powodowanej przez indywidualne gospodarstwa domowe oraz małe firmy usługowo - produkcyjne, niepodlegające rygorom posiadania pozwoleń na emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Większość zadań z zakresu energii odnawialnej ma charakter ciągły. W latach 2014-2015 w województwie realizowano zadania z zakresu budowy systemów energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii. Najwięcej środków finansowych przeznaczono na budowę kolektorów słonecznych oraz instalacji fotowoltaicznych małej mocy. Przeprowadzono szereg inicjatyw mających na celu lepsze zapoznanie się z walorami oraz możliwościami wykorzystania OZE, co owocowało wzrostem liczby instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii. Województwo łódzkie charakteryzuje się znacznym udziałem energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w ogólnym zużyciu energii elektrycznej, w 2014 r. wyniósł on blisko 8%. Ze względu na duży potencjał rozwoju energetyki odnawialnej w regionie, głównie wiatrowej i wodnej, zaleca się dalszy rozwój OZE.

W zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wodnymi zaplanowano 17 zadań obejmujących m. in. ochronę zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz ochronę przed powodzią i suszą. Większość zadań była realizowana, jednak obawy budzi realizacja zadań inwestycyjnych związanych z infrastrukturą służącą ochronie przeciwpowodziowej, ze względu na wydłużanie terminów ich realizacji. Dotyczy to zwłaszcza realizacji części zadania na zbiorniku Sulejów, który stanowi o bezpieczeństwie powodziowym gminy Sulejów. Bardzo niski stopień realizacji zadań stwierdzono w przypadku działań mających na celu zwiększanie retencyjności zlewni i dotyczących zbiorników małej i dużej retencji na które w latach 2014-2015 wydatkowano niespełna 10% zaplanowanych kosztów. Z jednej strony wynika to z braku bezpośrednich zapisów prawa, zobowiązujących konkretne podmioty do takich działań, z drugiej - z braku realistycznych źródeł finansowania. Pozytywnym aspektem w zakresie gospodarowania wodami jest realizacja zadań przez inne jednostki tj. gminy czy nadleśnictwa, które realizowały działania z zakresu małej retencji, remontów istniejących zbiorników wodnych, prac utrzymaniowych na ciekach oraz w zakresie melioracji. Województwo łódzkie jest obszarem, gdzie ochrona przed powodzią jest zagadnieniem skomplikowanym i wymagającym wszechstronnych działań. Należy zauważyć, że w skali lokalnej dużą poprawę przyniosłoby wdrażanie systemów małej retencji. Jeśli chodzi o stan wód to z danych Państwowego Monitoringu Środowiska wynika, że JCWP w przeważającym zakresie znajdują się w umiarkowanym stanie, choć analiza danych wskazuje, że stan ten stopniowo powinien ulegać poprawie. JCWPd na terenie województwa łódzkiego w większości charakteryzują się dobrym stanem/potencjałem ekologicznym.

W przypadku gospodarki odpadami w Programie 2012 zostało zaplanowano łącznie 52 zadania do realizacji. Spośród nich 14 zostało zrealizowanych i ukończonych, 7 jest w trakcie realizacji oraz 6 jest realizowanych na bieżąco. Pozostałe zadania zaplanowane zostały na lata nieobjęte raportowaniem lub ich nie zrealizowano. Przyczyna braku wykonania zaplanowanych przedsięwzięć nie jest znana, a może wynikać z aspektów finansowych bądź formalno-prawnych. Poza działaniami zaplanowanymi w Programie zrealizowano 8 działań dodatkowych (inwestycyjnych) z zakresu budowy instalacji i urządzeń służących gospodarce odpadami w województwie działających. Do zadań zrealizowanych lub realizowanych w sposób ciągły można zaliczyć prowadzenie sprawozdawczości, kontrole instalacji, działania mające na celu osiągnięcie wymaganych poziomów recyklingu, zorganizowanie i objęcie systemami zbierania odpadów wszystkich mieszkańców gmin, usuwanie wyrobów zawierających azbest czy też budowa/rozbudowa wybranych instalacji do sortowania, przetwarzania lub kompostowania odpadów. Do najważniejszych problemów z zakresu gospodarki odpadami w województwie łódzkim należy m. in. nielegalne pozbywanie się odpadów, spalanie

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012 za lata 2014-2015

odpadów w domowych kotłowniach, składowanie odpadów zawierających substancje niebezpieczne, niewłaściwa segregacja odpadów oraz nieosiągnięcie zakładanego poziomu ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania. W związku z tym, należy kontynuować działania mające na celu eliminację niewłaściwych postaw i zachowań.

W ramach ochrony przed hałasem realizowanych było 5 spośród 10 zaplanowanych, natomiast w przypadku pozostałych 5-ciu nie uzyskano informacji. Najważniejszym zadaniem było opracowanie programów ochrony środowiska przed hałasem dla terenów poza aglomeracjami, które zostały przyjęte uchwałami Sejmiku Województwa Łódzkiego w 2014 r. i 2015 r. Najistotniejszą częścią tych opracowań są zadania zmierzające do przywrócenia standardów akustycznych na obszarach przekroczeń. Większość realizowanych zadań ma charakter ciągły. Najczęściej są to zadania dotyczące remontów nawierzchni dróg i budowy dróg oraz obwodnic. Ponadto duże znaczenie dla ochrony przed hałasem ma realizacja zabezpieczeń akustycznych. W latach 2014-2015 były one stosowane na większości strategicznych inwestycjach drogowych województwa. Według wyników pomiarów WIOŚ w Łodzi a także analiz wykonanych w ramach map akustycznych, hałas w dalszym ciągu stanowi istotną uciążliwość w województwie. Pochodzi on zarówno od dróg wojewódzkich jak i krajowych, a najbardziej narażeni na jego działanie są mieszkańcy większych miast oraz terenów przylegających do dróg o największym natężeniu ruchu.

W Programie 2012 zaplanowano 2 zadania dla obszaru promieniowania elektromagnetycznego. Były to zadania ciągłe i były realizowane w raportowanym okresie. Pierwsze z nich polega na wprowadzaniu zapisów do planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie możliwości lokalizacji urządzeń emitujących promieniowanie elektromagnetyczne, natomiast drugie na prowadzeniu państwowego monitoringu PEM w środowisku na terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludzi. Na podstawie przeprowadzonych w latach 2014-2015 pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych, nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnego natężenia składowej elektrycznej pola elektromagnetycznego w żadnym z badanych punktów pomiarowych.

Zadania z zakresu zapobiegania występowania poważnych awarii przemysłowych realizuje Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska oraz Państwowa Straż Pożarna. Organy te prowadzą bieżący nadzór nad zakładami zwiększonego i dużego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej oraz aktualizują rejestr tych zakładów. W raportowanym okresie w ramach prowadzonej kontroli w zakładach dużego i zwiększonego ryzyka, stwierdzono 46 nieprawidłowości. Dodatkowo patrole drogowe policji wykonują systematyczne kontrole pojazdów przewożących ładunki niebezpieczne. W latach 2014-2015 doposażono jednostki PSP i OSP w sprzęt specjalistyczny z zakresu ratownictwa chemicznego, sprzęt ratowniczo-gaśniczy, samochody do likwidacji miejscowych zagrożeń w czasie katastrof i awarii i inne. Wojewoda Łódzki dokonał ponadto modernizacji wojewódzkiego systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach oraz wojewódzkiego systemu wykrywania i alarmowania. Ogółem, spośród 15 zaplanowanych w Programie 2012 zadań nie uzyskano informacji na temat realizacji 7 z nich.

7. Materiały i źródła danych

1. Bank Danych Lokalnych, GUS, stan na 31.12.2015 r.
2. <http://www.kampinoski-pn.gov.pl/>
3. <http://crfop.gdos.gov.pl/>;
4. <http://lodz.rdos.gov.pl/formy-ochrony-przyrody>
5. GUS, Leśnictwo 2015 r., dane na dzień 31.12.2014 r.
6. GUS, Leśnictwo 2013 r.
7. <http://www.lodz.lasy.gov.pl/>
8. Racjonalne gospodarowanie środowiskiem glebowym Polski, Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa- Państwowy Instytut Badawczy w Puławach
9. Ochrona gruntów przed erozją, Poradnik dla władz administracyjnych i samorządowych oraz służb doradczych i użytkowników gruntów, Puławy 1999
10. GUS, Ochrona Środowiska 2015 r., (dane na dzień 31.12.2014 r.)
11. <http://www.lodzkie.eu/page/344,struktura-organizacyjna-urzedu.html?id=31>
12. Sprawozdanie z działalności wojewódzkiego inspektoratu ochrony środowiska w Łodzi w 2015 roku
13. http://www.lodr.nazwa.pl/odr/zme/szkol/szkol_wyswStr.php
14. <http://www.lodr-bratoszewice.pl/aktualnosci/%E2%80%9Edni-z-rolnictwem-ekologicznym%E2%80%9D-nie-tylko-dla-ekologow> [dostęp 02-09-2016 r.]
15. <http://www.lask.pl/node/306> [Dostęp 02-09-2016 r.]
16. http://www.wartkowice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=80&strona=1
17. Zużycie paliw i nośników energii w 2009 r. GUS, Warszawa, 2010;
18. Zużycie paliw i nośników energii w 2014 r. GUS, Warszawa, 2015;
19. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 sierpnia 2012 r. w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza (Dz. U. 2012, Nr 0, poz. 914)
20. Projekt uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie aktualizacji i zmiany programu ochrony powietrza oraz planu działań krótkoterminowych dla strefy aglomeracja łódzka oraz pomiarów WIOŚ w Łodzi za rok 2015
21. <http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html>, stan na dzień 26.08.2016 r.
22. Klęski żywiołowe a bezpieczeństwo wewnętrzne kraju, IMGW, 2012
23. Sprawozdania wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast z realizacji zadań w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi za 2014 r.
24. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 2014 poz. 112)
25. Raport o stanie środowiska w województwie łódzkim w 2014 r., Łódź 2015 r.
26. Mapa akustyczna dla odcinków linii kolejowych, po których przejeżdża ponad 30 000 pociągów rocznie, opracowana dla potrzeb programów ochrony środowiska przed hałasem – województwo łódzkie. EKKOM Sp. z o.o. – 2011 r. Aktualizacja: kwiecień 2013 r.
27. Zbiornicze wyniki badań hałasu przemysłowego, GIOŚ
28. Raport za lata 2012-2013 z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
29. http://www.wios.lodz.pl/files/docs/sprawozdanie_2015.pdf
30. http://www.wios.lodz.pl/files/docs/sprawozdanie_20149.pdf
31. Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w województwie łódzkim w 2015 r., Łódź 2016
32. Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi w latach 2014 i 2015

8. Spis tabel

Tabela 1. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w latach 2014-2015- metodyka	8
Tabela 2. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w latach 2014-2015 - metodyka	9
Tabela 3. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony przyrody w latach 2014-2015	13
Tabela 4. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie ochrony przyrody w latach 2014-2015	23
Tabela 5. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów w latach 2014-2015	27
Tabela 6. Zużycie wody na terenie województwa łódzkiego w latach 2014-2015.....	30
Tabela 7. Dane dotyczące odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w województwie łódzkim, w latach 2014-2015	30
Tabela 8. Dane dotyczące odprowadzania i oczyszczania ścieków przemysłowych w województwie łódzkim, w latach 2014-2015	31
Tabela 9. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony wód w latach 2014-2015	33
Tabela 10. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie ochrony wód w latach 2014-2015	38
Tabela 11. Powierzchnia geodezyjna województwa łódzkiego według kierunków wykorzystania w 2010 i 2014 roku	43
Tabela 12. Grunty zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji oraz zrehabilitowane i zagospodarowane w województwie łódzkim	45
Tabela 13. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie ochrony powierzchni ziemi	46
Tabela 14. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie ochrony powierzchni ziemi.....	49
Tabela 15. Bilans zasobów kopalin na terenie województwa łódzkiego w 2014 roku.....	51
Tabela 16. Bilans zasobów kopalin na terenie województwa łódzkiego w 2015 roku.....	52
Tabela 17. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi	54
Tabela 18. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie gospodarowania zasobami geologicznymi	55
Tabela 19. Zużycie paliw i nośników energii w województwie łódzkim w 2014 r. w porównaniu do roku 2009	56
Tabela 20. Wynikowe klasy dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefach oceny jakości powietrza według kryteriów oceny dla ochrony zdrowia	58
Tabela 21. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie jakości powietrza	62
Tabela 22. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie jakości powietrza	68
Tabela 23. Wielkość produkcji i zużycia energii elektrycznej w latach 2014-2015 w województwie łódzkim.....	69
Tabela 24. Wykaz instalacji wytwarzających energię elektryczną z OZE w województwie łódzkim w 2016 r.	70

Raport z wykonania Programu ochrony środowiska województwa łódzkiego 2012
za lata 2014-2015

Tabela 25. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie odnawialnych źródeł energii ..71	71
Tabela 26. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie odnawialnych źródeł energii ..73	73
Tabela 27. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wody – ochrona przed powodzią i suszą w latach 2014 - 2015.....77	77
Tabela 28. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami wody – ochrona przed powodzią i suszą w latach 2014-2015....81	81
Tabela 29. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie gospodarki odpadami w latach 2014-2015.....89	89
Tabela 30. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie gospodarki odpadami ..100	100
Tabela 31. Długość przebudowanych oraz wyremontowanych odcinków dróg wojewódzkich oraz w latach 2014-2015 ..103	103
Tabela 32. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie oddziaływania hałasu w latach 2014-2015.....105	105
Tabela 33. Najwyższe wartości poziomów pól elektromagnetycznych w województwie łódzkim w latach 2013-2015 ..109	109
Tabela 34. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie oddziaływania pól elektromagnetycznych w latach 2014-2015.....110	110
Tabela 35. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie oddziaływania pól elektromagnetycznych w latach 2014-2015.....112	112
Tabela 36. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie poważnych awarii przemysłowych w latach 2014-2015.....115	115
Tabela 37. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie poważnych awarii przemysłowych w latach 2014-2015.....120	120
Tabela 38. Tabela oceny stopnia realizacji zadań w zakresie edukacji ekologicznej122	122
Tabela 39. Tabela zrealizowanych działań dodatkowych w zakresie edukacji ekologicznej w latach 2014-2015.....130	130
Tabela 40. Wskaźniki efektywności Programu ochrony środowiska 2012.....134	134
Tabela 41. Nakłady poniesione na środki trwałe w ochronie środowiska i gospodarce wodnej w latach 2012-2014 ..139	139
Tabela 42. Struktura źródeł finansowania środków trwałych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną w latach 2012-2014 ..140	140
Tabela 43. Nakłady na inwestycje pro-środowiskowe realizowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013 (POLiŚ) w województwie łódzkim.....140	140
Tabela 44. Finansowanie działań środowiskowych w województwie łódzkim w ramach PROW 2007-2013.141	141
Tabela 45. Finansowanie działań środowiskowych w województwie łódzkim w ramach PO RYBY w latach 2012-2015 ..141	141
Tabela 46. Wielkość udzielonej pomocy finansowej przez WFOŚiGW w Łodzi w latach 2014-2015 w podziale na poszczególne dziedziny wsparcia.142	142